Monitorul Economic

analize și prognoze trimestriale

Numărul 21

Q 3 / 2010

Centrul de Politici Economice al IDIS "Viitorul"

Monitorul Economic

Analize şi prognoze trimestriale

Numărul 21

Trimestrul 3, 2010

Acest produs apare cu suportul financiar al the Balkan Trust for Democracy. Pentru orice informație legată de acest raport, contactați Centrul Politici Economice al Institutului pentru Dezvoltare şi Inițiative Sociale „Viitorul", Coordonatorul produsului, Viorel Chivriga.

Adresa: MD-2005, Republica Moldova, Chişinău, str. Iacob Hancu, 10/1, IDIS „Viitorul", pentru CPE;

Telefon: 37322-22-18-44, Fax: 37322-24-57-14

e-mail: viorel.chivriga@viitorul.org şi me@viitorul.org

© IDIS Viitorul, 2010

Despre IDIS „Viitorul"

IDIS „Viitorul" este o instituție de cercetare neguvernamentală şi neafiliată politic, cu scop ne-comercial din Republica Moldova, deținând calitatea de membru al câtorva rețele internaționale de politici publice. Misiunea sa este de a contribui la formarea unui mediu analitic independent ce ar stimula procesul democratic din Republica Moldova şi de a consolida capacitățile societății civile în ceea ce priveşte participarea la procesul de formulare a politicilor şi de monitorizare a guvernării.

Cercetarea economică la IDIS „Viitorul"

În cadrul IDIS „Viitorul" cercetarea economică şi educația economică a publicului este efectuată de Centrul de Politici Economice (CPE). CPE este orientat spre analiza politicilor economice, spre educarea publică prin promovarea cunoştințelor economice şi spre influențarea procesului de formulare a politicilor, oferind evaluări anticipatorii şi integrate asupra unui segment larg de probleme economice.

Domeniile principale de cercetare economică

Politicile macroeconomice (monetare, fiscale, comerciale);
Dezvoltare şi strategii antisărăcie;
Competitivitate şi analize sectoriale;
Economie rurală şi agrară;
Economie publică (servicii sociale, infrastructura);
Politici socio-economice (munca, venituri, sărăciei şi inegalitate);
Dezvoltarea tehnologică şi inovațiile;
Globalizarea şi integrarea regională;
Politici structurale şi instituții economice;
Politica economică a integrării europene.

Tipuri de servicii prestate

Cercetare şi design de politici economice;
Propagarea cunoştințelor economice;
Monitorizarea şi alertarea asupra tendințelor economice curente;
Oferire de consultații speciale.

Consiliul internațional

Consiliul național CPE este format din:

Dumitru Moldovanu, doctor habilitat, profesor universitar, decan Facultatea Relații Economice Internaționale, Academia de Studii Economice din Moldova
Natalia Burlacu, doctor habilitat, profesor universitar, şef catedră Management şi Marketing, Universitatea Liberă Internațională din Moldova
Wojchiech Marchlewski, Expert, Asociația Experților în domeniul Administrației Publice, Warsaw, Polonia
Veaceslav Ioniță, Dr. în economie, conferențiar universitar, ASEM

……..

CPE depune toate eforturile pentru a asigura o calitate cât mai înaltă a cercetărilor sale economice. În cazul în care o persoană terță a suferit pierderi sau daune ca urmare a utilizării informației din publicațiile CPE, respectiva persoană nu poate să tragă la răspundere IDIS "Viitorul", CPE, experții şi consultanții IDIS „Viitorul" precum şi membrii Consiliului internațional al CPE.

MULȚUMIRI

Acest număr al publicației *Monitorul economic: analize şi prognoze trimestriale* fost efectuat de Centrul de Politici Economice al Institutului pentru Dezvoltare şi Inițiative Sociale „Viitorul”. La elaborarea studiului au contribuit Cornel Ciurea, Viorel Chivriga, Viorel Dandara, Ion Perju, Corina Gaibu, Alexandru Fala, Ion Tornea, Ion Mişcişin şi Laura Bohanțov.

Datorăm mulțumirile noastre tuturor experților externi care au oferit comentarii deosebit de pertinente în legătură cu prezentul raport.

Monitorul Economic exprimă opiniile personale ale autorilor care pot să nu coincidă cu cele ale IDIS „Viitorul”. Oricare altă persoană terță, inclusiv IDIS „Viitorul” nu este responsabilă pentru concluziile prezentate în această publicație.

Centrul de Politici Economice al IDIS „Viitorul”

ACRONIME ŞI ABREVIERI

În prezenta publicație au fost utilizate următoarele acronime şi abrevieri:

BASS – Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat
BERD – Banca Europeană pentru Reconstrucție şi Dezvoltare;
BNM – Banca Națională a Moldovei;
BNS – Biroul Național de Statistică al RM;
BPN – Bugetul Public Național;
BS – Bugetul de Stat;
BUAT – Bugetele Unităților Administrative Teritoriale;
cca – circa;
CIS – Camera Înregistrării de Stat a RM;
CIS STAT – Comitetul interstatal de statistică a țărilor CSI;
CPE – Centrul de Politici Economice, IDIS „Viitorul";
CSI – Comunitatea Statelor Independente;
DST – drepturi speciale de tragere, unitate utilizată de FMI pentru propriile tranzacții şi operațiuni;
e – estimări;
ECE – Europa Centrală şi de Est;
EUR – Euro;
FAOAM – Fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală
FMI – Fondul Monetar Internațional;
FNDR – Fondul Național pentru Dezvoltarea Regională;
H – jumătate a anului;
IFPS – Inspectoratul Fiscal Principal de Stat;
IPC – Indicele prețurilor de consum;
IPI – Indicele volumului producției industriale, prețuri comparabile, %;
IPP – Institutul de Politici Publice;
IPPI – indicele prețurilor producției industriale, %;
ISD – Investiții străine directe;
ma – medie anuală;
MAIA – Ministerul Agriculturii şi Industriei Alimentare;
MDL – leul moldovenesc;
ME – „Monitorul Economic: analize şi prognoze trimestriale";
MEc – Ministerul Economiei;
MF – Ministerul Finanțelor;
MMPSF – Ministerul Muncii, Protecției Sociale şi Familiei;
OIM – Organizația Internațională a Muncii;
OPEC – Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol;
p – prognoze;
p.p. – puncte procentuale.
PI pc – producția industrială, prețuri curente;
PI reală – producția industrială reală, prețuri comparabile;
PIB – Produsul Intern Brut;
PSRE – Programul de Stabilizare şi Relansare Economică;
RDC – Regiunea de Dezvoltare Centru;
RDCH – Regiunea de Dezvoltare Chișinău;

RDN – Regiunea de Dezvoltare Nord;
RDS – Regiunea de Dezvoltare Sud;
RDT – Regiunea de Dezvoltare Transnistria;
RDUTAG – Regiunea de Dezvoltare Unitatea Teritorial Administrativă Găgăuzia;
Q – trimestru al anului;
rca – rata de creştere anuală (sfârşitul anului curent față de sfârşitul anului precedent);
rmca – rata medie de creştere anuală;
rmsa – rata medie de schimb anuală;
SBGC – Sondajul Bugetelor Gospodăriilor Casnice;
SCERS – Strategia de Creştere Economică şi Reducere a Sărăciei;
SNDR – Strategia Națională de Dezvoltare Regională;
SUA – Statele Unite ale Americii;
SVRM – Serviciul Vamal al RM;
UE – Uniunea Europeană;
USD – dolar american;
VABind reală – valoarea adăugată brută reală în industrie, prețuri comparabile;

CUPRINS

INDICATORII PRINCIPALI 9

REZUMAT 10

POLITICA 14

AGRICULTURA.....20

BUSINESS 26

COMERȚUL EXTERIOR 32

PIAȚA MONETARĂ 39

FINANȚE PUBLICE 43

SECTORUL BANCAR 49

PREȚURILE 57

SITUAȚIA PE PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ 62

DEZVOLTAREA REGIONALĂ 67

ECONOMIA MONDIALĂ 79

ANEXE STATISTICE 81

INDICATORII PRINCIPALI

	2006	2007	2008	2009	2010e
Producția					
PIB, milioane MDL, prețuri curente	44 069	53 430	62 840	60 043	70 158
PIB / capita, USD, rmsa	890	1 229	1 694	1 461	1 645
PIB real, rca	4,8	3,0	7,2	-6,5	6,4
Producția industrială reală, rca	-4,8	-1,3	1,5	-22,2	7,0
Gospodării casnice					
Venitul personal disponibil pe lună, MDL	840	1 019	1 189	1 166	1 300
Comerț cu amănuntul, rca	6,9	7,6	8,8	-3,5	9,5
Prețuri					
Indicele prețurilor de consum	114,1	113,1	107,3	100,5	107,8
Indicele prețurilor produse alimentare	109,5	115,4	106,5	96,2	107,0
Indicele prețurilor produse nealimentare	115,7	111,6	102,1	102,5	107,0
Indicele prețurilor servicii	120,1	113,0	117,4	102,2	110,0
Indicele prețurilor producției industriale	112,2	126,5	103,4	101,0	106,5
Piața muncii					
Populația, mii	3 589	3 581	3 573	3 564	3 555
Populatia ocupată în economie, mii	1 257	1 247	1 251	1 184	1 135
Rata şomajului, metodologia OIM	7,4	5,1	4,0	6,4	7,4
Salariul mediu lunar, lei	1 695	2 065	2 529	2 748	3 000
Salariile reale, rca	14,0	12,0	9,0	5,5	5,3
Comerț extern şi balanță de plăți					
Exportul de bunuri şi servicii, rca	-3,6	27,6	19,0	-18,4	18,2
Importul de bunuri şi servicii, rca	17,5	37,0	32,8	-33,1	20,7
Volumul comerțului extern cu bunuri şi servicii, milioane USD	3 745	5 032	6 496	4 576	5 491
Venituri din retribuirea muncii prestate peste hotare, milioane USD	1 200	1 700	1 660	1 182	1 254
Finanțe publice*					
Venituri în bugetul consolidat, % din PIB	38,1	38,2	37,1	39,0	40,0
Datoria publică internă, % din PIB	8,5	7,0	5,6	8,5	7,5
Datoria publică externă şi garantată de guvern, % din PIB	38,0	28,0	23,0	16,0	21,4
Indicatori financiari					
Masa monetara, milioane MDL	19 558	27 344	31 664	32 683	35 766
Rezerve valutare, milioane USD, sfîrşitul perio-adei	650	1 050	1 505	1 480	1 647
Rata oficială de schimb media anuală MDL/USD	13,1	12,1	10,3	11,1	12,4
Rata dobânzii pentru credite în MDL, %, ma	18,2	18,9	21,1	20,3	16,5
Economia internațională					
PIB mondial, rca	5,1	4,9	2,5	-0,5	4,8
Media ponderată a creşterii PIB în principalele țări partenere (2/3 din exporturile Moldovei)	4,1	5,4	4,1	-4,0	1,4

Surse: BNS, BNM, prognoză CPE

REZUMAT

Criza politică are şanse să continue

Preşedintele ţării poate să nu fie ales

POLITICA. Alegerile din noiembrie 28 noiembrie 2010 au confirmat tendința de echilibru politic ce persistă în spațiul politic moldovenesc. Acest echilibru care reprezintă în acelaşi timp o linie de ruptură socială între comunişti şi anticomunişti, promite să perpetueze la nesfîrşit criza politică din Republica Moldova. Definită în termeni concişi, criza politică din Republica Moldova se referă la incapacitatea Parlamentului de a alege potrivit Constituției Preşedintele țării în condițiile în care una dintre taberele politice este obligată să dispună de cel puțin 61 mandate. Chiar şi diluarea purității ideologice a uneia dintre tabere (cea de dreapta) prin atragerea de partea sa a unui partid de centru-stânga (PDM) nu are darul să rezolve criza din cauza insuficienței de mandate.

Persistă pericolul unor perturbații pe piața internă de produse agroalimentare

AGRICULTURA. Anul 2010 a culminat pentru agricultori cu prețuri înalte de comercializare şi achiziții. Pe termen scurt, în semestrul I al anului 2011 anticipăm o stabilizare relativă a prețurilor sub nivelul celor înregistrate în anul 2008. Totodată, în anul 2011 va persista pericolul unor perturbații pe piața internă de produse agroalimentare din R. Moldova. Originea acestora ar putea fi deficitul unor produse agricole. Este necesar de menționat că la baza unor astfel de evoluții ar putea fi creşterea comerțului cu produse agroalimentare în trimestrul II şi reducerea suprafețelor unor culturi agricole.

Creştere în sectorul agricol

Ritmul de creştere înalt al volumului producției înregistrat în ianuarie – septembrie – 8,7% va fi în creştere, datorită producțiilor înalte a culturilor cerealiere din grupa a doua, şi celor tehnice.

Eşecuri ale anului curent sunt turbulențele din comerțul cu Federația Rusă, declinul pronunțat înregistrat în sectorul viticol, trenarea reformării sistemului de subvenționare în agricultură.

Consolidare a trendurilor ascendente în sectoarele economiei naționale

BUSINESS. Indicatorii care reflectă nivelul activității economice atestă o ascensiune moderată. În primele 3 trimestre ale anului 2010 în domeniul industriei, investițiilor, comerțului intern şi a transportului de mărfuri se înregistrează evoluții pozitive. Aceste tendințe se vor extinde şi pentru trimestrul IV, iar pe fundalul relansării generale se pare că anul 2011 va fi marcat de o consolidare a trendurilor ascendente în sectoarele economiei naționale. Totuşi, merită de menționat că pe fondul unei reveniri generale, economia națională continuă să fie afectată de procesul de dezindustrializare.

Totodată, revenirea economică nu e însoțită de o promovare autentică a reformelor structurale. O problemă serioasă pentru promovarea reformelor ține de calitatea instituțiilor. Republica Moldova are reuşite modeste la capitolul crearea unui cadru instituțional solid, care ar eficientiza creşterea economică. Acest fapt explică şi promovarea lentă în Republica Moldova a reformelor orientate spre crearea condițiilor favorabile pentru mediul de afaceri.

În anul 2010, comerțul internațional al RM va creşte cu 20%, exporturile cu 18,2, importurile cu 20,7%

COMERȚUL EXTERIOR. Volumul total al comerțului internațional al Moldovei, în ianuarie-octombrie 2010, a crescut cu 16,4 % față de anul 2009, însumând 4200,8 milioane USD. În această perioadă, comerțul internațional al Moldovei înregistrează o creştere neesențială față de perioada similară a anului 2007 (cu 5,6%) şi o diminuare dramatică față de anul 2008 (cu 22,9%). În ianuarie – octombrie 2010, exporturile au înregistrat o creştere cu 16,7%, iar importurile o majorare cu 16,3% față de perioada similară a anului trecut. Conform estimărilor ME, la finele anului 2010, volumul total al comerțului internațional al Moldovei va înregistra o creştere cu 20 la sută, exporturile cu 18,2% şi importurile cu 20,7% comparativ cu anul 2009.

Primii paşi spre negocierea Acordului de liber schimb cu UE

În anul 2010, Guvernul a elaborat un plan de acțiuni privind implementarea recomandărilor Comisiei Europene pentru instituirea Zonei de Liber Schimb Aprofundat şi Cuprinzător dintre Uniunea Europeană şi R. Moldova. Acesta include o serie de măsuri, care fiind realizate, vor contribui la consolidarea capacităților administrative, asigurarea accesului bunurilor pe piață, îmbunătățirea statisticilor comerciale, eliminarea barierelor tehnice în calea comerțului (TBT), aplicarea măsurilor sanitare şi fitosanitare (SPS), facilitarea comerțului şi administrarea vamală, servicii şi investiții, dreptul proprietății intelectuale (IPR), achiziții publice, dezvoltarea durabilă (Mediul Social şi al Muncii).

Masa monetară atinge noi recorduri în istoria sa, premisă indispensabilă pentru creştere

PIAȚA MONETARĂ. Trendul de majorare a masei monetare a continuat până în octombrie curent, înregistrând în fiecare lună recorduri maxime. Recordul curent raportat de BNM este de 35,3 mlrd MDL marcat la sfârşitul lunii octombrie. Motorul acestei creşteri spectaculoase este M1, care a crescut de la începutul anului timp de 10 luni cu 12.8%. Depozitele la vedere au înregistrat o creştere inedită de aproape 25% doar în 10 luni. Totuşi, contribuția cea mai semnificativă la creşterea masei monetare în valoare absolută de peste 1.8 mlrd MDL au avut-o depozitele la termen în MDL. Stabilitatea leului şi trendurile periodice de apreciere au fortificat confidența populației în valuta națională. Astfel, de la început de an, depozitele la termen în MDL au câştigat teren de la depozitele valutare 2,8% în structura cumulată.

Cât priveşte cursul valutar, acesta fiind un indicator stabil, guvernul cu uşurință va putea menține valoarea prognozată. Din punct de vedere al echipei ME, o depreciere de 1-1.5% ar fi rezonabilă şi stimulatorie pentru economia națională, plasând cursul mediu anual pentru 2011 la o valoare de 12.5-12.6 MDL/USD.

O dezvoltare slabă a sectorului real al economiei, cât şi o ineficiență a practicilor şi politicilor de creditare a băncilor comerciale

SECTORUL BANCAR. Sectorul bancar îşi revine cu paşi siguri după o perioadă de recesiune de 1,5 ani, atestând creşteri atât la capitolul credite, depozite, cât şi la majoritatea indicatorilor financiari. Volumele creditării, în ciuda lichidităților mari existente în sistemul bancar, cresc mai lent decât investițiile în valori mobiliare de stat. Aceasta trădează atât o dezvoltare slabă a sectorului real al economiei, cât şi o ineficiență a practicilor şi politicilor de creditare a băncilor comerciale. În acelaşi timp, ponderea creditelor nefavorabile în portofoliile băncilor, deşi înregistrează primele diminuări, rămâne la valori înalte. Acestea vor constitui o preocupare primordială pentru bănci încă, cel puțin, şi pe parcursul anului următor. Capitalul băncilor a crescut semnificativ, atât ca urmare a profiturilor înregistrate de acestea, cât şi a majorării normelor regulatorii de către BNM. Majorarea cerințelor referitoare la capitalul este argumentată de BNM prin necesitatea amortizării eventualelor pierderi ale sistemului bancar în condițiile unor valori înalte ale creditelor ne-

favorabile. În acelaşi timp, indicatorul suficienței capitalului ponderat la risc pentru băncile moldoveneşti este foarte înalt atât în comparație cu normativul în vigoare, cât şi în comparație cu alte țări. Cauzele dificultăților financiare cu care se confruntă băncile noastre în perioadele de criză, rezidă, mai degrabă, în deficiența practicilor şi politicilor de management al riscului de credit de către băncile comerciale, cât şi în ineficiența celor de supraveghere bancară din partea BNM, decât în insuficiența capitalului.

În 2010, veniturile la buget au crescut cu 14,7%, iar cheltuielile au crescut doar cu 6,2%

FINANȚE PUBLICE. În situația post electorală, când partidele politice care vor forma noul Parlament nu au decis cui va reveni guvernarea, Republica Moldova a rămas fără un buget aprobat pe anul 2011. Pe de o parte, reprezentanții Ministerului Finanțelor afirmă că acest lucru nu va afecta finanțarea cheltuielilor publice pentru primele luni ale anului 2011.

Pe de altă parte, adoptarea cât mai rapidă a bugetului de stat este aşteptată de reprezentanții administrației publice locale. Aceştia nu cunosc mărimea transferurilor, care le vor fi oferite de la Bugetul de stat pentru anul viitor. De asemenea, instituțiile bugetare care sunt finanțate din bugetul de stat, rămân la devizul de cheltuieli al anului 2010, care evident că nu ține cont de majorarea prețurilor curente în perioada gestionară.

În perioada ianuarie-septembrie 2010, au fost acumulate venituri publice cu 14,7% mai mult decât în 2009, iar cheltuielile sunt în creştere cu doar 6,2% față de aceeaşi perioadă. La bugetul de stat în 2011 se preconizează acumularea veniturilor în sumă de cca 18 mlrd lei

Relaxarea politicilor antiinflaționiste au creat coridor verde pentru politicile de renaştere economică

PREȚURILE. În urma deflației din perioada estivală, în toamnă-iarnă creşterea de prețuri s-a relansat. Deşi anterior temperarea creşterii prețurilor de consum a venit pe fondul aprecierii leului în fața monedei americane şi europene, cât şi sezonului estival tradițional pentru diminuarea prețurilor la unele grupuri de mărfuri, acum trendul s-a inversat. La acest moment ne confruntăm cu majorare de prețuri, mai ales la produsele alimentare, fapt explicat în cea mai mare măsură prin sezonalitatea acestora. Rata anuală a inflației în anul curent va fi în proximitatea valorii de 7.8%.

În 2011, avansul pe plan economic va continua, ca urmare a cererii interne mai solide privită ca un factor principal de creştere şi posibil unui ciclu de investiții mai intens. Presiunea inflaționistă, deşi stabilă în prezent, este de aşteptat să crească în anul ce urmează. Totodată, ne aşteptăm şi la creşterea costurilor de producție din cauza cererii prevăzute tot mai mari. Luând în considerație premisele existente, inflația va reintra pe un trend ascendent, şi se va plasa la nivelul de 8,4% în 2011.

Cheltuielile pe produse alimentare şi întreținerea locuinței constituie 60% din totalul cheltuielilor gospodăriilor casnice

SITUAȚIA PE PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ. Rata şomajului în trimestrul III al anului 2010 a constituit 6,5%, fiind mai înaltă decât 5,7% înregistrată în perioada corespunzătoare a anului 2009. Însă, dacă în prima jumătate a anului acest indicator depăşea nivelul anului trecut cu 16,7%, atunci în trimestrul III această cifră a fost mai mare numai cu 14,0%. Astfel, se observă schimbarea tendinței observate la începutul anului, când creşterea economică era însoțită de creşterea şomajului. Populația economic activă este în scădere. Ea este afectată atât de descreşterea naturală, cât şi de migrație. Salariul real a înregistrat o creştere de 1,1%. Structura cheltuielilor gospodăriilor casnice a rămas neschimbată. În continuare, cea mai mare parte revine produselor alimentare şi întreținerii locuințelor.

Dezvoltarea regională – una din priorităţile pentru dezvoltarea economiei naţionale

DEZVOLTAREA REGIONALĂ. Obiectivele de dezvoltare regională sunt ambiţioase şi vizează obţinerea unei dezvoltări social-economice echilibrate şi durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova. În ce măsură, însă, aceste obiective vor avea efecte la nivel regional şi în final la cel naţional, rămâne să apreciem în timp, întrucât în aproape un an de zile nu s-au realizat prea multe.

Pe parcursul anului curent, eforturile Guvernului au fost direcţionate spre consolidarea capacităţilor instituţionale şi crearea condiţiilor de dezvoltare în cadrul a trei regiuni de dezvoltare – Nord, Centru şi Sud. Începând cu anul 2012 şi până în 2019 activităţile de dezvoltare regională, conform planurilor de activitate, vor fi focusate în celelalte regiuni de dezvoltare – Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, municipiul Chişinău şi Regiunea de dezvoltare Transnistria.

„Parlamentul" de la Tiraspol a aprobat în lectura a doua un buget al regiunii separatiste pentru anul viitor cu un deficit de peste 62 la sută.

Relansare economică mondială

ECONOMIA MONDIALĂ. În a doua jumătate a anului 2010, economia mondială a continuat să se redreseze, însă avântul nu a fost atât de spectaculos ca în trimestrul II. În continuare, vulnerabilitatea ţărilor europene se menţine la un nivel destul de ridicat. Și această vulnerabilitate este generală, atât în ţările din Uniunea Europeană, cât şi în lume. În acest context, toate statele au adoptat măsuri mai puţin populare, dar sunt măsuri care pot funcţiona eficient. În continuare, cel mai important obiectiv îl reprezintă evitarea unei noi crize şi menţinerea, deşi lentă, a relansării economice. Foarte multe ţări au fost nevoite să se împrumute pentru atenuarea impactului crizei în 2010 şi pentru obţinerea unui efect multiplicator al investiţiilor pe timp de criză.

Părerea investitorilor la nivel mondial – criza este depăşită, iar economia s-a stabilizat

Potrivit unui sondaj realizat de Bloomberg, majoritatea investitorilor la nivel mondial şi-au exprimat încrederea că criza financiară este depăşită şi economia mondială per ansamblu s-a stabilizat. Pentru 2010, se estimează o creştere economică mondială de 4,8%, iar pentru anul ce urmează prognoza este de 4,2%.

Spre sfârşit de an, în 2010, preţul barilului de petrol creşte uşor. În continuare, consumul va fi satisfăcut şi piaţa va continua să fie bine aprovizionată dacă OPEC menţine nivelul actual de producţie. La acest moment, până la sfârşit de an, dacă şi cererea rămâne la acelaşi nivel, nu se întrevede o evoluţie semnificativă a pieţei.

POLITICA

Contextul electoral al alegerilor parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010

Criza politică are şanse să continue

Alegerile din noiembrie 28 noiembrie 2010 au confirmat tendința de echilibru politic ce persistă în spațiul politic moldovenesc. Acest echilibru care reprezintă în acelaşi timp o linie de ruptură socială între comunişti şi anticomunişti, promite să perpetueze la nesfîrşit criza politică din Republica Moldova. Definită în termeni concişi, criza politică din Republica Moldova se referă la incapacitatea Parlamentului de a alege potrivit Constituției Preşedintele țării în condițiile în care una dintre taberele politice este obligată să dispună de cel puțin 61 mandate. Chiar şi diluarea purității ideologice a uneia dintre tabere (cea de dreapta) prin atragerea de partea sa a unui partid de centru-stânga (PDM) nu are darul să rezolve criza din cauza insuficienței de mandate.

Preşedintele țării poate să nu fie ales

Rezultatele alegerilor parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010 pot fi oferite cu aproximație întrucît CEC a dispus renumărarea voturilor. Cu toate acestea, Iurie Ciocan a anunțat că renumărarea nu va conduce la vreo modificare substanțială a voturilor şi nu va determina redistribuirea mandatelor. În total au votat 1 721 157 alegători. Potrivit voturilor valabil exprimate obținute de concurenții electorali care au întrunit cel puțin patru la sută din voturile valabil exprimate în ansamblu pe țară la alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010, mandatele de deputat în Parlamentul RM de legislatura a XIX-a s-au distribuit după cum urmează:

- PCRM - 676 761 voturi sau 42 mandate;
- PLDM - 506 365 voturi sau 32 mandate;
- PDM - 218 847 voturi sau 15 mandate;
- PL - 171 434 voturi sau 12 mandate.

Tabelul 1. Numărul de voturi şi de mandate acumulate de partidele politice care au acces în parlament în urma alegerilor din 2010 în comparație cu alegerile din iulie 2009

Formațiunea politică	Numărul de voturi acumulate în comparație cu iulie 2009	Procentajul	Numărul de mandate
Partidul Comunştilor din RM	- 29971 voturi	39,29% (-5,4%)	42 de mandate (-6)
Partidul Liberal Democrat din RM	+244337 voturi	29,38% (+12,81%)	32 de mandate (+14)
Partidul Democrat din RM	+20579 voturi	12,72% (+0,18%)	15 mandate (+2)
Partidul Liberal din RM	- 60674 voturi	9,96% (-4,72%)	12 mandate (-3)

Partidul Liberal a pierdut cele mai multe voturi

Observăm că cea mai dramatică cădere o înregistrează Partidul Liberal care a pierdut o parte însemnată din proprii votanți. În scădere se află şi Partidul Comunişţilor, diminuare care este confirmată şi de alte alegeri. În alegerile parlamentare din iulie 2009, comunişţii au acumulat cu 53,819 voturi mai puțin decît în alegerile din aprilie 2009. De data aceasta scăderea a fost mai puțin dramatică de doar 29971 voturi din această cauză şi pierderea de mandate a fost mai mică – de 6 mandate. În acelaşi timp, practic şi-a dublat rezultatul Partidul Liberal Democrat iar Partidul Democrat şi-a menținut rezultatul din alegerile din iulie 2009, adunînd doar cu 20579 voturi mai mult.

Alegerile din 28 noiembrie 2010 au pus cu acuitate problema finanțării neoficiale a partidelor politice. Dacă pînă nu demult partidele erau catalogate ca fiind „partide geopolitice", sintagmă vehiculată printre alții de Oleg Serebrian şi Dan Dungaciu, acum ele sînt văzute din ce în ce mai mult ca nişte partide clientelare, în spatele cărora stau importante grupări de afaceri. Creşterea costului campaniilor electorale reflectă această nouă dimensiune a partidelor politice din Moldova, care se subordonează „regulii de aur", formulată de Thomas Ferguson, care spune că candidatul cu cei mai mulți bani cîştigă.[1] Chiar dacă campaniile electorale extrem de costisitoare nu reprezintă o garanție a succesului, ele devin indispensabile unei promovări eficiente a candidaților şi pot fi asemuite diplomei de studii superioare, care nu reprezintă o mare valoare dar este suficient de atractivă pentru a atrage un număr din ce în ce mai mare de tineri la studii.

„Plăteşte ca să joci" – regula politicii moldoveneşti

Politica moldovenească a intrat, de fapt, de mult pe făgaşul principiului „plăteşte ca să joci" (pay to play), scandalurile despre cumpărarea locurilor pe listă fiind cele mai vizibile. Chiar dacă nedemonstrate, asemenea cazuri precum pretinsa vînzare de către Veaceslav Untilă a locului lui Mircea Snegur pe lista Blocului Moldova Democrată în 2005, au incitat interesul pentru circulația clandestină a banilor politici, sugerînd existența unor sume exorbitante care aterizează în numeroasele buzunare ale paltoanelor politicienilor.[2] În ultimul timp, aceste discuții sînt reaprinse din cauza scoaterii la lumina zilei a ceea ce americanii numesc „fat cats" –„motani graşi" – indivizi cu averi mari dispuşi să contribuie din plin la bugetul de campanie a unor partide politice. Plahotniuc, Filat, Oleg Voronin, Pasat, Stati sînt nume care se asociază cu oferirea de fonduri substanțiale, chiar dacă rapoartele financiare ale partidelor nu reflectă decît o mică parte ale acestor contribuții.

Campania electorală din octombrie-noiembrie 2010 a demonstrat că partidele continuă să ascundă cheltuielile reale pe care le suportă. Mărturii ale unei asemenea sustrageri de la îndeplinirea obligațiilor de raportare a cheluielilor şi veniturilor în campanie au venit chiar din partea liderilor politici care într-un exces de sinceritate au confirmat propria rea voință. De exemplu, pe final de campanie, în cadrul unei emisiuni la Publika TV preşedintele de onoare a Partidului Democrat Dumitru Diacov a declarat că „Noi am arătat fiecare leu care l-am cheltuit în campanie. Noi am fost transparenți". În replică, Prim-Vicepreşedintele al Partidului Liberal Dorin Chirtoacă a dat arama pe față îndemnînd partidele politice la mai multă sinceritate: „Haideți să fim sinceri dle Diacov, nimeni nu arată fiecare leu cheltuit, inclusiv PL".[3] Potrivit estimărilor IDIS Viitorul, principalii trei concurenți electorali – PCRM, PLDM şi PDM – ar fi cheltuit în jur de 55 milioane de lei fiecare ceea ce este de 4-5 ori mai mult decît cifrele oficial declarate. Asemenea cifre de-

1 Thomas Ferguson „The GoldenRule: The Investment Theory of Party Competition and the Logic of Money-Driven Political Systems", University of Chicago Pres, 1995
2 Eduard Volcov, „ Mircea Snegur – Eduard Volcov – dialoguri sincere", 2004
3 http://portal.radioiasi.ro/video-declaratii-surprinzatoare-pe-final-de-campanie-electorala-diacov-dl-plahotniuc-a-avut-un-rol-important-in-procesele-din-pdm-chirtoaca-niciun-partid-nu-arata-fiecare

monstrază că sistemul politic din Republica Moldova este grav afectat de sindromul unei ipocrizii organizate, noțiune introdusă de Nils Brunsson, şi care spune că actualele structuri sînt marcate de o disparitate evidentă dintre declarații, decizii şi acțiuni. Aceste decalaje rezultă din presiunea pe care factorii materiali dar şi cei normativi şi ideologici o exercită asupra sistemului politic, determinîndu-i pe actorii politici să spună una, să gîndească alta şi să acționeze de o manieră diferită şi de una şi de alta.

Mărimea donațiilor scade proporțional cu locul pe liste

O altă problemă importantă ține de donațiile oferite partidelor. Miza pare să fie una destul de mare. Cele mai mari donații către partide în campania din noiembrie le-au făcut, în mare parte, persoanele care se aflau în primele 10- 20 pe lista formațiunilor antrenate în scrutin. Adică, cei plasați pe locuri eligibile. Mărimea donațiilor scade proporțional cu poziția din listă. Aranjamentul de după alegeri arată că majoritatea donatorilor generoşi din partidele care au trecut pragul electoral au şi intrat în garnitura legislativă.

În general, campaniile PDM şi PLDM s-au dovedit asemănătoare ca structură a cheltuielilor şi ca activități desfăşurate, incluzînd staff-uri locale, campanii de la uşă la uşă în oraş şi în raioane, grupuri mobile de agitatori, prezență masivă în publicitate în mass-media şi publicitate outdoors, concerte separate şi concerte însoțitoare a liderilor prezenți în teren. Unele partide au utilizat masiv consilierea politică (politehnologii politici), iar despre altele nu avem date.

În linii mari, putem spune că campaniile electorale ale PDM şi PLDM s-au dovedit extrem de costisitoare cu un grad înalt de implicare a tehnologiilor electorale (destul de scumpe) dar şi cu o angajare a unui număr impunător de oameni. Aceste campanii au fost intensitive atît din punctul de vedere al tehnologiilor cît şi din punctul de vedere al resurselor umane. În sens opus, campania PCRM s-a axat în special pe mijloacele tradiționale de organizare a alegerilor, fiind mult mai consumatoare de energie umană şi mai puțin utilizatoare de tehnologii politice (deşi, din informațiile deținute pentru PCRM au lucrat consilieri politici plătiți). În acelaşi timp, potrivit aprecierilor observatorilor, partea leului a cheltuielilor de campanie a PCRM s-a efectuat după alegeri, agitatorii fiind plătiți post-factum.

În ansamblu, s-a remarcat o distribuție relativ uniformă a fondurilor a PDM pe durata întregii campanii, partidul fiind prezent de la începutul campaniei şi pînă la sfîrşitul de o manieră relativ constantă. În acelaşi timp, în ritmul electoral al PLDM sau remarcat rupturi, activitatea partidului fiind în mod special vizibilă în ultimele trei săptămîni ale campaniei, atunci cînd a avut loc o injecție masivă de fonduri. În cazul PCRM, campania a avut o vizibilitate mult mai redusă ceea ce n-a afectat în mod vădit randamentul lui general. În acelaşi timp, comuniştii au axat campania pe persoane social-vulnerabile, alcătuind liste ale persoanelor aflate în dificultate şi oferind ajutoare sub forma de diverse obiecte de uz casnic (e.g. costume pentru copii de pînă la un an). Partidul Liberal a fost prezent mai puțin în teritoriu dar s-a remarcat în oraş. Cu toate acestea, şi în oraş Partidul Liberal a suferit o pierdere considerabilă de voturi ceea ce slăbeşte poziția partidului în preajma alegerilor locale din 2011.

Prezența la vot a fost de 59,10%. Cea mai mare prezență este la Basarabeasca, unde au votat 73% din alegători, fiind urmată de Donduşeni - 65,33 %, Chişinău - 64,92%, Ocnița - 62,58%, Rezina - 62,08%, Teleneşti - 62,05%, Ialoveni - 61,19%. Municipiul Bălți a înregistrat o prezență la vot de 58,7% din alegători, iar UTA Găgăuzia - 52,16%.

Cei mai mulți cetățeni de peste hotare au votat în Italia

Şi peste hotarele republicii numărul celor care au votat prezintă un record. Conform informațiilor Comisiei Electorale Centrale, în total, au votat 65 200 cetățeni. Cei mai mulți cetățeni moldoveni aflați peste hotarele țării au votat în Italia. În această țară au votat peste 28 de mii de moldoveni. O rată de participare înaltă a fost atestată şi în România (9724 de voturi), Rusia (4330 de voturi), SUA (2778 de voturi), Spania (2528 de voturi), Grecia (2499 de voturi), Franța (2447 de voturi). La secțiile de votare de la Paris, Moscova, Padova şi Bologna au fost epuizat buletinele de vot. La sugestia Comisiei Electorale Centrale, Birourile Electorale din aceste oraşe au decis să accepte votul cetățenilor pe foi A4. Pe coala de hârtie este trecut numele concurentului electoral ales, după care este aplicata ştampila secției de votare. Aceste Buletine însă au fost declarate de către CEC ca "nevalabile" la data de 6 decembrie. De la alegătorii de peste hotare, PLDM a obținut - 31 965 (49,6%) voturi; PL – 16299 (25,3%) voturi; PDM - 5693 voturi (8,83%); PCRM - 4351 voturi (6,75%).

Negocierile postelectorale purtate de partidele parlamentare în vederea creării majorității parlamentare

Imediat după încheierea alegerilor, partidele care au acces în parlament au purces la negocieri în vederea formării majorității parlamentare. Sarcina asumată de toate partidele era una dublă – nu era suficient de a acumula peste 51 de mandate pentru a forma o majoritate guvernamentală ci formațiunile politice urmăreau constituirea unei supermajorități de 61 de mandate pentru a alege în parlament preşedintele țării. Cu toate acestea, din spectrul opțiunilor posibile de alianță nu toate au fost luate în seamă. Din start a fost exclusă orice posibilitate de coalizare a PCRM cu PL din cauza incompatibilității ideologice şi a rivalităților ireconciliabile.

Tabelul 2

Coaliții majoritare posibile	Numărul de mandate în parlament
1) Partidul Comuniştilor din Moldova + Partidul Democrat din Moldova	57 de mandate
2) Partidul Comuniştilor din Moldova + Partidul Liberal Democrat din Moldova	74 de mandate
3) Partidul Comuniştilor din Moldova + Partidul Liberal Democrat din Moldova + Partidul Democrat din Moldova	89 de mandate
4) Partidul Democrat din Moldova + Partidul Liberal Democrat din Moldova + Partidul Liberal din Moldova	59 de mandate

În mod deloc surprinzător, au fost excluse din calcul şi alianțele care acumulau mai mult de 61 de mandate. Acest fapt a devenit clar atunci cînd Vlad Filat a declarat că el exclude categoric orice fel de alianță cu Partidul Comuniştilor, considerînd că singura soluție este refacerea Alianței pentru Integrare Europeană.[4] Acest fapt s-a produs ca urmare a declarațiilor jignitoare făcute de Vladimir Voronin în adresa Partidului Liberal Democrat şi a Partidului Liberal, în interviul apărut în ziarul rusesc „Moskovskii Komsomoleț".

Clivajele geopolitice sînt mai importante decît calculele pragmatice

Această poziționare a partidelor politice a demonstrat că clivajul geopolitic între Est şi Vest şi clivajul comunist-antocomunist sînt mai importante decît calculele pragmatice de partajare a puterii în baza unor algoritmi politici. În fond, această situație demonstrează că politica moldovenească se bazea-

4 http://cersipamantromanesc.wordpress.com/2010/12/06/r-moldovavlad-filat-exclude-o-alianta-cu-comunistii-si-indeamna-la-refacerea-aliantei-pentru-integrare-europeana/

ză în continuare pe şabloane conflictuale, compromisul politic fiind tratat mai curînd ca o trădare şi aspru sancționat de alegători. În acelaşi timp, această relație conflictuală agravează starea de instabilitate politică în care se află Republica Moldova deoarece procesul de formare a coalițiilor în mod paradoxal nu ține cont de imperativul aglutinării unei majorități calificate care ar deține cel puțin 61 de mandate.

Potrivit teoriei jocurilor asemenea tip de interelaționări bazate pe un joc de sumă nulă poate să conducă la obținerea unor rezultate suboptimale, care ar însemna perpetuarea şi menținerea crizei politice în Moldova în pofida existenței unor soluții politice accesibile pentru politicieni. Lipsa de încredere între partidele politice din Moldova şi schimbul permanent de injurii şi invective între ele erodează climatul de coperare între ele şi le împinge pe calea confruntării. Exemple precum criticile aduse de Voronin liderilor partidelor parlamentare confirmă acest lucru. Liderul PCRM, Vladimir Voronin, a declarat, de exemplu, într-un interviu pentru cotidianul rusesc Moscovskii Komsomoleț că Vlad Filat este "regele contrabandiştilor", Mihai Ghimpu este "pacient la spitalul de nebuni" şi că singura alianță posibilă a partidului său este cu Partidul Democrat. Un asemenea mod de abordare împiedică constituirea unor alianțe viabile şi obligă actorii politici să adopte strategii de confruntare.

Se discută formule de alianță ce nu întrunesc 61 de mandate

Din această cauză singurele formule de alianță care se discută serios sînt cele care nu întrunesc 61 de mandate – PCRM+PDM şi PLDM+PDM+PL. Alianța PLDM+PDM+PL este privită ca o posibilitate de reanimare a Alianței pentru Integrare Europeană şi este denumită de cele mai multe ori – AIE II. Imediat după alegeri s-a vorbit despre necesitatea constituirii acestei alianțe dar discuțiile au întîrziat din diverse motive. Liderii PDM şi PL au dat vina pe întîrzirea dialogului pe liderul PLDM Vlad Filat. Mihai Ghimpu a declarat că „propunerile PLDM sînt bune dar un pic întîrziate".[5] Ideea enunțată de liderii celor două partide se rezuma la faptul că partidul majoritar era obligat să facă oferta de guvernare partidelor minoritare. În acelaşi timp, sîntem tentați să credem că în primele zile PLDM a făcut totuşi o ofertă pentru PL şi PDM care, însă, n-a fost tratată cu suficientă considerație.

PDM şi PL au strategii comune în negocieri cu PLDM

Oricum, după declarațiile lui Filat de pe 7 decembrie, echipele de negociatori au participat la cîteva runde de tratative. Aceste discuții au reliefat un nou format creat în interiorul fostei Alianțe. Dacă în luna septembrie 2009, exista un format de 3+1 în care PDM era opus PLDM, PL şi AMN, atunci în prezentul format 2+1, PL şi PDM au făcut front comun pe anumite chestiuni împotriva PLDM. Configurarea acestui format este determinată de „greutatea" politică a PLDM care are de două ori mai multe mandate decît PL şi PDM. În aceste condiții, cele două partide minoritare sînt obligate să elaboreze strategii comune pentru a obține concesii majore din partea PLDM.

Discuțiile dintre potențialii parteneri de alianță s-a axat pe cîteva subiecte.[6]

1) Partajarea funcțiilor în guvern. Marian Lupu, sprijinit de Mihai Ghimpu, se pronunță pentru reprezentarea egală a partidelor în executiv. Această dorință derivă din considerentul contribuției egale a partidelor la înlăturarea comuniştilor de la putere şi a poziției privilegiate pe care a deținut-o PLDM în cadrul vechii Alianțe, fapt ce a determinat un start privilegiat al partidului din „poll position". Un alt temei pentru a repartiza egal funcțiile ar putea fi numit „argumentul imposibilității excluderii" şi era sprijinit încă înainte de alegeri de Serafim Urechean – excluderea oricărui partid din Alianță ar conduce la destrămarea ei. Al treilea argument ar fi potențialul de

5 http://www.nit.md/index_md.php?action=news&id=2883
6 http://bogatu.voceabasarabiei.net/?p=690&cpage=1

şantaj al Partidului Democrat care are spațiu de manevră şi poate oricînd crea o coaliție de centru-stînga. Şi, în sfîrşit, nu putem uita de supărările existente în AIE I față de Vlad Filat, ceea ce permite crearea unui front comun în această chestiune (distribuția egală a posturilor este susținută nu doar de PDM şi PL dar şi de partide extraparlamentare precum AMN). În sens opus, argumentul PLDM pentru o repartizare proporțională a portofoliilor în funcție de numărul de mandate se sprijină în mod firesc pe ideea echității şi a responsabilității sporite a partidului care a deținut funcția de Prim Ministru. Ar trebui să remarcăm că, în cele din urmă, nu există un principiu al dreptății care să poată determina aplicarea unei reguli la constituirea Alianței şi că partajarea funcțiilor se va face în baza puterii de negociere a actorilor implicați în proces.

2) Procesul decizional în executiv. PDM insistă pe adoptarea tuturor hotărârilor de guvern prin consens. Ceea ce, probabil, nu înseamnă că se va dori impunerea unui drept de veto legal. Mecanismul legislativ nu prevede asemenea constrîngeri în procesul decizional şi, prin urmare, singura regulă care poate fi discutată vizează aplicarea principiului consensualității la toate nivelurile guvernamentale. Dreptul de veto ar fi, în aceste condiții, o regulă informală la care ar apela partidele pentru a bloca evoluții indezirabile pentru ele. Consensualitatea este caracteristică democrațiilor continentale din Austria, Olanda, Elveția ți Belgia şi ar putea fi folosită şi în Republica Moldova. Garanția aplicării acestui drept de veto ar fi ieşirea din coaliție şi, în asemenea condiții, partidele ar putea treptat să însuşească această regulă.

Posibila coaliție PCRM+PD a început să piardă din viteză după 7 decembrie

Cea de-a doua alternativă politică aflată în discuție vizează constituirea unei alianțe de centru-stînga cu două componente – PCRM şi PDM. Această coaliție a fost practic pecetluită la începutul lunii decembrie, atunci cînd şeful administrației prezidențiale din Rusia Serghei Narîşkin a venit la Chişinău să discute cu Voronin şi cu Lupu dar a pierdut treptat din viteză după 7 decembrie odată cu demararea negocierilor în vederea constituirii Alianței pentru Integrare Europeană II. Văzută de mulți comentatori ca un pericol ce ar provoca revanşismul comunist, această alianță are şanse să se înfiripe datorită mai multor factori: 1) susținerea Rusiei pentru acest proiect politic, 2) existența unor grupuri de presiune în interiorul PDM care agreează această soluție, 3) rigiditatea PLDM în negocierile cu PDM.

AIE II reprezintă răul cel mai mic

În cele din urmă, constituirea Alianței este o chestiune care depinde şi de factorul geopolitic. Opțiunile sînt evidente, Occidentul înclinînd spre o alianță de centru-dreapta, iar Orientul – spre una de centru-stînga. Vizitele oficialităților europene şi ruse dar şi plecările peste hotare ale liderilor principalelor partide reflectă foarte clar această divizare geopolitică. Factorul geopolitic este determinant de multe ori în reliefarea opțiunilor politice în Moldova şi din această cauză unele dintre opțiunile de alianță enumerate mai sus nu pot fi luate în calcul. Cu toate acestea, nu este exclus ca la un moment dat opțiunile geopolitice ale Rusiei şi ale Occidentului să conveargă spre Alianța pentru Integrare Europeană II. Ruşii ar avea pîrghiile de control prin anumiți politicieni din cadrul PDM iar Occidentul ar dispune de un pachet de control prin Filat şi Ghimpu.[7] Din această cauză, AIE II reprezintă răul cel mai mic pentru toți jucătorii politici şi de aceea ea are cele mai mari şanse de a fi constituită.

În ambele cazuri rămîne, însă, problema alegerii preşedintelui. Este foarte important ca acest lucru să se producă nu prin manipulări juridice şi modificări constituționale dubioase ci pe cale politică, prin acordul formațiunilor politice parlamentare.

7 http://ziar.jurnal.md/2010/09/21/petru-bogatu-ce-vrea-sa-obtina-rusia-in-alegerile-din-r-moldova/

AGRICULTURA

Creştere în sectorul agricol

Anul 2010 a culminat pentru agricultori cu preţuri înalte de comercializare şi achiziţii. Pe termen scurt, în semestrul I al anului 2011, anticipăm o stabilizare relativă a preţurilor sub nivelul celor înregistrate în anul 2008. Totodată, în anul 2011, va persista pericolul unor perturbaţii pe piaţa internă de produse agroalimentare din R. Moldova. Originea acestora, ar putea fi deficitul unor produse agricole. Este necesar de menţionat că la baza unor astfel de evoluţii ar putea fi creşterea comerţului cu produse agroalimentare în trimestrul II şi reducerea suprafeţelor unor culturi agricole.

Ritmul de creştere înalt a volumului producţiei înregistrat în ianuarie – septembrie – 8,7% va fi în creştere datorită producţiilor înalte a culturilor cerealiere din grupa a doua, şi celor tehnice.

Eşecuri ale anului curent sunt turbulenţele din comerţul cu Federaţia Rusă, declinul pronunţat înregistrat în sectorul viticol, trenarea reformării sistemului de subvenţionare în agricultură.

Sectorul vegetal

Anul 2010 – producţii mai înalte

În anul 2010, spre deosebire de anul precedent, producţiile la majoritatea culturilor agricole au înregistrat creşteri, in mare măsură datorită optimizării structurii suprafeţelor culturilor agricole. Pe de altă parte, productivitatea în agricultură rămâne redusă. Conform datelor, BNS, randamentele medii înregistrate de întreprinderile agricole în perioada de recoltare nu se deosebeau cu mult de cele înregistrate în statele, care au fost în epicentrul panicii declanşate pe piaţa internaţională de produse agroalimentare. Ne referim, în special la Federaţia Rusă şi Ucraina) Astfel, productivitatea medie a grâului de toamna si primăvara constituia 23,6 chintale la ha (110% faţă de anul 2009), orzului de toamna si primăvara - 16,6 chintale/ha (94% faţă de anul 2009), leguminoaselor pentru boabe 13,5 chintale/ha (117% faţă de anul 2009), porumbului pentru boabe constituia 31,4 chintale la ha (131% faţă de anul 2009), floarea soarelui-16,2 chintale/ha (117% faţă de anul 2009), cartofi-130,9 chintale/ha (118% faţă de anul 2009), legume de câmp - 60,0 chintale/ha (117% faţă de anul 2009), porumb pentru siloz şi nutreţ verde-158,9 chintale/ha (145% faţă de anul 2009), struguri-28,6 chintale/ha (74% faţă de anul 2009), fructe – total - 49,8 chintale/ha (116% faţă de anul 2009), din care: sămânţoase - 58,7 chintale/ha (102% faţă de anul 2009), şi sâmburoase-39,1 chintale/ha (150% faţă de anul 2009).

Tabelul 3. Productivitatea medie a culturilor agricole în perioada de recoltare până la 1 octombrie 2010[1].

	Productivitatea medie la hectar, chintale	
	2010	în % față de 2009
Porumb pentru boabe	31,4	131
Floarea soarelui	16,2	117
Cartofi	130,9	118
Legume de câmp	60,0	117
Porumb pentru siloz şi nutreț verde	158,9	145
Fructe - total	49,8	116
din care:		
sămânțoase	58,7	102
sâmburoase	39,1	150
Struguri - total	28,6	74

Sursă: BNS.

1 Întreprinderile agricole cu personalitatea juridică şi gospodăriile țărăneşti (de fermier) cu suprafața terenurilor agricole de 50 ha şi peste.

PRODUCȚIILE ŞI RANDAMENTELE AGRICOLE ÎN FEDERAȚIA RUSĂ, ȚARA, CARE A FOST EPICENTRUL CRIZEI AGROALIMENTARE ÎN ANUL 2010.

Pentru a obține un tablou clar, asupra performanțelor din agricultură RM, este relevantă compararea randamentelor medii înregistrate în R. Moldova cu cele din Federația Rusă. În anul 2010, agricultura acestei țări a fost afectată grav de hazardurile naturale. I-ar repercusiunile acestora asupra rezultatelor din agricultură au contribuit decisiv asupra declanşării unei isterii generale pe piețele agroalimentare însoțite de o explozie generală a prețurilor la produsele agricole.

În noiembrie, în Federația Rusă, producția de cereale şi leguminoase boabe constituia 63,7 milioane tone (productivitatea medie-19,2 chintale/ha în anul 2010 şi 23,8 chintale/ha în anul 2009). Producția globală de grâu a constituit 43,5 milioane tone (productivitatea medie-20,3 chintale/ha în anul 2010 şi 24,3 chintale/ha în anul 2009), orz-8,9 milioane tone (productivitatea medie-18,0 chintale/ha în anul 2010 şi 24,5 chintale/ha în anul 2009), hrişcă-372,3 mii tone (productivitatea medie-6,6 chintale/ha în anul 2010 şi 9,0 chintale/ha în anul 2009), orez-1140 mii tone (productivitatea medie-58,4 chintale/ha în anul 2010 şi 57,6 chintale/ha în anul 2009), porumb pentru boabe – 2,7 milioane tone (productivitatea medie-28,3 chintale/ha în anul 2010 şi 35,2 chintale/ha în anul 2009), rapiță-622,5 mii tone (productivitatea medie-11,3 chintale/ha în anul 2010 şi 9,7 chintale/ha în anul 2009), sfeclă de zahăr-20,2 milioane tone (productivitatea medie-220,2 chintale/ha în anul 2010 şi 308,3 chintale/ha în anul 2009), cartofi 2,3 milioane tone (productivitatea medie-132,3 chintale/ha în anul 2010 şi 188,0 chintale/ha în anul 2009), legume-1,2 milioane tone (productivitatea medie-164,3 chintale/ha în anul 2010 şi 203,7 chintale/ha în anul 2009).

Anul 2010 - explozie a prețurilor la produsele agricole după scenariul din anul 2008

În anul 2010, exact după scenariul din anul 2008, a avut loc o explozie a prețurilor la produsele agricole. Declanşarea acesteia a fost remarcată, odată, cu apariția primelor prognoze privitoare la diminuarea drastică a producțiilor agricole în statele din regiune. În R. Moldova, ca rezultat, brusc au crescut prețurile de comercializare şi de achiziție a produselor agroalimentare.

Tabelul 4. Indicii preţurilor de vânzare a produselor agricole de către întreprinderile agricole în ianuarie-septembrie 2010[2].

	2006	2007	2008	2009	2010
Total produse agricole	99,4	138,4	104,0	68,7	132,4
din care:					
produse vegetale	104,0	149,7	94,3	62,0	154,6
produse animaliere	88,0	110,9	140,3	88,0	100,6

Sursă: BNS.

2 preţurile producătorului producţiei agricole" – date prezentate pe întreprinderile agricole şi gospodăriile ţărăneşti (de fermier) cu suprafaţa terenurilor agricole de 50 ha şi peste

În trimestrul III, preţurile medii de vânzare a produselor agricole de către întreprinderile agricole s-au majorat cu 32,4% faţă de ianuarie-septembrie 2009, în special datorită creşterii preţurilor la produsele vegetale (cu 54,6%). O majorare mai accentuată a preţurilor a fost înregistrată la următoarele produse agricole: seminţe de floarea soarelui (exclusiv seminţe de soi) – cu 82,7%, culturile cerealiere şi leguminoase – cu 67,4% (în special la grâu (exclusiv seminţe de soi) – cu 79,5%, porumb (exclusiv seminţe de soi) – cu 53,2%), struguri – cu 86,6%, legume – cu 24,6%.

Pe termen scurt, în semestrul I al anului 2011, anticipăm o stabilizare relativă a preţurilor sub nivelul celor înregistrate în anul 2008. Totodată, în anul 2011, va persista pericolul unor perturbaţii pe piaţa internă de produse agroalimentare din R. Moldova. Originea acestora, ar putea fi deficitul unor produse agricole. Este necesar de menţionat că la baza unor astfel de evoluţii ar putea fi creşterea comerţului cu produse agroalimentare în trimestrul II şi reducerea suprafeţelor unor culturi agricole. În R. Moldova, la finele anului 2010, erau înfiinţate culturi cerealiere cu 29 mii mai puţine decât în anul 2009 (380 ha, din care suprafaţa înfiinţărilor cu grâu de toamnă constituia 273,4 mii şi respectiv orz de toamnă-55 mii ha. La începutul lunii decembrie, suprafaţa terenurilor agricole prelucrate constituia 620 mii ha, ceea ce reprezintă 80 la sută din totalul înregistrat în anul 2010.

Pe plan internaţional, situaţia pe pieţele agroalimentare va rămâne tensionată

Pe plan internaţional, situaţia pe pieţele agroalimentare va rămâne tensionată. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Alimentaţie şi Agricultură (FAO) susţine in raportul "Food Outlook", publicat recent, necesitatea "creşterii producţiei de cereale în vederea refacerii stocurile mondiale care ar urma să scadă cu 7%" în sezonul 2010-2011, fiind estimat un recul de 35% la orz, la porumb -12% şi la grâu – 10%, în timp ce stocurile de orez se vor mări cu 6%. Dacă în iunie era estimată o creştere de 1% a producţiei mondiale de cereale în campania 2010/2011, ultimele prognoze au revizuit în scădere estimarea la -2% faţă de sezonul 2009-2010. "Având în vedere reducerea prognozată a stocurilor la nivel mondial, producţiile de anul viitor (2011-2012, Ed) vor fi determinante pentru stabilitatea pieţelor internaţionale", potrivit unui comunicat al FAO. "Agricultorii sunt susceptibili probabil din cauza explodării preţurilor, inclusiv la seminţe. În atare condiţii s-ar putea orienta spre alte culturi devenite atractive prin preţuri mai ridicate, precum zahărul, soia sau bumbacul ", spun reprezentanţii FAO. Acest lucru ar putea limita producţia "la niveluri care nu ar fi suficiente pentru a atenua tensiunile de de piaţă. În acest context, consumatorii vor fi într-adevăr nevoiţi să cheltuiască mai mult pentru alimente".

Finanțarea sectorului agrar

În anul 2010, mijloacele fondului de subvenționare a producătorilor agricoli în sumă de 400,0 mil. lei au fost repartizate după cum urmează:

a) stimularea creditării producătorilor agricoli de către băncile comerciale şi instituțiile financiare nebancare – 10908,8 mii lei;
b) stimularea mecanismului de asigurare a riscurilor în agricultură – 10496,8 mii lei;
c) stimularea investițiilor pentru înființarea plantațiilor multianuale – 58600,8 mii lei;
d) subvenționarea investițiilor pentru producerea legumelor pe teren protejat (sere de iarnă, solarii) – 2000,0 mii lei;
e) stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii şi utilajului agricol, precum şi a echipamentului de irigare – 58500,0 mii lei;
f) susținerea promovării şi dezvoltării agriculturii ecologice – 2600,0 mii lei;
g) stimularea investițiilor pentru utilarea şi renovarea tehnologică a fermelor zootehnice – 6000,0 mii lei;
h) stimularea procurării animalelor de prăsilă şi menținerii fondului lor genetic – 6500,0 mii lei;
i) stimularea investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare şi procesare – 15594,4 mii lei;
j) compensarea cheltuielilor energetice pentru irigare – 10000,0 mii lei;
j[1]) subvenționarea utilizatorilor de produse de uz fitosanitar (pesticide) şi de fertilizanți (îngrăşăminte minerale) – 40000,0 mii lei;
k) compensarea datoriilor:
pentru susținerea înființării plantațiilor viticole – 50508,8 mii lei;
pentru subvenționarea utilizatorilor de produse de uz fitosanitar (pesticide) şi de fertilizanți (îngrăşăminte minerale) – 8290,4 mii lei.
pentru subvenționarea producătorilor agricoli la livrarea pe teritoriul țării a producției agricole de fabricație proprie – 120000,0 mii lei.

Tabelul 5. Executarea mijloacelor fondului de subvenționare a producătorilor agricoli la situația din 10 decembrie 2010.

Formele de sprijin	Precizat pe perioada de gestiune pentru AIPA	Nr. de contracte încheiate	Suma, mii lei
1	2	3	4
Măsura Nr. 1 "Stimularea creditării producătorilor agricoli de către băncile comerciale şi instituțiile financiare nebancare" **(132.3)**	2872,0	91	2792,5
Măsura Nr. 2 "Stimularea mecanismului de asigurare a riscurilor în agricultură"(**134.07)**	9928,3	66	9928,3
Măsura Nr.3 "Subvenționarea investițiilor pentru înființarea plantațiilor multianuale", inclusiv:	54975,8	335	54975,8
Plantații viticole **(271.12)**	28840,7		
Plantații pomicole **(271.13)**	26135,1		
Măsura Nr. 4 "Subvenționarea investițiilor pentru producerea legumelor pe teren protejat (sere de iarnă, solarii)"**(271.15)**	2691,3	54	2691,3
Măsura Nr. 5 "Stimularea şi subvenționarea investițiilor pentru procurarea tehnicii şi utilajului agricol, precum şi a echipamentului de irigare" **(271.19)**	46353,6	713	46353,6
Măsura Nr. 6 "Stimularea promovării şi dezvoltării agriculturii ecologice"**(132.10)**	2236,4	36	2236,4
Măsura Nr. 7 "Stimularea investițiilor în utilizarea şi renovarea tehnologică a fermelor zootehnice" **(271.18)**	2455,3	18	2455,3
Măsura Nr. 8 "Stimularea procurării animalelor de prăsilă şi menținerii fondului lor genetic"**(271.18)**	4482,0	29	4482,0
Măsura Nr. 9 "Stimularea investițiilor în dezvoltarea infrastructurii postrecoltare şi procesare" **(271.15)**	10654,6	52	10654,6
Măsura Nr. 10 "Subvenționarea producătorilor agricoli pentru compensarea cheltuielilor energetice de irigare"**(132.1)**	9315,0	59	8936,4
Măsura Nr. 11 "Subvenționarea utilizatorilor de produse de uz fitosanitar (pesticide) și de fertilizanți (îngrășăminte minerale)"**(132.9)**	40002,4	384	39954,3
TOTAL	**185966,7**	**1837**	**185460,5**

Recomandări pentru instituțiile de stat

- Creşterea eficienței în realizarea politicilor în domeniul dezvoltării rurale prin restructurarea şi întărirea capacității instituționale a Ministerului Agriculturii şi Industriei Alimentare/structurilor coordonate, subordonate, deconcentrate, descentralizate în ceea ce priveşte elaborarea politicilor şi aplicarea acestora.
- Optimizarea politicilor agricole prin inventarierea tuturor documentelor de politici cu impact asupra dezvoltării rurale în vigoare şi modificarea sau abrogarea celor, care nu corespund rigorilor şi exigențelor stabilite de Hotărârea Guvernului cu privire la regulile de elaborare şi cerințele unificate față de documentele de politici până-n anul 2010 (Ghilotina 1 în agricultură).
- Modernizarea sectorului agrar prin înzestrarea tehnică a entităților agri-

cole, extinderea sistemelor eficiente de irigație, optimizarea structurii înființărilor agricole şi extinderea spectrului de culturi agricole cultivate în țară, crearea unităților de aprovizionare cu input-uri moderne şi calitative pentru agricultură şi celor de colectare a produselor agricole.

- Creşterea sprijinului pentru agricultură şi formelor de susținere a agricultorilor prin facilitarea accesului producătorilor agricoli la fondurile europene prin programele de parteneriat şi Politica de Vecinătate, realizarea unui echilibru între investițiile publice şi private în agricultură, inclusiv prin utilizarea instrumentelor prevăzute de Concepția sistemului de subvenționare a producătorilor agricoli pentru anii 2008-2015.
- Asigurarea transparenței şi eficienței în distribuirea mijloacelor financiare din fondul pentru susținerea sectorului agrar.
- Optimizarea structurilor funciare prin perfecționarea actualei baze legislative în direcția optimizării politicilor funciare şi exploatării mai eficiente a capitalului funciar, liberalizarea pieței funciare agricole, protecția şi valorificarea resurselor funciare, readucerea în circuitul agricol a proprietăților funciare gestionate neeficient, fără atentarea la dreptul de proprietate.
- Evaluarea complexă a resurselor fondului funciar, crearea sistemului informațional computerizat (banca de date) a calității solurilor, resurselor financiare, tranzacțiilor funciare efectuate, dar şi a cererilor şi ofertelor existente pe piața funciară, şi furnizarea informației necesare tuturor deținătorilor de terenuri, agenților economici din agricultură, investitorilor străini.
- Stimularea dezvoltării pieței agricole autohtone prin aplicarea mecanismelor şi instrumentelor prevăzute de Legea cu privire la organizarea şi funcționarea piețelor produselor agricole şi agroalimentare. Dezvoltarea serviciilor de colectare, logistică şi transport a produselor agricole pentru industrie şi pentru comercializarea pe piața internă şi externă.
- Dezvoltarea şi diversificarea activităților economice din zonele rurale prin dezvoltarea sectorului non-agricol, creşterea gradului de ocupare prin dezvoltarea întreprinderilor mici şi mijlocii, crearea locurilor de muncă şi îmbunătățirea calității vieții din mediul rural.
- Eficientizarea activităților agricole prin aprovizionarea agriculturii, cu input-uri performante şi accesibile. Liberalizarea regimului de import a mijloacelor de producție (a semințelor şi materialului săditor, fertilizanților, produselor pentru tratamentul solului şi a bunurilor importate în scopul promovării comerțului).
- Îmbunătățirea procesului de instruire a fermierilor prin intermediul eficientizării rețelei actuale de extensiune rurală, asigurării accesului fermierilor la instruire pe întreg teritoriul țării şi înființării centrului național de instruire pentru formarea continuă a consultanților şi instruirea producătorilor agricoli şi antreprenorilor rurali.
- Stoparea exodului populației din mediul rural şi crearea de condiții pentru revenirea, stabilirea şi ocuparea în câmpul muncii a persoanelor plecate la muncă peste hotarele țării. Combaterea sărăciei în mediul rural, asigurarea accesului populației rurale la un loc de muncă, studii şi servicii medicale.
- Eliminarea tuturor barierelor la exportul produselor agricole, inclusiv eliminarea practicilor de protecționism şi preferențialitate în acordarea serviciilor de transportare a exporturilor de către întreprinderile de stat, diminuarea complexității procedurilor de export a produselor agricole şi agroalimentare.

BUSINESS

Economia îşi revine lent, dar constant

Evoluțiile din primele două trimestre ale anului 2010 indică asupra faptului că economia Republicii Moldova a reintrat pe o traiectorie ascendentă, însă pe care se deplasează lent şi „neîncrezut". Totodată fragila revenire nu e însoțită de o promovare autentică a reformelor structurale, care ar putea încuraja activitatea mediului de afaceri. Activitatea agenților economici într-un mediu neprietenos şi incert face deosebit de dificilă atingerea mult rîvnitei direcționări a economiei naționale dinspre una bazată pe consum spre una orientată pe investiții şi exporturi.

În primul semestru al anului 2010 Produsul Intern Brut a crescut cu 5,6% în comparație cu perioada similară a anului 2009. Contribuția principală la formarea PIB-ului a avut-o creşterea valoarea adăugată, contribuția acesteia fiind de 3%. În baza acestei evoluții anticipăm că în 2010 Produsul Intern Brut ar putea înregistra o creştere de circa 6,4%, iar ponderea valorii adăugate în PIB se va cifra în jur de 83,3%. În cazul absenței unor şocuri externe şi îmbunătățirii climatului politic, evoluțiile pozitive se vor extinde şi pentru anul 2011, iar pe termen mediu urmează să revenim la o creştere de circa 6% (valoare apropiată de creşterea medie pentru anii 2000-2008).

În 2010, caracterul lent al reformelor nu a contribuit susbstanțial la ameliorarea mediului de afaceri

Pe fundalul relansării, agenții economici nu resimt o îmbunătățire substanțială a climatului de afaceri. Un exemplu elocvent în acest sens este redat de raportul Băncii Mondiale „Doing Business 2011", ce clasifică 183 de state în dependență de condițiile de desfăşurare a afacerilor, conform căruia Republica Moldova a scăzut cu 3 poziții față de anul anterior, de la 87 la 90. Această scădere denotă faptul că Republica Moldova promovează prea lent, în comparație cu alte state şi în special cu cele din regiune, reformele orientate spre crearea condițiilor favorabile pentru mediul de afaceri. Raportul identifică ca fiind deosebit de împovărătoare pentru activitatea agenților economici următoarele domenii: primirea licențelor pentru construcții (rangul 159), desfăşurarea operațiunilor de export-import (rangul 141), protecția investitorilor (rangul 102).

La fel o problemă serioasă pentru promovarea reformelor ține de calitatea instituțiilor. Republica Moldova are reuşite modeste la capitolul crearea unui cadrului instituțional solid, ce ar eficientiza creşterea economică. Clasificarea „Raportului de Competitivitate Globală" categoriseşte Republica Moldova ca fiind o economie bazată pe utilizarea factorilor de producție, iar rolul central în asigurarea competitivității revine la astfel de factori ca: instituțiile, mediul macroeconomic, infrastructura, sănătatea şi educația primară. Conform raportului, Republica Moldova are cea mai rea situație anume la capitolul instituții.

Tabelul 6. Poziția Republicii Moldova la indicatorii de calitate a funcționării instituțiilor publice

Categoria	Indicatorul	**Rangul** (locul pe care îl ocupă Moldova la acest indicator printre statele incluse în clasament)	**Numărul de țări incluse în clasament**
Instituții		102	139
Etica şi corupție	Plați neoficiale şi mită	102	
Trafic de influență	Independența justiției	130	
Ineficiența instituțiilor publice	Povara reglementărilor	104	
	Eficiența cadrului legal în soluționarea litigiilor judiciare	111	

Sursa: *elaborat de CEP în baza datelor preluate de la World Economic Forum, "The Global Competitiveness Report 2010–2011". Disponibil pe: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global CompetitivenessReport_2010-11.pdf*

Indicatorii ce reflectă nivelul activității economice atestă o ascensiune moderată. În primele 3 trimestre ale anului 2010 în domeniul industriei, investițiilor, comerțului intern şi a transportului de mărfuri se înregistrează evoluții pozitive. Aceste tendințe se vor extinde şi pentru trimestrul IV, iar pe fonul relansării generale se pare că anul 2011 va fi marcat de o consolidare a trendurilor ascendente în sectoarele economiei naționale. Totuşi, merită de menționat că pe fonul unei reveniri generale economia națională continuă să fie afectată de procesul de dezindustrializare, iar în cazul lipsei unor măsuri adecvate pentru încurajarea mediului de afaceri această tendință se va păstra.

INDUSTRIA

În sectorul industrial se atestă o stabilizare, însă economia națională continuă să se dezindustrializeze

Conform datelor Biroului Național de Statistică în perioada ianuarie-octombrie 2010 volumul producției industriale s-a majorat cu 7,6 % față de perioada similară a anului precedent. Cel mai bine a crescut industria prelucrătoare cu 8,2%, urmat de sectorul energetic cu 4% şi industria extractivă cu 2,2%. La creşterea din sectorul industriei prelucrătoare cel mai mare aport l-a adus sporirea producției în următoarele domenii: „industria alimentară şi a băuturilor" cu 3,6%, „producția de piei, de articole din piele şi fabricarea încălțămintei" cu 0,5%, „fabricarea produselor de tutun" şi „industria chimică" cu cîte 0,4%.

Estimările, în baza datelor Biroului Național de Statistică, privind creşterea reală anuală în sectorul industrial redă o imagine relativ bună (Estimările se fac parcurgînd următoarele etape: determinarea şi prognozarea datelor privind volumul lunar al producției industriale, exprimat în prețurile lunii ianuarie 2004, prin deflatarea seriei cronologice cu indicii lunari ai prețurilor producției industriale, ulterior datele lunare sunt transformate în valori nominale şi sumate – în felul acesta obținînd valorile anuale ale producției industriale. Pentru determinarea creşterii reale anuale a producției industriale se aplică indicile anual a prețurilor producției industriale.). Astfel în anul 2010 volumul producției industriale va constitui circa 27 miliarde MDL, iar creşterea reală va fi de 6.5%.

Figura 1. Evoluția producției sectorului industrial în perioada 2001 – 2010

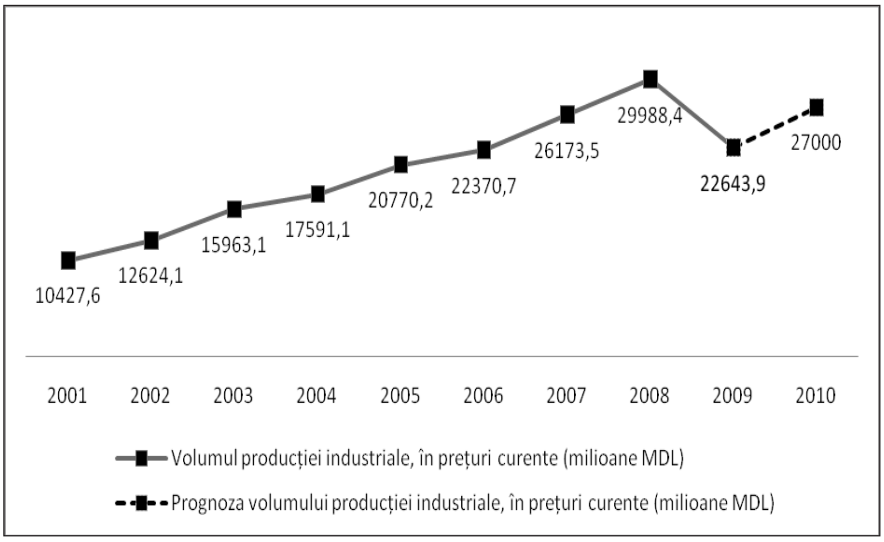

Sursa: *elaborat de CPE în baza datelor BNS*

Însă, analiza datelor lunare privind volumul producției în termeni reali indică asupra unei continue căderi din 2006. O asemenea situație este cauzată de:

- ✓ volumul redus al investițiilor, ce nu a permis modernizarea sectorului astfel încît să devină competitiv la nivel internațional;
- ✓ ritmul lent al reformelor structurale, ce nu au asigurat crearea unor condiții propice pentru dezvoltarea mediul de afaceri;
- ✓ şocurile cu care s-a ciocnit sectorul în perioada 2006-2010:
  - măsurile prohibitive, din 2006 şi 2010, privind exportul producției alcoolice în Rusia;
  - seceta din 2007, ce a afectat industria alimentară;
  - impactul crizei economice mondială asupra Republicii Moldova în 2009.

Realizarea unor măsuri, ce ar încuraja activitatea agenților economici ar permite pe viitor o revenire a industriei. Totuşi evoluțiile din acest sector pot fi afectate de anumite riscuri:

- ✓ Caracterul incert al relațiilor comerciale cu partenerii din CSI;
- ✓ Reluarea unui nou val al crizei în Uniunea Europeană.

Figura 2. Evoluția producției sectorului industrial în perioada ian 2001 – dec 2010

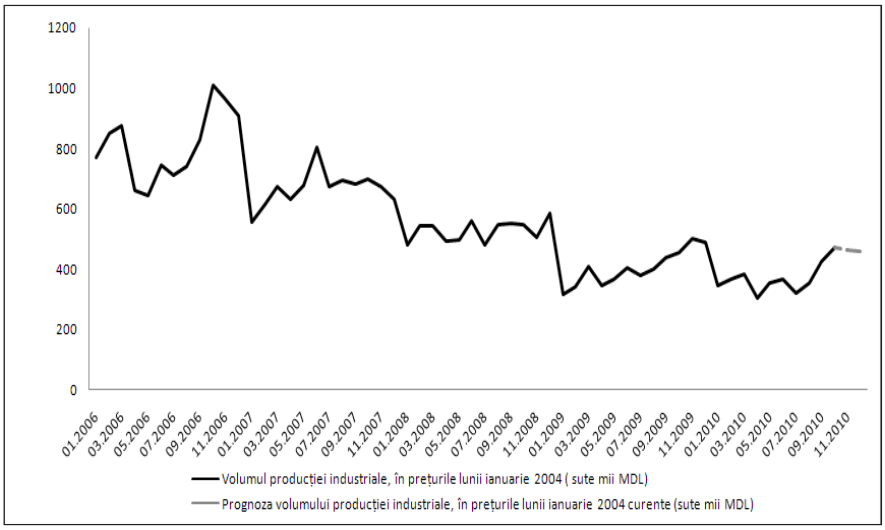

Sursa: *elaborat de CPE în baza datelor BNS*

INVESTIȚII

Evoluția indicatoriilor activității investiționale se înscrie într-un trend ascendent

Activitatea investițională cunoaşte o bună evoluție în primele 3 trimestre ale anului 2010. În semestrul I al anului 2010 formarea brută de capital a fost aproximativ de 6,2 miliarde MDL - o creştere semnificativă comparativ cu perioada similară a anului trecut, cînd acest indicator a constituit aproximativ 4 miliarde MDL. Formarea brută de capital fix a înregistrat o creştere modestă de doar 0,2%. Pe de altă parte, investițiile în stocuri au avut o evoluție spectaculoasă: în primul semestru acest indicator a atins valoarea de peste 1 miliard MDL, comparativ cu –1 miliard MDL în perioada similară a anului trecut. Anume variația stocurilor determină bună evoluție a activității investiționale în 2010.

Pentru primele trei trimestre ale anului 2010 investițiile în capital fix au fost de aproximativ 6,4 miliarde MDL, ceea ce reprezintă o creştere de 15,8% comparativ cu perioada similară a anului trecut.

La fel se înregistrează o uşoară înviorare la capitolul investiții străine. Pentru primul semestru investițiile străine directe au constituit 84,89 milioane USD. Acest nivel indică asupra unei creşteri comparative cu primul semestru al anului 2009, când ISD-urile au fost de doar 58,61 milioane USD. Totuși, această cifră este încă una mică. În aceeaşi perioadă a anului 2008 ISD-urile din primul semestru au constituit 393 milioane USD.

Pînă la sfîrşitul anului în activitatea investițională se vor păstra tendințele pozitive. Anticipăm că pentru anul 2010 indicatorii investiționali vor înregistra următoarele valori:

- ✓ Formarea brută de capital fix va constitui 15,68 miliarde MDL;
- ✓ Variația stocurilor va fi de 2,86 miliarde MDL;

Actuala distribuție a forțelor politice, face dificlă ieşirea din “neîntreruptul” ciclu electoral, din acest considerent pentru activitatea investițională încă mai continuă să persiste riscul instabilității politice. Pe de altă parte, o perpetuare a practicii de lentă promovare a reformelor

structurale, la fel nu va permite o valorificare amplă a avantajelor ce derivă din activitatea investiţională.

Figura 3. Evoluţia indicatorilor industriali în perioada 2001-2010

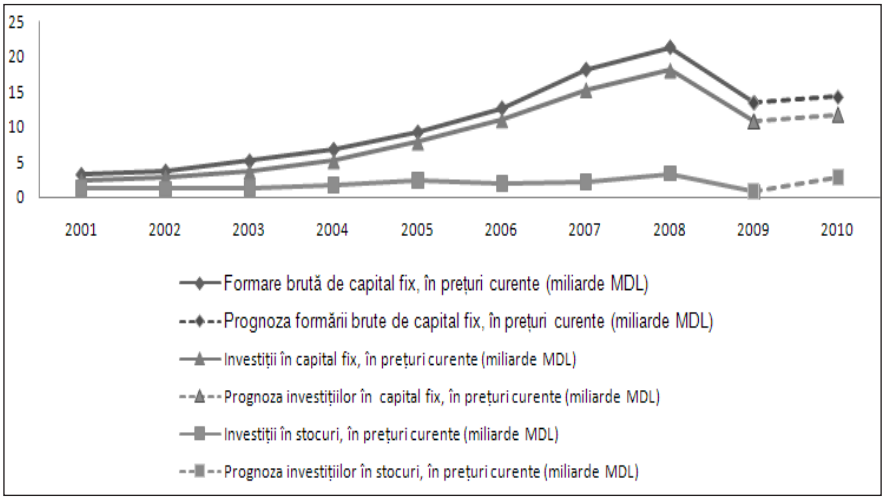

Sursa: *elaborat de CPE în baza datelor BNS*

COMERŢ INTERN ŞI SERVICII

Activitatea comercială, la fel, cunoaşte o evoluţie pozitivă în primele 3 trimestre ale anului 2010. Comerţul cu amănuntul a atins o valoare de 20,27 miliarde MDL, iar volumul serviciilor prestate populaţiei a fost de aproximativ 11,8 miliarde MDL. Atât comerţul, cât şi prestarea serviciilor populaţiei, îşi vor păstra dinamica pozitivă până la sfîrşitul anului. Anticipăm că în 2010 volumul comerţului cu amănuntul va constitui 24,75 miliarde MDL, iar serviciile prestate populaţiei contra plată vor atinge valoarea de 14,47 miliarde MDL.

Figura 4. Evoluţia vânzărilor de mărfuri cu amănuntul şi a serviciilor cu plată prestate populaţiei în perioada 2001 - 2010

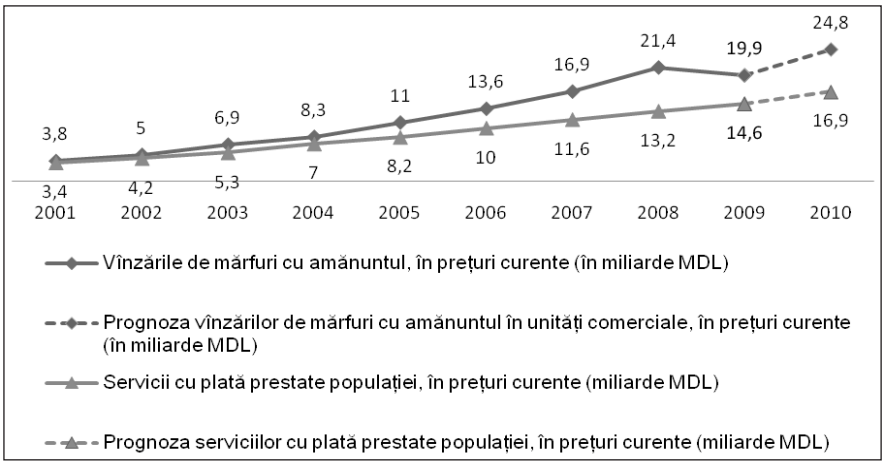

Sursa: *elaborat de CPE în baza datelor BNS*

TRANSPORT

Teza privind revigorarea economică este susținută şi de evoluțiile pozitive din domeniul transporturilor. Transportarea mărfurilor este un barometru pentru nivelul activității comerciale, care în fond indică asupră creşterii veniturilor populației. Pe acest segment se atestă o uşoară creştere – în anul 2010 volumul mărfurilor transportate va constitui 28600 mii tone transportate, comparativ cu 25988,5 mii tone în 2009.

Figura 5. Evoluția mărfurilor transportate în perioada 2001 - 2010

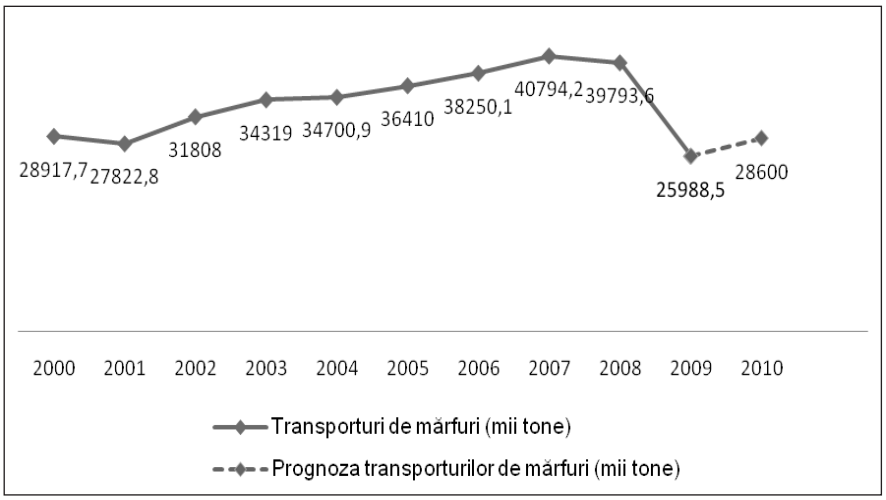

Sursa: *elaborat de CPE în baza datelor BNS*

COMERȚUL EXTERIOR

În anul 2010, comerțul internațional al RM va creşte cu 20%, exporturile cu 18,2,

Volumul total al comerțului internațional al Moldovei, în ianuarie-octombrie 2010, a crescut cu 16,4 % față de anul 2009, însumând 4200,8 milioane USD. În această perioadă, comerțul internațional al Moldovei înregistrează o creştere neesențială față de perioada similară a anului 2007 (cu 5,6%) şi o diminuare dramatică față de anul 2008 (cu 22,9%). În ianuarie – octombrie 2010, exporturile au înregistrat o creştere cu 16,7%, iar importurile o majorare cu 16,3% fața de perioada similară a anului trecut. Conform estimărilor ME, la finele anului 2010, volumul total al comerțului internațional al Moldovei va înregistra o creştere cu 20 la sută, exporturile cu 18,2% şi importurile cu 20,7% comparativ cu anul 2009.

Primii paşi spre negocierea Acordului de liber schimb cu UE

În anul 2010, Guvernul a elaborat un plan de acțiuni privind implementarea recomandărilor Comisiei Europene pentru instituirea Zonei de Liber Schimb Aprofundat şi Cuprinzător dintre Uniunea Europeană şi R. Moldova. Acesta include o serie de măsuri, care fiind realizate vor contribui la consolidarea capacităților administrative, asigurarea accesului bunurilor pe piață, îmbunătățirea statisticilor comerciale, eliminarea barierelor tehnice în calea comerțului (TBT), aplicarea măsurilor sanitare şi fitosanitare (SPS), facilitarea comerțului şi administrarea vamală, servicii şi investiții, dreptul proprietății intelectuale (IPR), achiziții publice, dezvoltarea durabilă (Mediul Social şi al Muncii).

Evoluțiile curente în comerțul exterior al R:Moldova

Volumul total al comerțului internațional al Moldovei, în ianuarie-octombrie 2010, a crescut cu 16,4 % față de anul 2009, însumând 4200,8 milioane USD. În această perioadă, comerțul internațional al Moldovei înregistrează o creştere neesențială față de perioada similară a anului 2007 (cu 5,6%) şi o diminuare dramatică față de anul 2008 (cu 22,9%).

Schimburile comerciale ale RM la nivelul anului 2007, şi cu mult sub nivelul anului 2008

În ianuarie – octombrie 2010, exporturile au înregistrat o creştere de 16,7%, iar importurile o majorare de 16,3% fața de perioada similară a anului trecut. Exportul R. Moldova, în anul 2010, a fost de 1190,7 milioane USD, cu 170,0 milioane USD mai mare decât în anul precedent, când s-a cifrat la 1020,7 milioane USD (în anul 2007-1065,9 milioane USD, iar în anul 2008-1347,1 milioane USD). Importul Moldovei realizat în anul 2010, a fost de 3010,1 milioane USD, cu 422,8 milioane USD mai mare decât în anul 2009, când s-a cifrat la 2587,3 milioane USD (în anul 2007-2899,3 milioane USD, iar în anul 2008-4100,3 milioane USD).

În ianuarie-octombrie 2010, evoluția importului R. Moldova comparativ cu creşterea exportului a determinat înregistrarea unui deficit comercial de 1819,4 milioane USD, cu 252,8 milioane USD mai mare decât in anul 2009 (1566,5 milioane USD) şi mai mic decât în anul 2008 cu 933,4 milioane USD (2752,8 milioane USD). Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi în anul 2010 înregistrează un nivel similar cu cel din anul 2009 – 39,6% (39,5% în anul 2009).

Exporturile de mărfuri în statele Uniunii Europene au înregistrat 571,1 milioane USD cu 6,0% mai mult față de ianuarie-octombrie 2009. Ponderea acestora în totalul exporturilor s-a diminuat cu 4,8% şi a constituit 48%. Importurile din țările Uniunii Europene au înregistrat o creştere mai tenace decât exporturile (19,1% față de perioada similară a anului 2009), înregistrând 1350,6 milioane USD. Ponderea acestora în totalul importurilor a constituit 44,9% (43,8% în ianuarie-octombrie 2009).

VALORIFICAREA CONTINGENTELOR TARIFARE ACORDATE DE UE PENTRU PERIOADA 01.01.2010 – 01.11.2010

Valorificarea contingentelor tarifare acordate de UE

Începând cu 1 ianuarie 2010, conform Regulamentului Consiliului Uniunii Europene nr.55/2008 din 21 ianuarie 2008 privind introducerea unor preferințe comerciale autonome pentru Republica Moldova, cotele acordate Republicii Moldova pentru produsele eligibile la export sunt următoarele:

- Alt alac (decât alacul destinat însămânțării), grîu comun şi meslin – 35000 tone;
- Orz – 30000 tone;
- Porumb – 25000 tone;
- Zahăr alb – 22000 tone;
- Vinuri din struguri proaspeți, altele decît vinurile spumoase – 80000 hl.

Astfel, în perioada 01.01.2010 – 01.11.2010, Ministerul Economiei a eliberat **1725** de autorizații de export pentru produsele contingentate. Pentru exportul de **vinuri** au fost eliberate **756** autorizații. Astfel, conform autorizațiilor eliberate agenților economici exportatori de vinuri, cota acordată de către Uniunea Europeană pentru această grupă de produse a fost distribuită în proporție de **100% (80000 hl)**. Pentru exportul de **orz**, Ministerul Economiei şi Comerțului a eliberat **183** de autorizații. Astfel, cota acordată de către UE pentru această categorie de produse, de la începutul anului 2010, a fost valorificată în proporție de **90,35% (27104,284 t).** Pentru poziția tarifară **1005 90 (porumb)** au fost eliberate **263** de autorizații. Aceasta presupune valorificarea cotei acordate în proporție de **83,68% (20920,91 t).** Pentru exportul de **grîu** în UE, au fost eliberate **523** de autorizații, ceea ce presupune valorificarea cotei oferite în proporție de **99,32% (34762,8 t)**.

În ceea ce priveşte exportul de zahăr alb în regim preferențial, ținem să menționăm că de la începutul anului 2010 nu au fost recepționate solicitări pentru eliberarea autorizației de export al acestei grupe de mărfuri. Aceasta se datorează faptului că în Republica Moldova, pentru 2010 a fost înregistrat un deficit de zahăr, capacitățile interne de producere fiind utilizate pentru acoperirea cererii de consum pe piața internă.

Figura 6. Comerțul exterior al RM în ianuarie-octombrie 2010, milioane USD

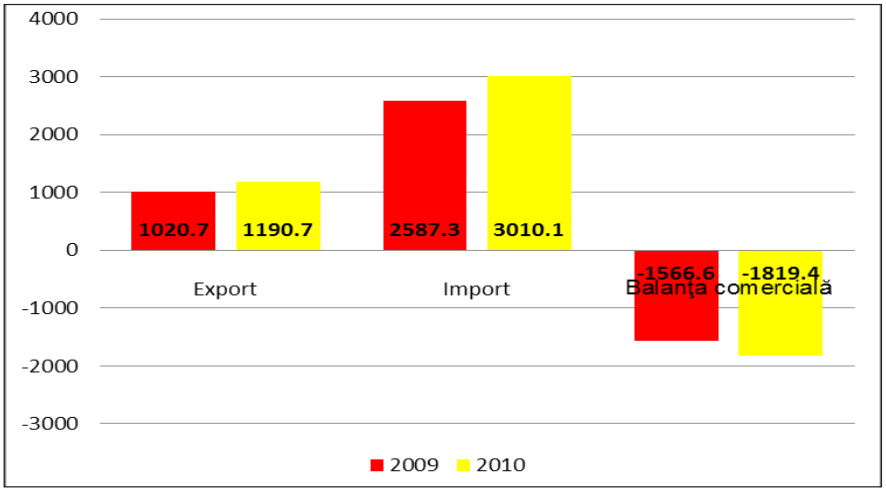

Cota statelor CSI ca destinaţie în totalul exporturilor R. Moldova a fost în creştere, înregistrând 39,3% (în ianuarie-octombrie 2009 – 37,5%). Exporturile de mărfuri în statele CSI au înregistrat 468,2 milioane USD, ceea ce reprezintă o creştere cu 22,2%, comparativ cu ianuarie-octombrie 2009. Importurile de bunuri din statele CSI au înregistrat 961,6 mil. dolari SUA, ceea ce reprezintă o creştere cu 6,8% faţă de ianuarie-octombrie 2009. Cota statelor CSI în totalul importurilor fiind în descreştere faţă de anul 2009 (31,9%-în anul 2010 şi 34,8% în ianuarie-octombrie 2009).

Creşterea exporturilor a fost influenţată de evoluţiile pozitive înregistrate în majorarea livrărilor către Federaţia Rusă (+36,0%), Turcia (de 2,5 ori), Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord (+38,0%), Polonia (+29,2%), Statele Unite ale Americii (+83,7%), Italia (+6,3%), Ucraina (+7,3%), Grecia (+42,5%), România (+2,2%), Georgia (+39,9%), Siria (+69,8%) Irak (+87,9%), Libia (de 10,3 ori), Kazahstan (+8,6%), Republica Cehă (+60,4%), Bulgaria (+16,0%), Albania (de 2,9 ori), Egipt (de 3,5 ori), Lituania (+8,1%), Belgia (+32,3%), Austria (+23,0%) şi Azerbaidjan (+46,4%). Însă intensitatea schimburilor comerciale a fost perturbată de diminuarea exporturilor cu parteneri comerciali importanţi, ca Germania (-10,0%), Ungaria (-49,7%), Elveţia (-24,5%), Franţa (-21,8%), Uzbekistan (-38,6%), Belarus (-1,0%) şi Slovacia (-20,2%)[1].

Pe de lată parte, majorarea livrărilor din Ucraina (+18,2%), China (+31,1%), România (+21,4%), Grecia (+86,5%), Italia (+18,3%), Germania (+16,1%), Brazilia (de 3,4 ori), Turcia (+14,0%), Polonia (+22,6%) şi Statele Unite ale Americii (+45,8%), Franţa (+13,9%), Ungaria (+18,4%), Bulgaria (+19,7%), Olanda (+26,2%), Belgia (+46,8%), Austria (+9,0%), India (+43,3%), a contribuit la creşterea pe total importuri cu 15,9%. Sporirea importurilor din Federaţia Rusă (+62,0%) a fost condiţionată, în principal, de reluarea din luna aprilie 2009 a livrărilor de gaze naturale de origine rusească (în ianuarie-martie 2009 ţara de origine a gazelor naturale importate a fost declarat Kazahstanul).

Creştere robustă a fluxurilor comerciale în comerţul cu Rusia

Principalele state partenere ale R. Moldova au rămas aceleaşi: Federaţia Rusă, România, Ucraina şi Italia. Comerţul exterior cu aceste state în ianuarie-octombrie 2010 a înregistrat o creştere cu intensităţi diferite. Astfel, în comerţul exterior cu Federaţia Rusă este înregistrată o creştere esenţială a fluxurilor comerciale, cu peste 50 la sută faţă de perioada respectivă a anului 2009. Volumul comerţului bilateral a constituit 728 milioane USD, iar ponderea acestuia în volumul total al comerţului exterior al R. Moldova a depăşit 20%. Importurile din Federaţia Rusă au înregistrat 426,7 milioane USD, ceea ce reprezintă o creştere cu 62%. Exporturile în această ţară au crescut cu 36%, şi au înregistrat 301,3 milioane USD.

Exporturile în România revin pe linia de creştere

În comerţul exterior cu România este înregistrată o creştere a fluxurilor comerciale, de numai 12,9 la sută faţă de perioada respectivă a anului 2009. Volumul comerţului bilateral a constituit 505,6 milioane USD, iar ponderea acestuia în volumul total al comerţului exterior al R. Moldova a fost 14%. Importurile din România au înregistrat 301,6 milioane USD, ceea ce reprezintă o creştere cu 21,1%. Exporturile în această ţară au crescut numai cu 2,2%, şi au înregistrat 204,1 milioane USD.

În comerţul exterior cu Ucraina, în ianuarie-octombrie 2010, este înregistrată o majorare a fluxurilor comerciale, de 16,5 la sută faţă de peri-

1 Datele Biroului Naţional de Statistică.

oada respectivă a anului 2009. Volumul comerțului bilateral a constituit 499 milioane USD, iar ponderea acestuia în volumul total al comerțului exterior al R. Moldova a fost de 13,8%. Importurile din Ucraina au înregistrat 429,2 milioane USD, ceea ce reprezintă o creştere cu 18,8%. Este important de menționat, că Ucraina după 10 luni ale anului curent a devansat atât Rusia, cât şi România, după valoarea bunurilor exportate în R. Moldova. Pe de altă parte, exporturile în această țară au crescut modest, numai cu 7,3%, şi au înregistrat 69,7 milioane USD.

În comerțul exterior cu Italia este înregistrată o creştere a fluxurilor comerciale, cu 13,7 la sută față de perioada respectivă a anului 2009. Volumul comerțului bilateral a constituit 331,2 milioane USD, iar ponderea acestuia în volumul total al comerțului exterior al R. Moldova a fost 9,2%. Importurile din Italia au înregistrat 212,9 milioane USD, ceea ce reprezintă o creştere cu 18,3%. Exporturile în această țară au crescut cu 6,3%, şi au înregistrat 118,4 milioane USD.

TENDINȚE LA EXPORT ÎN PRINCIPALELE STATE PARTENERE COMERCIALE ALE R.MOLDOVA

Tendințe la export în principalele state partenere comerciale ale R.Moldova

La exportul în Federația Rusă au dominat bunurile din următoarele grupe de mărfuri: vin și must din struguri-33711,7 mii USD (27333,4 mii USD în anul 2009), medicamente (dozate şi condiționate pentru vânzarea cu amănuntul)-30150,1 mii USD (18991,4 mii USD în anul 2009), mere, pere și gutui, proaspete - 22793,6 mii USD (16341,9 mii USD în anul 2009), caise, cireșe, vișine, piersici (inclusiv nectarine), prune și porumbe, proaspete-17719,5 mii USD (9776,2 mii USD în anul 2009), alte fructe proaspete (căpșune, zmeură, coacăză) - 1052,2 mii USD (2089,0 mii USD în anul 2009), tutunuri brute sau neprelucrate; deşeuri de tutun-10428,4 mii USD (5182,6 mii USD în anul 2009), covoare şi alte acoperitoare de podea din materiale textile, țesute, fără smocuri sau şuvițe, chiar confecționate, inclusiv covoare "Kelem"s.a.-9512,5 (8958,9 mii USD în anul 2009), rachiuri, lichioruri și alte băuturi spirtoase - 8948,9 mii USD (6326,5 mii USD în anul 2009), mobilier și părți ale acestuia (codul SA-9403)-7148,3 mii USD (7398,9 mii USD în anul 2009), alte legume preparate sau conservate altfel decât in oțet sau acid acetic, necongelate (codul SA-2005)-6215,4 mii USD (9570,8 mii USD în anul 2009), zahăr din trestie sau din sfecla de zahăr și zaharoză pura din punct de vedere chimic, in stare solidă - 6046,3 mii USD (19284,4 mii USD în anul 2009)[2].

La exportul în România au dominat bunurile din următoarele grupe de mărfuri: Fire, cabluri şi alte conductoare electrici izolate, cu sau fără conectori; cabluri de fibre optice, constituite din fibre izolate individual-64647,7 mii USD (63982,4 mii USD în anul 2009), uleiuri din semințe de floarea-soarelui, de șofrănaș, de bumbac și fracțiunile lor, chiar rafinate, dar nemodificate chimic-8953,9 mii USD (5783,5 mii USD în anul 2009), grâu şi meslin (amestec de grâu cu secară in proporție de doi la unu)-8262,8 mii USD (723,2 mii USD în anul 2009), damigene, sticle, borcane, fiole si alte recipiente pentru transport sau ambalare; recipiente pentru conserve; dopuri, capace, din sticla-6582,2 mii USD (5630,4 mii USD în anul 2009), părți de încălțăminte; tălpi interioare detașabile, branțuri; ghetre, jambiere si articole similare-5964,1 mii USD (5862,8 mii USD în anul 2009), alte jucării; minimodele si modele similare pentru divertisment, animate sau nu; jocuri enigmistice (puzzle) de orice fel-5466,7 mii USD (5055,1 mii USD în anul 2009), costume sau compleuri, seturi, sacouri, pantaloni, salopete cu bretele, pantaloni scurți si sorturi, pentru bărbați sau băieți-4992,1 mii USD (6568,2 mii USD în anul 2009), gips; anhidrit; ipsos, chiar colorat-4186,1 mii USD (6341,4 mii USD în anul 2009), circuite integrate si micromontaje electronice-3717,2 mii USD (2236,9 mii USD în anul 2009), semințe de floarea-soarelui, chiar sfarimate-2911,9 mii USD (6692,3 mii USD în anul 2009).

2 Ianuarie-septembrie 2010.

La exportul în Ucraina au dominat bunurile din următoarele grupe de mărfuri: vin si must din struguri-8248,0 mii USD (6915,2 mii USD în anul 2009), rachiuri, lichioruri si alte băuturi spirtoase-5984,4 mii USD (2126,6 mii USD în anul 2009), uleiuri din semințe de floarea-soarelui, de șofrănaș, de bumbac și fracțiunile lor, chiar rafinate, dar nemodificate chimic-5252,8 mii USD (4894,3 mii USD în anul 2009), medicamente (dozate și condiționate pentru vânzarea cu amănuntul)-3600,9 mii (2831,6 mii USD în anul 2009, parți și accesorii de autovehicule de la pozițiile 8701 până la 8705 - 3416,1 mii USD (0,5 mii USD).

La exportul în Italia au dominat bunurile din următoarele grupe de mărfuri: Costume sau compleuri, seturi, sacouri, pantaloni, salopete cu bretele, pantaloni scurți si sorturi, pentru bărbați sau baieți-8760,9 mii USD (în anul 2009-9299,0 mii USD), taioare, seturi, jachete, rochii, fuste, pantaloni, salopete cu bretele, sorturi (altele decât pentru baie), pentru femei si fete-8454,1 mii USD (7101,8 mii USD în anul 2009), paltoane, canadiene, pelerine, hanorace, bluzoane si articole similare, pentru femei sau fete-8152,1 mii USD (în anul 2009-10616,3 mii USD), încălțăminte cu fețe din piele naturala-7224,8 mii USD (5107,0 mii USD în anul 2009), paltoane, canadiene, pelerine (impermeabile), hanorace, bluzoane si articole similare, pentru bărbați sau baieti-6670,0 mii USD (în anul 2009-8152,9 mii USD), jerseuri, pulovere, cardigane, veste si articole similare, tricotate sau croșetate-5430,8 mii USD (7010,0 mii USD În anul 2009), valize, serviete, ghiozdane, binocluri, aparate fotografice, de filmat, cutii pentru instrumente muzicale sau similare-5231,5 mii USD (2733,3 mii în anul 2009), tricouri (T-shirts) si maiouri de corp, tricotate sau croșetate-4730,1 mii USD (3233,3 mii USD în anul 2009), cămăși pentru bărbați sau băieți-4707,1 mii USD (în anul 2009-4714,5 mii USD), îmbrăcăminte de sport (treninguri), combinezoane si costume de schi, maiouri si chiloți, costume de baie; alte obiecte de îmbrăcăminte-4602,6 mii USD (4257,4 mii USD în anul 2009), taioare, seturi, jachete, rochii, fuste, pantaloni, salopete cu bretele, sorturi, tricotate sau croșetate pentru femei sau fete-3203,1 mii USD (2836,6 mii USD în anul 2009), valize, serviete, ghiozdane, binocluri, aparate fotografice, de filmat, cutii pentru instrumente muzicale sau similare-3113,3 mii USD (4334,0 mii USD în anul 2009).

În structura exporturilor şi importurilor nu sunt înregistrate modificări esențiale a cotelor deținute de principalele secțiuni de bunuri exportate sau importate. La export, au dominat fluxurile de bunuri din următoarele secțiuni[3]:

- Exporturile de produse alimentare şi animale vii-24,5% din totalul exporturilor (în anul 2009-23,3%).
- Exporturile de articole manufacturate-24,2% din total exporturilor. (În anul 2009-27 la sută).
- Exporturile de băuturi şi tutun-13,4% din totalul exporturilor. (în anul 2009-12,3%).
- Exporturile de maşini şi echipamente-12,4% din totalul exporturilor. (în anul 2009-23,3%).

La import, au dominat fluxurile de bunuri din următoarele secțiuni[4]:

- Importurile de maşini şi echipamente pentru transport-20,7% din totalul importurilor (în anul 2009-19,7%).
- Importurile de combustibili minerali, lubrifianți şi materiale derivate-20,1% din totalul importurilor (în anul 2009-21,1%).
- Importurile de mărfuri manufacturate, clasificate mai ales după materia primă - 19,3% în totalul importurilor (în anul 2009-18,8%).
- Importurile de produse chimice şi produse derivate-13,9% din totalul importurilor (în anul 2009-14%).
- Importurile de produse alimentare şi animale vii-10,5% din totalul importurilor (în anul 2009-10,4%).

3 Conform Clasificării Standard de Comerț Internațional.
4 Conform Clasificării Standard de Comerț Internațional.

Tabelul 7. Principalii parteneri comerciali ai Moldovei în ianuarie-octombrie 2010.

	Volumul comerțului bilateral	în % față de ianuarie-octombrie 2009	Ponderea în volumul total al comerțului exterior, %.	Export	în % față de ianuarie-octombrie 2009	Import	în % față de ianuarie-octombrie 2009
Federația Rusă	728	150,1	20,2	301,3	136	426,7	162
România	505,6	112,86	14,0	204,1	102,2	301,6	121,4
Ucraina	499	116,54	13,8	69,7	107,3	429,3	118,2
Italia	331,2	113,7	9,2	118,4	106,3	212,9	118,3
Germania	288,2	109,96	7,9	55,1	90	233,2	116,1
China	245,9	131,0	6,8	0,98		244,9	131,1
Turcia	219,4	134,54	6,1	61,4	de 2,5 ori	158,1	114
Belarus	149,6	89,57	4,2	61,3	99	88,4	84
Polonia	119,4	124,49	3,3	35,6	129,2	83,9	122,6
Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord	109,4	123,2	3,0	66,4	138	43,1	105,8
Grecia	92.4	176.95	2,6	16,2	142,5	76,2	186,5
Statele Unite ale Americii	68,1	153.9	1,9	17,4	183,7	50,7	145,8
Franța	66,3	106.0	1,8	10,8	78,2	55,5	113,9
Ungaria	56,6	105,28	1,6	5,2	50,3	51,4	118,4
Austria	55,6	110,35	1,5	5,7	123	49,9	109
Bulgaria	53,2	118,7	1,5	13,5	116	39,7	119,7
Brazilia	45,2	333.94	4,7	0,1		45,1	de 3,4 ori
Olanda	42,2	119,83	1,2	8,1	98,7	34,1	126,2
Republica Cehă	39,3	113.91	1,2	6,3	160,4	33	108
Kazahstan	35,2	18.71	1,0	23,6	108,6	11,6	7

Sursă: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

Creşterea veniturilor de la achitarea drepturilor de import şi export cu 28,5%

Creşterea lentă a importurilor, odată cu majorarea accizelor a influențat şi veniturile acumulate din achitarea drepturilor de import şi export. În 11 luni ale anului 2010, acestea au crescut cu 28,5% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Este necesar de menționat, ca acestea au atins acest nivel în prima jumătate a anului curent şi s-au menținut stabile pe întreaga durată a semestrului II. În ianuarie-noiembrie 2010 au fost calculate drepturi de import-export în sumă de 8746984,2 mii lei. În această perioadă, este înregistrată o creştere a încasărilor din contul TVA la mărfurile importate cu 27,8%, accizelor la rachiu, lichioruri şi alte băuturi spirtoase cu 15,0%, accizelor la vinurile din struguri, la divinuri şi vinurile din struguri saturate cu dioxid de carbon cu 12,6%, accizelor la produsele de tutun cu 372%, accizelor la bijuterii, inclusiv cu briliante cu 12,1%, accizelor la benzină şi motorină cu 39,8%, a plăților pentru procedurile vamale cu 26,5%, a taxelor vamale cu 21,9 la sută, a taxelor speciale cu 18,8%.

Tabelul 8. Evoluția perceperii drepturilor de import-export pentru ianuarie-noiembrie 2010[5]

Impozite si taxe	Calculate plăți	Calculate drepturi de im/ex 11 luni 2010	Raportul 2010/2009	
	în 11 luni 2009		(mii lei)	(%)
TVA la mărfurile importate	4904736,6	6266927,7	1362191,1	127,8
- Accize la rachiu, lichioruri si alte băuturi spirtoase	19785,5	22754,8	2969,3	115,0
- Accize la vinurile din struguri, la divinuri si vinurile din struguri saturate cu dioxid de carbon	8746,8	9844,7	1097,9	112,6
- Accize la bere	56918,6	42510,7	-14407,9	74,7
- Accize la produsele din tutun	68324,9	254185,5	185860,6	372,0
- Accize la bijuterii, inclusiv cu briliante	5293,4	5936,2	642,8	112,1
- Accize la benzina si motorina	588944,7	823617,1	234672,4	139,8
- Accize la alte mărfuri	12561,8	27401,1	14839,3	218,1
- Accize la autoturisme	365757,3	344166,4	-21590,9	94,1
- Accize la produsele petroliere altele decât benzina si motorina	46,0	38,4	-7,6	83,5
Total ACCIZE	**1126379,0**	**1530454,9**	**404075,9**	135,9
Taxe vamale	556216,1	677823,9	121607,8	121,9
Proceduri vamale	177549,2	224526,2	46977,0	126,5
Taxe speciale	19530,5	23195,2	3664,7	118,8
Amenzi aplicate de Serv. Vamal	4077,2	3 645,2	-432,0	89,4
Total drepturi de import-export	**6788488,6**	**8726573,1**	**1938084,5**	128,5
Taxa pentru folosire drumurilor de autovehiculele neînmatriculate in R.M.	649,6	753,4	103,8	116,0
Taxa pentru folosire drumurilor de autovehiculele ale căror masp totală, depăşeşte limitele admise	6 573,1	7621,6	1048,5	116,0
Taxa p/u import gaz lichefiat	11 145,0	11 911,8	766,8	106,9
Taxa de eliberare a autorizațiilor p/u transporturi internaționale	117,4	124,3	6,9	105,9
Total venituri gestionate de Serviciul Vamal	**6806973,7**	**8746984,2**	**1940010,5**	128,5

5 Datele Serviciului Vamal.

PIAȚA MONETARĂ

Masa Monetară

Masa monetară atinge noi recorduri în istoria sa, premisă indispensabilă pentru creștere

Trendul de majorare a masei monetare a continuat până în octombrie curent înregistrând în fiecare lună recorduri maxime. Recordul curent raportat de BNM este de 35,3 mlrd MDL marcat la sfârşitul lunii octombrie. Motorul acestei creşteri spectaculoase este M1 care a crescut de la începutul anului timp de 10 luni cu 12.8%. Depozitele la vedere au înregistrat o creştere inedită de aproape 25% doar în 10 luni. Totuşi contribuția cea mai semnificativă la creşterea masei monetare în valoare absolută de peste 1.8 mlrd MDL au avut-o depozitele la termen în MDL. Stabilitatea leului şi trendurile periodice de apreciere au fortificat confidența populației în valuta națională. Astfel de la început de an depozitele la termen în MDL au câştigat teren de la depozitele valutare 2,8% în structura cumulată.

Volumul sterilizărilor inițiate în ianuarie curent s-au stabilizat şi oscilează între 3 şi 3.5 mlrd MDL. Din moment ce sectorul real al economiei este încă în incapacitate de absorbție masivă a lichidităților existente, băncile comerciale sunt nevoite să plaseze banii în instrumente financiare, inclusiv cele oferite de BNM. Sterilizările date nu au nici un efect notabil asupra indicatorilor macroeconomici, cu excepția faptului că afectează cererea şi oferta de mijloace financiare. În acest fel se provoacă o majorare artificială a cererii de resurse financiare şi ulterior se reduce din potențialul de ieftinire a acestora. Cu toate acestea, volumul sterilizărilor sunt suficient de reduse pentru a nu afecta însăşi trendul de reducere a dobânzilor la resursele financiare, care lent, dar înregistrează valori minime record în anul acesta.

Figura 7. Evoluția masei monetare în ultimele 12 luni

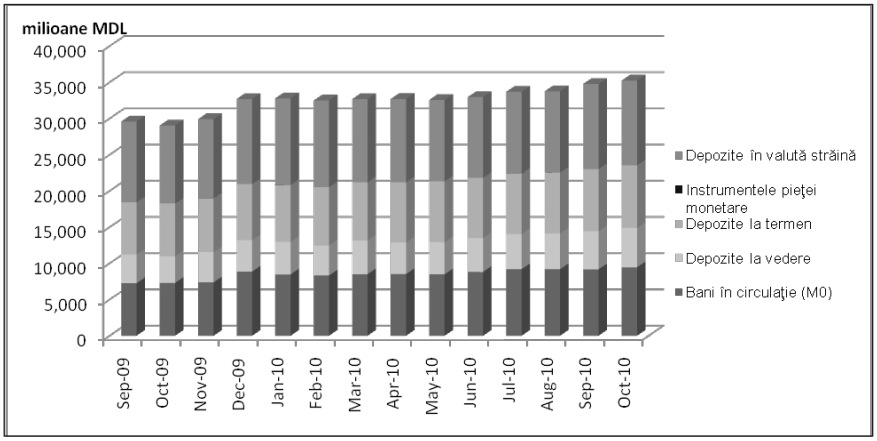

Sursa: BNM

După cum a fost menționat şi în edițiile precedente aşteptările de reducere a inflației prin sterilizarea lichidităților nu au nici un temei în conjunctura descrisă mai sus, inflația fiind girată de cu totul alți factori.

Inflația

2010 a demonstrat din nou că inflația în Moldova este un fenomen nemonetar și corelația inflație – masă monetară este suficient de slabă pentru a fi luat în calcul în calitate de pârghie de influență

Pe tot parcursul anului am asistat la masă monetară în creştere şi lichidități masive în sectorul bancar. Curba inflaționistă a fost absolut neutră la factorul dat, inflația fiind determinată masiv de:

1. Prețurile reglementate cu efect imediat în ianuarie-februarie curent;

2. Reducerea prețurilor la legume şi fructe în perioada estivală a fost factorul decisiv deflaționist;

3. Evoluția cursului valutar, care la fel înregistrează trenduri sezoniere de creştere şi descreştere sub influențe provocate în principal de creşterea sezonieră a exporturilor de produse agricole (influx de valută) şi minimizarea importurilor de resurse energetice (diminuare reflux de valută), iar în perioada iarnă-primăvară efect invers. Desigur, dacă nu există intervenții majore ale BNM pe piața valutară, care poate modifica aceste trenduri.

4. Alți factori nemonetari definiți în capitolul **Prețurile**.

BNM a exclus o parte din factorii inflaționiști din politica sa de targetare, decizie benefică pentru politica macroeconomică a țării

Este notabil şi salutabil faptul că BNM a modificat politica sa versus fenomenul inflaționist şi a exclus o serie de factori ce se află în afara influenței autorității monetare. Astfel prin politica monetară BNM va targeta doar o parte a IPC. Este o decizie crucială subestimată de către experți şi presa economică, dar care va modifica semnificativ modul de derulare a politicii macroeconomice a țării în viitor. Iar efectele vor fi doar pozitive.

Anul 2010 a demonstrat din nou că masa monetară în Republica Moldova are o influență nesemnificativă asupra prețurilor. Evoluția prețurilor a înregistrat atât trenduri inflaționiste, cât şi trenduri deflaționiste pronunțate, "ignorând" majorarea continuă a masei monetare şi abundența de lichidități în economie.

Explicația fenomenului dat, care este într-adevăr atipic unei economii de piață este determinată de următorii doi factori:

1. Creşterea consumului în economie este satisfăcută în proporție de 60% de importuri. În majoritatea economiilor lumii cererea internă este masiv dependentă de oferta internă, care tradițional este limitată şi care necesită timp pentru reajustare la cererea majorată, astfel provocând inflație. În Moldova cererea majorată se transformă în importuri majorate, care sunt relativ uşor realizabile, cu impact, evident nul asupra cererii globale, şi care reduce imediat presiunea cererii majorate. Cursul valutar în această situație este decisiv pentru stabilitatea prețurilor.

2. Moldova este lipsită de instrumente şi mecanisme de multiplicare financiară, care accelerează utilizarea masei monetare libere. Piața de capital şi instrumentele ei, clasic sunt catalizatorii valorificării lichidităților libere. Moldova nu le are. Practic sectorul bancar este unicul canal de distribuire a lichidităților

libere. Dar acesta, în virtutea, atât a reglementărilor cât şi a statutului său instituțional, care trebuie să insufle stabilitate şi risc controlat, nu permite (şi nici nu trebuie să permită) valorificarea rapidă, inclusiv prin proiecte mai riscante a lichidităților libere.

Un impact semnificativ mai mare comparativ cu masa monetară îl are cursul valutar asupra inflației, dar acesta trebuie gestionat cu grijă pentru a nu pune sub risc exportatorii, şi implicit creşterea economică a țării şi balanța de plăți externă.

Recomandarea noastră rămâne: Cursul valutar trebuie să fie menținut cât mai stabil şi cu un trend uşor de depreciere a valutei naționale pentru stimularea exporturilor, care de altfel pe termen lung vor asigura substituirea remitențelor în termeni de influx de valută şi va asigura stabilitatea macroeconomică a țării, după cum şi sursa durabilă de creştere economică.

Recomandare pentru 2011: Curs valutar stabil, cu un uşor trend de depreciere

Cursul valutar

În paragraful anterior, am menționat că anume Cursul valutar este indicatorul monetar cheie în influențarea inflației. Media anuală în 2010 se va situa în proximitatea 12.4, deci mai puțin decât premisele puse în calcul la efectuarea prognozelor macroeconomice. Cursul a înregistrat fluctuații semnificative pe parcursul anului, atât din motivele sezoniere ale operațiunilor de import şi export cât şi datorită fluctuațiilor însemnate ale EUR/USD pe piața internațională.

Dolarul, valuta de referință de bază a început anul la un curs de 12.3 şi se estimează să finalizeze cursa la o valoare de 12.3-12.4 pentru un USD. Astfel, chiar dacă media anuală a cursului USD pentru 2010 se prevede a fi în creştere cu 11.5% față de media cursului MDL/USD pentru 2009, de la 11.11 la 12.4 acesta nu este un indicator relevant pentru indicatorii macroeconomici.

Stabilitatea cursului pe termen lung după cum a fost prognozat nu a fost amenințată de nici un factor economic intern sau extern. Factorii de influență a cursului valutar: remitențele, importurile şi exporturile, alți factori mai puțin importanți se aşteaptă să fie la fel de neclintiți pentru anul 2011. Putem declara cu fermitate că nu există nici o premiză ca leul național să sufere de o potențială criză valutară.

Este de remarcat că aşteptările populației privind o potențială ”criză a leului” suficient de frecvente în perioadele anterioare s-au diminuat, astfel fiind reduse în ultima perioadă riscul de apariție a fluctuațiilor cursului valutar din motive psiho-sociale. Până şi fluctuațiile provocate de perturbațiile externe ale dolarului şi euro afectează mai puțin violent piața valutară internă.

Potențiala ”criză a leului” este puțin probabilă în 2011

În condițiile specifice ale economiei naționale, cursul valutar este un instrument monetar puternic, uneori subestimat. Trendurile cursului valutar pot fi uşor gestionate de către guvern şi pot influența masiv trendurile exporturilor şi importurilor. De asemenea cursul valutar poa-

te aduce corecții la inflație şi nivela impactul sezonier.

Cursul valutar prognozat în 2011 – 12,5-12,6 MDL/ USD

Fiind un indicator stabil, guvernul cu uşurință va putea menține valoarea prognozată. Din punct de vedere al echipei ME o depreciere de 1-1.5% ar fi rezonabilă şi stimulatorie pentru economia națională, plasând cursul mediu anual pentru 2011 la o valoare de 12.5-12.6 MDL/ USD.

Recomandări

Pentru a asigura stabilizarea situației economice şi continuarea trendului general de creştere economică, recomandările pentru 2011, la nivel macroeconomic, sunt următoarele:

1. Targetul global al tuturor ramurilor guvernării este **asigurarea unei creşteri economice de peste 5% cu orientarea spre 8-10% anual.** În caz contrar, economia Moldovei nu are şanse să recupereze decalajul economic negativ acumulat pe parcursul ultimilor 10 ani. Pentru aceasta este necesar ca **inflația să se situeze la valori de +3-4 puncte procentuale față de creşterea economică**. Adică peste 8% cu admitere de creştere până la 13-14%, fără a interveni cu măsuri restrictive.
2. Pentru stimularea creşterii economice este necesară **reducerea ratei de refinanțare la cel puțin o valoare de 5%**, care va permite reducerea dobânzilor la resursele financiare.
3. Menținerea unui exces uşor de lei în economie pentru a provoca ieftinirea resurselor financiare.
4. Sectorul financiar este lipsit de resurse financiare interne pe termen lung, în afară de capitalul propriu al băncilor comerciale. Este critică examinarea de către guvern şi crearea unui instrument ce ar permite apariția în economia Moldovei a unei surse de finanțare pe termen lung sustenabilă care ar putea fi utilizată de sectorul financiar-bancar.
5. Cursul valutar este unicul factor de natură monetară de influență a prețurilor în Moldova. Asigurarea stabilității lui este unicul target monetar care ar trebui să fie adoptat în Moldova în ceea ce priveşte inflația.
6. Modificarea politicii valutare spre favorizarea exportatorilor şi defavorizarea importatorilor prin intervenția pe piața valutară şi asigurarea unui curs valutar uşor mai ridicat în perioada vară-toamnă față de iarnă-primăvară. Trendul general trebuie să fie orientat uşor spre depreciere în proporție de 1-2% anual.

SECTORUL BANCAR

Evoluțiile curente din sectorul bancar

Piața creditelor şi depozitelor

Sectorul bancar îşi revine după o perioadă de recesiune de 1,5 ani

Începând cu luna martie 2010 sectorul bancar moldovenesc a arătat primele semne sigure de relansare după o perioadă de recesiune începută în toamna anului 2008, cauzată de criza financiar-economică mondială. Aceste evoluții au continuat şi în trimestrul 3 curent şi s-au materializat atât prin majorarea cu 2,3% a valorii totale a activelor pe întreg sistemul bancar, cât, mai ales, prin creşterea portofoliului de credite. Acesta avusese o evoluție descendentă continuă începând cu trimestrul 3, 2008. Evoluțiile în creştere ale creditării au fost determinate de creşterea economică per ansamblu la nivelul întregii economii moldoveneşti. La sfârşitul trimestrului 3 curent, portofoliul brut de credite şi leasing financiar pe sistemul bancar a crescut cu aproape 2,4 miliarde lei sau cu 10,2 % față de trimestrul 3 al anului 2009. Față de aceiaşi perioadă a anului 2008, dacă luăm această dată ca punct de referință a începutului de criză, creşterea a fost de 479 mil. lei, 1,9%. În ceea ce priveşte creditele noi acordate, valoarea acestora s-a majorat în primele 9 luni ale anului curent cu ceva mai mult de 6 miliarde lei în comparație cu perioada similară a anului precedent. În acelaşi timp, față de aceiaşi perioada a anului 2008 acestea rămân mai mici cu aproape 5,8 miliarde lei, sau cu circa 1/4. Tabelul 9 de mai jos demonstrează evoluția portofoliului brut de credite, a creditelor noi acordate şi a ratei dobânzii la creditele noi acordate în primele 9 luni ale anului curent în comparație cu perioadele similare ale ultimilor doi ani:

Tabelul 9. Portofoliul de credite brut, creditele noi acordate şi rata dobânzii la creditele noi acordate în perioada ianuarie-septembrie 2008-2010:

	Portofoliul de credite, mil. lei			Credite noi acordate, mil. lei			Rata dobânzii la creditele noi acordate, %					
							în MDL			în valută străină		
Perioada	2010	2009	2008	2010	2009	2008	2010	2009	2008	2010	2009	2008
Trim. I	23740	24661	22742	4320	3542	7286	17.25	23.13	19.07	10.21	13.30	11.04
Trim. II	24903	23847	23933	6160	3108	7248	16.46	18.94	21.11	10.49	13.09	11.72
Trim. III	25896	23505	25417	5796	3564	7522	15.80	19.04	22.99	9.77	11.89	12.95

Sursa: Elaborat de CPE în baza datelor BNM

Rata medie a dobânzilor la credite a scăzut până la cel mai jos nivel înregistrat vreodată

Aceste cifre nu sunt atât de impresionante, însă, dacă ne referim la portofoliul de credite net, deoarece calitatea portofoliului de credite este semnificativ inferioară celor două perioade de referință amintite. Respectiv, volumul reducerilor pentru pierderi la credite a erodat puternic din valoarea brută a portofoliului de credite bancare. Astfel, portofoliul de credite şi leasing financiar net a crescut în comparație cu trimestrul 3, 2009 cu doar circa 1,78 miliarde lei sau cu 8,7%, până la valoarea de 22079 mil. lei. Față de aceiaşi perioadă a anului 2008, portofoliul net în

primele 9 luni ale anului curent a rămas mai mic cu circa 1,8 miliarde lei, sau cu 7,6%.

Rata medie a dobânzii la creditele în lei s-a redus în septembrie cu 3,24 p.p. față de perioada respectivă a anului trecut până la 15,80%, cel mai jos nivel înregistrat vreodată. Şi rata dobânzii la creditele în valută străină a scăzut până la valoarea record de 9,29%, numai că, spre deosebire de creditele în lei, acest minim s-a înregistrat în luna august. Către luna septembrie aceasta s-a majorat din nou, până la 9,77%. E de presupus că această majorare să se datoreze cererii mai mari de credite în valută în perioada de toamnă, venită din partea exportatorilor de produse agroalimentare şi a importatorilor de resurse energetice. Diminuarea volumului de depozite în valută străină odată cu „întărirea" leului şi reducerea sezonieră a inflației ar fi alți factori, care au provocat scumpirea creditelor în valută către sfârşitul lunii septembrie. Oferta mai mare de depozite în lei, volumul mare de lichidități de care dispun băncile, capacitatea redusă a sectorului real de a absorbi aceste lichidități, practicile şi politicile nu prea eficiente ale băncilor în domeniul creditării sunt factorii care au determinat ca oferta de credite să nu-şi poată găsi pe deplin materializare. Iar acest lucru a condus la reducerea ratei dobânzii la creditele în lei.

Tabelul 10. Soldul depozitelor la termen, depozitele noi atrase şi rata dobânzii la depozitele la termen atrase, ianuarie - septembrie 2008-2010, mil. lei:

Perioada	Soldul depozitelor, mil. lei			Depozite noi atrase, mil. lei			Rata dobânzii la depozitele noi atrase, %					
							în MDL			în valută străină		
	2010	2009	2008	2010	2009	2008	2010	2009	2008	2010	2009	2008
Trim. I	17244	16758	15901	9099	9292	6974	9.11	19.36	15.94	3.37	10.18	6.58
Trim. II	16862	16410	16950	9036	9617	8402	6.65	15.04	18.41	3.32	8.16	10.24
Trim. III	17570	15686	18558	8985	9599	9009	7.43	10.77	18.99	3.48	4.88	10.93

Sursa: Elaborat de CPE în baza datelor BNM

Depozitele la termen cresc în pofida diminuării semnificative a ratelor dobânzilor

Şi volumul depozitelor în primele 9 luni ale anului curent a înregistrat o revenire după declinul din 2009 (Tabelul 10). Acestea s-au majorat cu circa 1,9 miliarde lei, în ciuda reducerii de circa 2,1 ori a ratei dobânzii la depozitele în lei şi de circa 2,5 ori a ratei dobânzii la depozitele în valută străină. Evoluția depozitelor depinde de cea a remitențelor şi ritmul de creştere economică. Odată cu aşteptările de creştere în continuare a remitențelor şi a economiei, este de presupus ca şi depozitele să aibă o evoluție ascendentă până la sfârşitul anului şi pe parcursul anului viitor. Aceeaşi legătură se observă şi în cazul structurii depozitelor, numai că de data aceasta preferințele deponenților pentru depozitele în lei sau cele în valută străină depind de evoluțiile cursului de schimb al leului şi evoluția ratei dobânzilor.

Prevedem că tendințele de creştere a creditării şi a depozitelor atrase se vor menține atât până la sfârşitul anului curent, cât şi pe parcursul anului viitor, alimentate de creşterea economică şi a remitențelor, deşi ritmul nu va fi unul spectaculos, dar cu evoluții mai accentuate în trimestrele 2 şi 4.

Alte active şi pasive ale sistemului bancar

În structura activelor băncilor comerciale cel mai mult s-au majorat, însă, nu creditele, ci valorile mobiliare. În valoare netă acestea au crescut cu aproape 15% față de sfârşitul anului 2009, până la aproape 7 miliarde

lei. În comparație cu primele 9 luni ale anilor 2009 şi 2008 majorarea a fost de 155% şi 199% (!). În condițiile unui exces de lichidități, băncile preferă să investească mijloacele disponibile în valori mobiliare de stat, care, deşi le oferă o profitabilitate redusă, comportă un risc minim. Această afirmație este cel mai mult valabilă pentru perioada „de criză" 30.09.2008-31.12.2009, pe parcursul căreia băncile şi-au sporit portofoliile de valori mobiliare net de la circa 2,3 miliarde lei până la aproape 6,1 miliarde lei. Odată cu relansarea economică în primul trimestru al anului curent băncile şi-au scos banii de la „ascunzătoarea" sigură şi au început să crediteze mai activ economia.

Valorile mobiliare de stat continuă să fie instrumentul principal de investire pentru băncile comerciale

Reticența băncilor în a credita economia în perioada de criză şi chiar după primele semnale de revigorare economică este explicată în dese rânduri de reprezentanții comunității bancare prin lipsa unor proiecte de calitate pentru creditare. În timp ce afirmația respectivă este adevărată, este tot atât de adevărat, că nici politicile şi nici practicile băncilor comerciale nu impulsionează creditarea. Astfel, în timp ce la nivelul întregului sistem bancar portofoliul de credite brut s-a redus în 2009 cu 9,5%, iar cel net cu 13,9%, există bănci care nu numai că nu şi-au redus portofoliul, ci chiar şi l-au majorat în aceeaşi perioadă, păstrând un nivel al calității portofoliului de credite de 7 ori mai înalt decât media pe sistem. În timp ce lipsa unei baze solide de creştere pentru sectorul real al economiei este, într-adevăr, o problemă care limitează capacitatea acestuia de a absorbi lichiditățile din sectorul bancar, concluzia majoră este că avem de a face şi cu o ineficiență a practicilor şi politicilor bancare în materie de creditare.

Situația financiară a sectorului bancar

Evoluțiile în creştere ale sectorului bancar şi-au găsit reflectare şi în îmbunătățirea majorității indicatorilor financiari pe sistemul bancar. Astfel, capitalul de rangul I s-a majorat cu circa 456,8 milioane lei sau 7,1%. Aceasta s-a datorat profitului net în mărime de circa 371,5 mil. lei înregistrat în primele 9 luni ale anului curent la nivelul întregului sistem bancar, cât şi aportului de capital făcut de bănci în perioada respectivă. În această perioadă capitalul social al băncilor s-a majorat cu circa 396 milioane lei, dintre care 328 milioane lei au constituit aporturi reale de capital. Cea mai mare parte a majorărilor de capital social a venit din partea unor bănci cu capital străin. Ca rezultat, cota investițiilor străine în capitalul băncilor a crescut până la nivelul de 78,6%, sectorul bancar moldovenesc rămânând, deocamdată, cel mai atractiv sector pentru investitorii străini.

Indicatorii de suficiență ai capitalului ponderat la risc şi lichiditate curentă rămân la valori destul de înalte, în pofida reducerii uşoare față de începutul anului. Aceştia reflectă capacitatea bună, la nivelul întregului sector bancar, de a face față unor situații de criză. Totuşi, valoarea înaltă a lichidității duce la utilizarea ineficientă a resurselor disponibile şi reduce din rentabilitatea băncilor. Perioada de criză a sectorului bancar a fost însoțită de creşterea dramatică a volumului creditelor nefavorabile. Aceasta a determinat ca sectorul bancar per ansamblu să înregistreze pentru prima dată în istorie, la sfârşitul anului 2009, pierderi.

Problema creditelor nefavorabile va rămâne una de actualitate majoră pentru sectorul bancar

Valoarea creditelor nefavorabile a crescut continuu de la 4,58% din totalul creditelor, sau 17,83% în raport cu capitalul normativ total (CNT), la sfârşitul trimestrului 3, 2008 până la 17,47% şi, respectiv, 60,82% la sfârşitul trimestrului 2, 2010. Ulterior, în trimestrul 3, aceşti indicatori

s-au diminuat puțin (Tabelul 3). Însă diminuarea respectivă nu s-a datorat reducerii valorii absolute a creditelor nefavorabile, care din contra, au crescut pe parcursul celor 9 luni ale anului curent cu încă 146,5 mil. lei. Calitatea portofoliului de credite a crescut datorită majorării portofoliului brut de credite bancare ca urmare a activizării creditării, majoritatea absolută a creditelor noi acordate fiind din categoria creditelor „standard". Astfel că problema creditelor nefavorabile va rămâne una de actualitate majoră pentru bănci, atât pe parcursul anului curent cât şi, cel puțin, pe parcursul anului următor.

Tabelul 11. Indicatori financiari selectați ai sistemului bancar

Indicatorii	Perioada				
	Sept. '10	**Dec. '09**	**Sept. '09**	**Dec. '08**	**Sept. '08**
Capitalul de rangul I, mil. Lei	6882.6	6425.7	6413.9	6665.2	6611.6
Suficienta capitalului ponderat la risc (min. 12), %	31.19	32.10	31.66	32.23	30.80
Coef. lichidității curente % (min. 20), %	34.05	38.25	34.53	30.63	31.42
Credite nefavorabile/Total credite, %	15.67	16.38	14.60	5.15	4.58
Credite nefavorabile/CNT, %	54.61	56.07	49.69	19.15	17.83
Profit net, mil. Lei	371.5	-145.5	45.8	1,270.3	1,080.5

Sursa: Elaborat de CPE în baza datelor BNM

Care ar fi consecințele creşterii sau menținerii în continuare a cotelor mari ale creditelor nefavorabile în portofoliile băncilor comerciale?

- în primul rând, acestea vor eroda în continuare din profitul băncilor, deoarece băncile vor fi nevoite să îndrepte tot mai multe mijloace din profiturile lor pentru completarea fondului de reduceri pentru pierderi la credite. Din această cauză, anul 2009 a fost primul an în care sectorul bancar al R. Moldova a devenit un business neprofitabil;

- riscul major de nerambursare, reprezentat prin ponderea înaltă a creditelor nefavorabile în portofoliile băncilor se va reflecta în ratele înalte ale dobânzilor la creditele acordate, sau vor determina ca acestea să se reducă într-un ritm mult mai lent decât se vor reduce ratele dobânzilor la resursele atrase de bănci. Astfel, marja dintre valoarea medie a ratei dobânzii la creditele la termen acordate şi cea a depozitelor la termen atrase a crescut de la 3-4% în anii 2007-2008, până la 9% la sfârşitul lunii octombrie, curent;

- băncile vor fi în continuare extrem de precaute şi rezervate în a acorda credite sectorului real al economiei, ceea va face ca relansarea economică să se manifeste într-un ritm mai lent, decât s-ar fi putut produce, dacă băncile ar fi acordat mai multe credite. Această concluzie este confirmată şi de ultimele evoluții în sistemul bancar, prezentate în paragraful anterior (majorarea mai accentuată, în continuare, a portofoliului de valori mobiliare, în detrimentul celui de credite);

- băncile vor intensifica în continuare acțiunile de recuperare a creditelor problematice, ceea ce va însemna că tot mai multe întreprinderi vor intra în procedură de faliment şi tot mai multe active ale acestora vor fi preluate de bănci şi/sau scoase la comercializare.

După nivelul creditelor nefavorabile Moldova e la nivelul României, Letoniei şi Lituaniei

Conform raportului FMI „Global Financial Stability Report", după nivelul creditelor nefavorabile în totalul portofoliilor de credite pe sistemul bancar în anul 2009 Moldova era întrecută doar de Ucraina şi Kazahstan, dintre cele 7 țări CSI cuprinse în raport, şi se afla aproximativ la nivelul unor țări din Europa Centrală şi de Est, aşa ca România, Serbia, Letonia, Lituania, dar cu mult în urma țărilor cu economii avansate.

Modificările de ordin normativ şi regulator în sistemul bancar

Prin Hotărârea nr. 57 din 26 martie anul curent, Banca Națională a Moldovei a introdus modificări la Regulamentul cu privire la suficiența capitalului ponderat la risc, prin care a stabilit, începând cu 31.12.2010, cerințe referitoare la valoarea minimă a capitalului social al băncilor în mărime de 100 milioane lei, precum şi a dispus majorarea capitalului minim de gradul I, începând cu 31 decembrie 2011, până la valoarea de 150 milioane lei, iar din 31 decembrie 2012 – până la 200 milioane lei. Până la aceasta modificare, norma regulatoare făcea referință doar la mărimea capitalului normativ total, care trebuia să fie de cel puțin 100 milioane lei.

BNM înăspreşte cerințele de capitalizare bancară

Majorarea cerințelor referitoare la capitalul social minim şi capitalul de minim de gradul I a fost argumentată de către BNM prin necesitatea amortizării potențialelor pierderi ale sistemului bancar în condițiile în care creditele nefavorabile au crescut vertiginos pe parcursul anului 2009. Această măsură va necesita, într-o perioadă ceva mai mare de 2 ani, aporturi suplimentare de capital din partea a 6 bănci în valoare de 270 milioane lei.

Aici vom reaminti, că pentru a se conforma cerințelor respective, în trimestrele 2 şi 3 ale anului curent băncile au făcut deja un aport real de capital în valoare de 328 milioane lei, fără a lua în calcul profitul nedistribuit. Conform aceluiaşi raport FMI, Global Financial Stability Report, Moldova a înregistrat în ultimii doi ani cel mai înalt nivel al suficienței capitalului ponderat la risc printre toate cele 97 de țări ale lumii cuprinse în raport. Aceste cifre ne demonstrează încă o dată că sistemul bancar al Moldovei este suficient de capitalizat. Dificultățile financiare cu care se confruntă băncile noastre pe timp de criză țin mai mult de politicile şi practicile lor deficiente de creditare şi management al riscurilor de credit şi de ineficiența politicilor şi practicilor de supraveghere bancară din partea BNM, decât de insuficiența capitalului. Iar precedentele cu băncile care au falimentat recent sunt reprezentative în acest sens.

Riscurile aprobării hotărârii BNM care ține de capitalizarea bancară şi mai mare

Un risc legat de această hotărâre este că prin această măsură se institue piedici pentru activitatea băncilor mici, care sunt, de regulă, mai flexibile la cerințele pieței. Un altul ține de aşa-numitul pericol al creşterii prea rapide. Acesta este exemplificat perfect de unele bănci, inclusiv de la noi, care şi-au majorat într-un timp relativ scurt capitalul cu sume importante, pentru ca apoi să se confrunte cu probleme serioase legate de nerambursarea creditelor. În condițiile în care:

- sectorul real al economiei nu este în stare, din cauza subdezvoltării sale să absoarbă volume importante de lichidități;
- practicile, politicile bancare şi tehnicile de creditare în majoritatea băncilor nu sunt destul de eficiente;
- există impedimente de ordin legal şi regulator în ceea ce priveşte creditarea şi executarea dreptului de gaj;
- există o insuficiență de informații, mai ales la referitoare la sectorul IMM-urilor, calitatea şi transparența rapoartelor financiare este joasă.

Majorarea semnificativă într-o perioadă scurtă de timp a capitalului băncilor le va tenta pe acestea să-şi plaseze resursele disponibile în active riscante, sau va majora şi mai mult volumul de lichidități neutilizate din economie. Posibil BNM va fi tentată să le sterilizeze prin politici monetare şi oferte de valori mobiliare de stat, care nu conduc nici la creşterea eficienței sectorului real al economiei şi nici la cea a sectorului bancar.

Recomandări

a) Implementarea principiilor Acordului Basel II de reglementare şi supraveghere bancară.

Prin utilizarea unor metode mai flexibile şi mai exacte de calcul, Basel II motivează băncile să dezvolte modalităţi de măsurare şi practici de management al riscurilor mai performante pentru a putea beneficia de cerinţe de capital mai favorabile. Principiile Basel II prevăd, printre altele, instrumente mai avansate de supraveghere bancară şi intervenţie timpurie din partea Băncii Centrale.

b) Modificarea cadrului regulator referitor la clasificarea creditelor şi formarea reducerilor pentru pierderile la credite.

Este necesar ca regulamentul privind clasificarea activelor şi angajamentelor condiţionale să prevadă clasificarea mai bună (eventual, prin majorarea categoriilor de clasificare) a creditelor în dependenţă de risc şi formare a reducerilor pentru pierderile la credite. Această măsură va permite, pe de o parte, clasificarea mai exactă a creditelor şi formarea unui nivel al reducerilor pentru pierderile la credite mai adecvat riscului real de credit, iar pe de altă parte, va permite accesul la credite a debitorilor marginal acceptabili. În plus, acesta va permite diminuarea dobânzii la credite, odată ce fondul de risc format va corespunde mai exact nivelului real al riscului de credit.

c) Perfecţionarea tehnicilor şi metodelor de analiză financiară de către bănci.

În condiţiile subdezvoltării pieţei financiare, a lipsei unui registru public pentru rapoartele financiare produse de către companii, a transparenţei reduse în sistemul de prezentare a informaţiilor financiare, precum şi a calităţii reduse, în multe cazuri, a informaţiei financiare conţinută în rapoartele financiare, băncile trebuie să-şi modeleze corespunzător tehnicile de analiză financiară, utilizând scenarii de probabilitate, analiză comparativă şi a sensibilităţii.

d) Perfecţionarea legislaţiei referitoare la modul de exercitare a drepturile creditorilor şi executare a dreptului de gaj

Aceasta se referă mai ales la procedurile de insolvabilitate şi executare a dreptului de gaj/ipotecă. Eliminarea cauzelor complexităţii şi a tergiversării excesive a acestor proceduri va conduce la impulsionarea creditării.

e) Punerea cât mai curând în activitate a biroului de credit

Lansarea activităţii biroului de creditare, va permite, într-o oarecare măsură, eficentizarea şi îmbunătăţirea calităţii analizei şi a deciziilor de creditare, care în timp ar putea conduce îmbunătăţirea calităţii portofoliilor de credite, diminuarea dobânzilor şi relaxarea cerinţelor referitoare la gaj.

f) Îmbunătăţirea accesului la informaţie, ridicarea transparenţei şi a calităţii informaţiei financiare

Aceasta se referă la elaborarea de date statistice referitoare la performanţele companiilor din diferite ramuri, sectoare şi în funcţie de mărimea acestora, cercetări, analize ale pieţelor şi ale necesităţilor de finanţare, directorii business, accesul public la rapoartele financiare ale companiilor. Accesul la astfel de informaţii va face ca analiza creditară să fie mult mai relevantă şi să permită mult mai uşor identificarea punctelor forte şi slabe ale solicitanţilor de credite, dar şi eliminarea riscurilor deja la etapa analizei.

FINANȚE PUBLICE

Tendințe generale

Adoptarea în regim prioritar a bugetului de stat pe anul 2011 este aşteptată de reprezentanții administrației publice locale

În situația post electorală, când partidele politice care vor forma noul Parlament nu s-au apreciat în sarcina cui va reveni guvernarea, Republica Moldova a rămas fără un buget aprobat pe anul 2011.

Pe de o parte, reprezentanții Ministerului Finanțelor afirmă că acest lucru nu va afecta finanțarea cheltuielilor publice pentru primele luni ale anului 2011. De regulă, dacă Bugetul nu este votat până la începutul anului, cheltuielile bugetare se efectuează în limitele celor stabilite pentru anul precedent. Ulterior la adoptarea bugetului se fac corectările de rigoare.

Pe de altă parte, adoptarea cât mai rapidă a bugetului de stat este aşteptată de reprezentanții administrației publice locale. Aceştia nu cunosc mărimea transferurilor, care le vor fi oferite de la Bugetul de stat pentru anul viitor. De asemenea, instituțiile bugetare care sunt finanțate din bugetul de stat, rămân la devizul de cheltuieli al anului 2010, care evident că nu ține cont de majorarea prețurilor curente în perioada gestionară.

Evoluția veniturilor Bugetului Public Național

În perioada ianuarie-septembrie 2010, au fost acumulate venituri publice cu 14,7% mai mult decât în 2009

Conform informației Ministerului Finanțelor, acumulările medii zilnice în ianuarie-septembrie 2010 au constituit 54,5 mil. lei. Ele s-au majorat comparativ cu aceeaşi perioadă a anului 2009 cu 11,8 mil. lei. Potrivit datelor Ministerului Finanțelor, în perioada ianuarie-septembrie 2010, la bugetul public național au fost acumulate venituri în sumă totală de 19111,7 mil. lei. Adică cifra dată indică o evoluție cu 2455,0 mil. lei sau cu 14,7% mai mult decât în perioada similară a anului 2009. Concomitent, veniturile acumulate depăşesc sarcinile stabilite pentru această perioadă cu 2,2 la sută sau cu 415,7 mil. lei.

Figura 8. Structura veniturilor bugetului public național pe tipuri de bugete în ianuarie – septembrie 2009- 2010

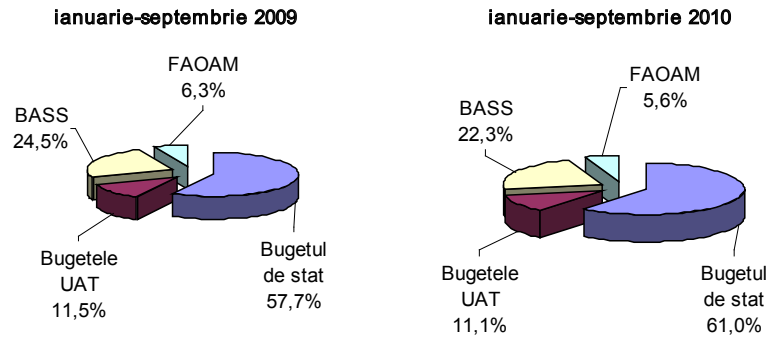

Sursa: Nota informativă privind executarea BPN pentru 9 luni ale anului 2010

Din suma totală a veniturilor bugetului public național, 56% revine veniturilor administrate de către Serviciul Fiscal de Stat şi 36% – veniturilor administrate de către Serviciul Vamal

Din suma totală a veniturilor bugetului public național, în perioada de referință, 55,9 la sută revine veniturilor administrate de către Serviciul Fiscal de Stat şi 35,8 la sută – veniturilor administrate de către Serviciul Vamal. În perioada de gestiune, sarcina de colectare a veniturilor la bugetul public național de organele fiscale a fost realizată la nivel de 102,3 la sută, iar de organele vamale – la nivel de 102,5 la sută. În comparație cu perioada similară a anului 2009, ritmurile încasărilor s-au majorat cu 7,0 la sută – la veniturile administrate de către Serviciul Fiscal de Stat şi cu 27,5 la sută – la veniturile administrate de către organele Serviciului Vamal.

Remarcăm că, pentru anul 2010 au fost planificate cu 2538,6 milioane lei mai puțin decât în anul 2009, ceea ce explică procentul înalt de executare a bugetului pentru anul 2010. De asemenea, se înregistrează majorarea substanțială a veniturilor estimate de a fi colectate din încasări nefiscale, granturi externe şi interne (vezi tabelul de mai jos). Baza veniturilor BPN rămân a fi veniturile fiscale. Pentru anul 2010 aceste venituri au fost planificate cu 3415,0 milioane lei mai puțin decât în anul 2009.

Referitor la dinamica încasărilor la bugetul public național în perioada ianuarie – octombrie menționăm, că au fost colectate 80,1% din total venituri prevăzute pentru anul 2010.

Astfel, în lunile ianuarie – octombrie 2010, în bugetul public național au fost acumulate venituri în sumă totală de 21452 milioane lei. Aceasta este cu 1,25% mai mult față de indicii planificați pentru această perioadă.

Tabelul 12. Ritmul de încasare a veniturilor la BPN pentru primele zece luni ale anului

Indicatorii	planificat		Executat în ianuarie-octombrie 2009 față de prevăzut pe an, %	Executat în ianuarie-octombrie 2010 față de prevăzut pe an, %
	pe anul 2009	pe anul 2010		
Venituri, global inclusiv:	29313,7	26775,1	63,6%	80,1%
Venituri fiscale	25077,4	21662,4	62,9%	83,8%
Încasări nefiscale	887,2	1269,1	78,9%	98,0%
Granturi externe	1591,5	2182,2	37,1%	31,5%
Granturi interne	17,3	74,0	>200%	59,3%

Sursa: Informație operativă privind executarea BPN, sursa electronică: www.minfin.md

Astfel, statistica oficială confirmă prognozele noastre şi, până la finele anului 2010, este vizibilă posibilitatea de acumulare a 102% din total venituri bugetare, planificate pentru anul curent.

Ținând cont, ca luna decembrie la capitolul încasări mai poate fi numită şi „luna surprizelor" se poate admite chiar şi depăşirea nivelului menționat anterior.

În continuare prezentăm dinamica încasărilor la BPN în ultimii trei ani şi prognoza pentru anul 2010.

Figura 9. Evoluția % încasării veniturilor la BPN pentru anii 2007 – 2010

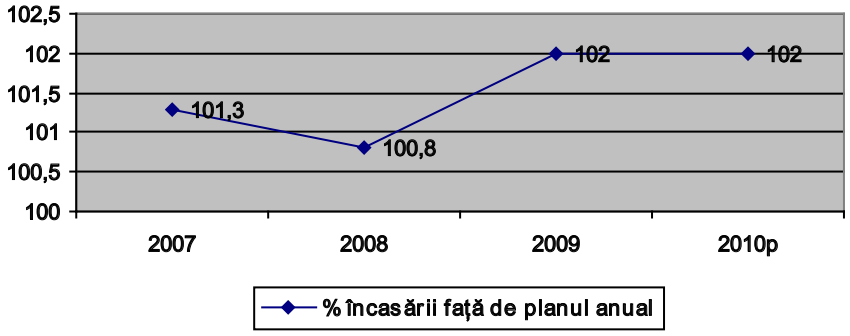

Sursa: Informație operativă privind executarea BPN, prognoze ME

Evoluția cheltuielilor Bugetului Public Național

În perioada ianuarie-septembrie 2010, partea de cheltuieli a bugetului public național s-a executat în sumă de 20608,1 mil.lei, ceea ce constituie 87,9 la sută față de prevederile perioadei în cauză. Totodată, comparativ cu perioada similară a anului 2009, cheltuielile bugetului public național sunt în creştere cu 1201,2 mil.lei sau cu 6,2 la sută.

În perioada ianuarie-septembrie 2010, partea de cheltuieli a bugetului public național s-a executat la nivel de 88 %

Figura 10. Structura cheltuielilor bugetului public național pe tipuri de bugete în ianuarie – septembrie 2009- 2010

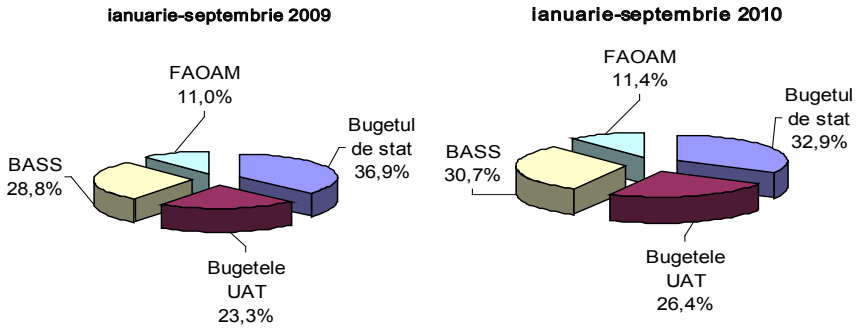

Sursa: Nota informativă privind executarea BPN pentru 9 luni ale anului 2010

Partea preponderentă a cheltuielilor publice – 74,1 la sută, au fost direcționate pentru realizarea programelor cu caracter social-cultural. Pentru domeniul economiei naționale au fost îndreptate 9,9 la sută, apărare, menținerea ordinii publice şi securității naționale – 5,5 la sută, servicii de stat cu destinație generală – 4,7 la sută din suta totală a cheltuielilor publice.

74,1% din cheltuielile publice, au fost direcționate pentru realizarea programelor cu caracter social-cultural

Astfel, executarea bugetului public național în perioada ianuarie–septembrie 2010 a rezultat cu un deficit în sumă totală de 1496,4 mil.lei.

Figura 11. Evoluția bugetului public național în perioada ianuarie–septembrie 2009–2010, mil. lei

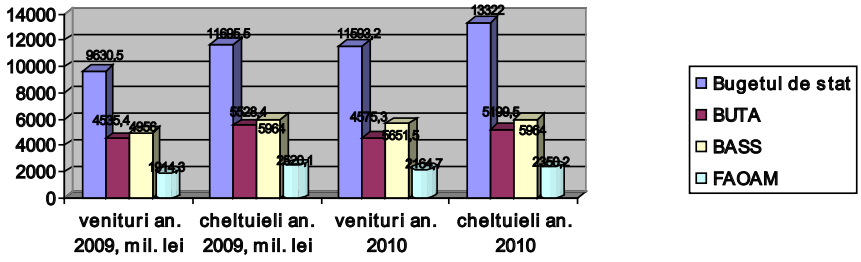

Sursa: Nota informativă privind executarea BPN pentru 9 luni ale anului 2010

Datoria de stat

Soldul datoriei de stat s-a majorat de la începutul anului cu 3,9 mlrd lei

La data de 30 septembrie 2010 soldul datoriei de stat a constituit 18562,68 mil. lei, majorându-se cu 3940,28 mil.lei de la începutul anului. Acest fapt se datorează creşterii datoriei de stat externe cu 3629,63 mil.lei (320,47 mil. dolari SUA) şi într-o măsură mai mică a datoriei de stat interne cu 310,65 mil. lei.

La situația din 30 septembrie 2010 pentru deservirea datoriei de stat, din bugetul de stat au fost utilizate mijloace în sumă de 864,94 mil. lei. Aceasta este cu 242,24 mil.lei mai puțin decît în perioada similară a anului 2009. Astfel:

- Pentru deservirea datoriei de stat externe – 595,04 mil. lei;
- Pentru deservirea datoriei de stat interne – 269,90 mil. lei.

Ponderea deservirii datoriei de stat în veniturile de bază ale bugetului de stat (VBBS) la situația din 30 septembrie 2010 a constituit 8,4%, fiind cu 5,3% mai mică decât în perioada similară a anului precedent. Situația dată se datorează majorării veniturilor de bază ale bugetului da stat, cu aproximativ 27,6% şi a micşorării volumului deservirii datoriei de stat cu circa 22%.

Figura 12

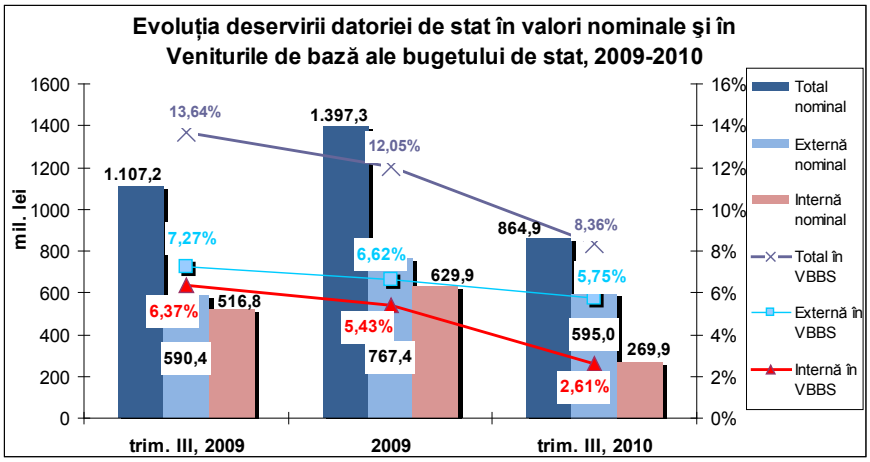

Sursa: Nota informativă privind executarea BPN pentru 9 luni ale anului 2010

Pe de o parte, receptivitatea creditorilor internaționali de a participa cu suport financiar la dezvoltarea economiei Republicii Moldova facilitează procesul de guvernare. Totuși unele împrumuturi externe încă nu sunt scadente. Respectiv, problemele cu deservirea datoriei de stat vor fi resimțite destul de acut peste 8 – 10 ani.

Analiza proiectului Legii bugetului de stat pentru anul 2011

Proiectul bugetului pe anul 2011 a fost elaborat în conformitate cu obiectivele politicii bugetar-fiscale pentru anii 2011-2013, pornind de la prevederile Programului de stabilizarea şi relansare economică pe anii 2009-2011. Proiectul Legii bugetului pe anul 2011 a fost transmis Guvernului în termenii stabiliți (până la 1 octombrie 2010), dar nu a ajuns în Parlament din diverse motive obiective şi subiective.

La bugetul de stat în 2011 se preconizează acumularea veniturilor în sumă de cca 18 mlrd lei

Veniturile bugetului de stat pentru anul 2011

Conform estimărilor Ministerului Finanțelor, în anul 2011 la bugetul de stat se preconizează acumularea veniturilor în sumă de 17967,5 mil.lei. Aceasta indică o creştere cu 2649,2 mil. lei sau 17,3 la sută față de estimarea inițială pe 2010, iar față de venitul scontat - cu 1636,7 mil. lei sau cu 10,0 la sută. Ponderea veniturilor bugetului de stat în raport cu PIB va constitui 24,5 la sută şi se majorează cu 0,2 puncte procentuale comparativ cu 2010 scontat.

Figura 13. Evoluția veniturilor bugetului de stat în anii 2008-2011 (proiect)

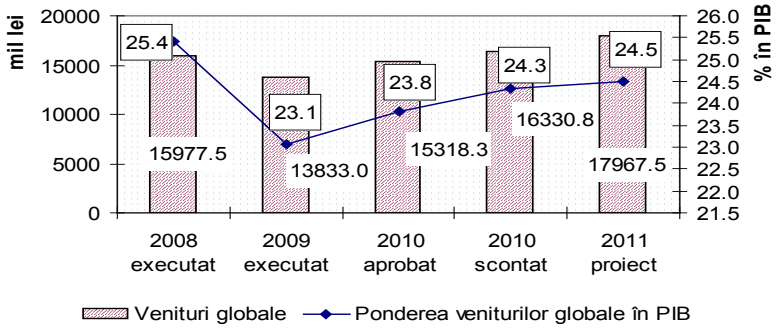

Partea preponderentă a veniturilor bugetului de stat – 75,5% sau 13568,7 mil. lei o vor deține încasările *veniturilor fiscale.* Aceasta înseamnă că vom avea o creştere față de estimat inițial pe anul 2010 cu 2077,0 mil.lei sau 18,1%, iar în comparație cu scontat pe acelaşi an - cu 2075.6 mil.lei sau de 13,6 la sută. Ca pondere în PIB, aceste venituri ating nivelul de 18,5 la sută, majorându-se față de 2010 (scontat) cu 0,7 puncte procentuale.

Se preconizează o pondere de 75,5% a veniturilor fiscale la bugetul de stat în anul 2011

Figura 14. Structura veniturilor bugetului de stat pe anii 2008-2011 pe grupe de venituri

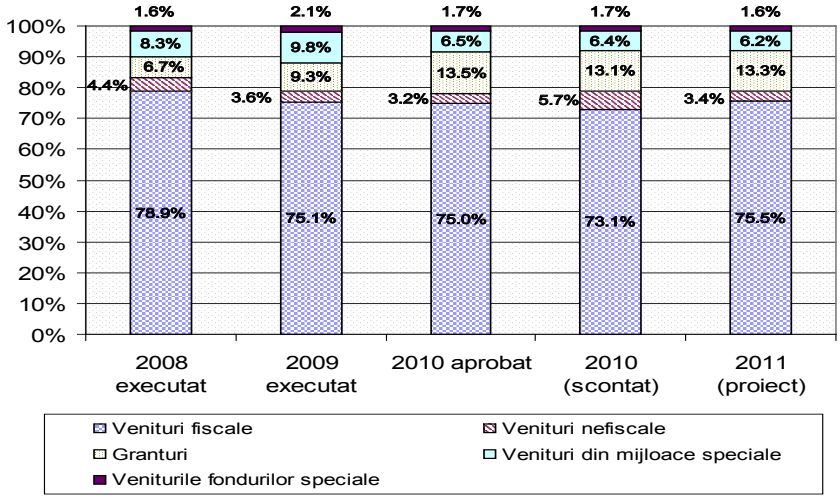

Veniturile nefiscale vor constitui 611,7 mil.lei şi se vor majora în comparație cu aprobat 2010 cu 122,8 mil.lei sau cu 25,1 la sută. Veniturile nefiscale ca pondere în suma totală vor constitui 3.4 la sută şi în raport cu PIB – 0,8 la sută.

În anul 2011 intrările din granturi la bugetul de stat se planifică la nivel de 2,4 mlrd lei

Conform acordurilor semnate cu donatorii externi pentru susținerea bugetului şi proiectelor finanțate din surse externe, în anul 2011 *intrările din granturi* se majorează față de 2010 aprobat cu 321,7 mil.lei sau cu 15,6%. Aceastea vor constitui 2388,7 mil.lei, iar comparativ cu 2010 (scontat) încasările date vor fi în creştere cu 251,9 mil.lei sau 11,8%. Ca pondere în suma totală a veniturilor bugetului de stat acestea vor constitui 13,3% şi în raport din PIB – 3,3%.

Veniturile fondurilor speciale şi mijloacelor speciale în veniturile totale ale bugetului de stat se prognozează în sumă de 287,1 mil.lei şi 1112,4 mil.lei, respectiv. Ca pondere în suma totală a veniturilor bugetului de stat, acestea vor constitui 1,6 la sută şi 6,2 la sută respectiv, şi în raport cu PIB – 0,4 la sută şi 1,5 la sută.

Legea bugetului în 2011 conține cu un fond special mai puțin decât în 2010

În proiectul legii bugetului pe anul 2011 sunt incluse 3 fonduri speciale, cu un fosd special mai puțin decât în 2010. În urma fuzionării fondurilor ecologice locale cu Fondul ecologic național în cadrul unui singur fond – Fondul ecologic – s-a obținut un număr de fonduri mai mic decât în anul 2010.

Cheltuielile bugetului de stat

Cheltuielile bugetului de stat pe toate componentele pe anul bugetar următor se estimează în sumă totală de 20311,0 mil.lei. În raport cu bugetul de stat aprobat pe anul 2010, acestea sunt în creştere cu 856,5 mil.lei sau cu 4,4%.

Tabelul 13. Cheltuielile bugetului de stat sub aspect funcțional

Tipul de cheltuieli	2009 executat		2010 aprobat		2011 proiect	
	mil.lei	ponderea în suma totală (%)	mil.lei	ponderea în suma totală (%)	mil.lei	ponderea în suma totală (%)
Servicii de stat cu destinație generală	969,7	5,6	1030,9	5,3	1002,1	4,9
Menținerea ordinii publice, apărarea şi securitatea statului	1522,7	8,9	1260,3	6,5	1337,9	6,6
Cheltuieli de ordin social	7241,6	42,1	8120,0	41,7	8561,5	42,2
Cheltuieli de ordin economic	1789,9	10,4	2769,9	14,2	3115,0	15,3
Deservirea datoriei	834,2	4,8	791,3	4,1	682,3	3,4
Ştiința şi inovare	353,8	2,1	341,7	1,8	322,7	1,6
Alte domenii *dintre care:*	4491,1	26,1	5140,4	26,4	5289,5	26,0
transferuri la bugetele UAT	3615,8	21,0	4404,0	22,6	4259,8	21,0
Total	**17203,0**	**100,0**	**19454,5**	**100,0**	**20311,0**	**100,0**

Din informația prezentată în tabelul de mai sus remarcăm menținerea orientării sociale a bugetului de stat pentru anul 2011. Cheltuielile de ordin social dețin o pondere de 42,2% din totalul cheltuielilor.

Numărul de personal în sectorul bugetar va fi redus, în anul 2011, cu 4000 de unități

Pentru a menține controlul asupra numărului şi cheltuielilor de personal în sectorul bugetar, prin proiectul de lege (art. 7) se stabileşte limita numărului de personal în sectorul bugetar – 228 000 unități şi limita cheltuielilor de personal – 8011,0 milioane lei. În acest context menționăm că numărul de personal în sectorul bugetar va fi redus, în anul 2011, cu 4000 de unități. Pentru anul 2010 acesta constituia 232000 de unități. În același timp cheltuielile pentru întreținerea acestui personal se vor majora, în anul 2011 cu 457,4 milioane lei.

Totodată, pentru protejarea cheltuielilor prioritare, în proiectul legii (art.20 lit.k) a fost inclusă o prevedere potrivit căreia cheltuielile pentru plata salariilor, burselor, pensiilor, îndemnizațiilor, compensațiilor, ajutoarelor sociale şi deservirea datoriei de stat nu vor fi supuse blocării pentru menținerea deficitului bugetar aprobat.

Deficitul bugetar

Deficitul de casă a bugetului de stat pe toate componentele pe anul 2011 se estimează în sumă de 2,3 mlrd lei

Deficitul de casă a bugetului de stat pe toate componentele pe anul 2011 se estimează în sumă de 2343,5 mil. lei. Această sumă se divizează în: deficitul componentei de bază ce va constitui – 788,3 mil. lei, proiectelor finanțate din surse externe – 1532,7 mil. lei, mijloacelor speciale – 16,3 mil. lei şi fondurilor speciale – 6,2 mil. lei.

Sursele de finanțare a deficitului pentru anul 2011 vor constitui:

a) emisia valorilor mobiliare de stat (neto) . în suma de 300,0 mil. lei;

b) intrări de împrumuturi în sumă de 1553,6 mil. lei, şi anume:

- împrumuturi pentru susținerea bugetului – în sumă de

252,0 mil. lei (echivalentul a 20 mil. dolari SUA de la Banca Mondială);

- împrumuturi pentru proiecte finanțate din surse externe – în sumă de 1301,6 mil. lei (echivalentul a 103,3 mil. dolari SUA).

c) plăți pentru onorarea obligațiilor față de creditorii externi în sumă de 778,2 mil. lei (echivalentul 61,76 mil. dolari SUA);

d) mijloacele din vînzarea şi privatizarea patrimoniului public – în sumă de 280,0 mil. lei.

De asemenea, în scopul finanțării deficitului bugetar vor fi utilizate o parte din soldurile acumulate pe conturile bugetului de stat în anii precedenți, în sumă de 988,1 mil. lei.

Prin prevederile Memorandumului privind politica economico-financiară, Guvernul şi-a asumat responsabilitatea diminuării deficitului bugetului public național (pentru anul 2011 - 3,4%). Astfel, 65% din deficitul bugetar urmează a fi acoperit din împrumuturi externe. Acest fapt diminuează eficiența utilizării împrumuturilor externe şi majorează nivelul de îndatorare a Republicii Moldova.

PREŢURILE

Tendinţele de bază

În urma deflaţiei din perioada estivală, în toamnă-iarnă creşterea de preţuri s-a relansat. Deşi anterior, temperarea creşterii preţurilor de consum a venit pe fondul aprecierii leului în faţa monedei americane şi europene, cât şi sezonului estival tradiţional pentru diminuarea preţurilor la unele grupuri de mărfuri, acum trendul s-a inversat. La moment ne confruntăm cu majorare de preţuri mai ales la produsele alimentare, fapt explicat în cea mai mare măsură prin sezonalitatea acestora.

Relaxarea politicilor antiinflaţioniste au creat coridor verde pentru politicile de renaştere economică

Toate premisele inflaţioniste şi prognozate pentru 2010 s-au adeverit, cu excepţia unui singur factor care a stat la bazele prognozei: cursul valutar. Acesta, după cum a şi fost menţionat anterior în estimările noastre, este factorul cel mai dificil prognozabil, dar şi cel mai incert. Însă, având o prognoză a corelaţiei curs valutar-inflaţie corectă şi eliminând influenţa iniţial prognozată a acestui factor asupra inflaţiei, atunci inflaţia pentru 2010 trebuie să se încadreze în limita de 8%. Astfel rata anuală a inflaţiei în anul curent va fi în proximitatea valorii de 7.8%.

În 2011, avansul pe plan economic va continua, ca urmare a cererii interne mai solide privită ca un factor principal de creştere şi posibil unui ciclu de investiţii mai intens. Presiunea inflaţionistă, deşi stabilă în prezent, este de aşteptat să crească în anul ce urmează. Totodată ne aşteptăm şi la creşterea costurilor de producţie din cauza cererii prevăzute tot mai mari. Luând în consideraţie premisele existente, inflaţia va reintra pe un trend ascendent, şi se va plasa la nivelul de 8,4% în 2011.

Creşterea preţurilor pentru anul 2011 – 8,4%

Totuşi, Moldova se clasează printre ţările din regiune cu o inflaţie peste medie. Dar, primele semnale sporadice de dezmorţire a economiei au fost deja resimţite la început de an *(vezi capitolul Business)*. Modificarea politicii economice din a doua jumătate a anului precedent, atragerea de împrumuturi de la sfârşitul anului 2009, dar şi din 2010 în cupaj cu abandonarea unei politici monetare orientate exclusiv pe combaterea inflaţiei şi-au dat primele rezultate în economia reală. Este extrem de important de menţinut un ritm accelerat al creşterii economice. Şi elaboratorii de politici trebuie să înţeleagă că targetarea intensă a inflaţiei nu va permite Moldovei să reducă decalajul enorm al nivelului economiei naţionale faţă de ţările învecinate.

Figura 15. Ratele trimestriale ale IPC pentru ultimii 5 ani

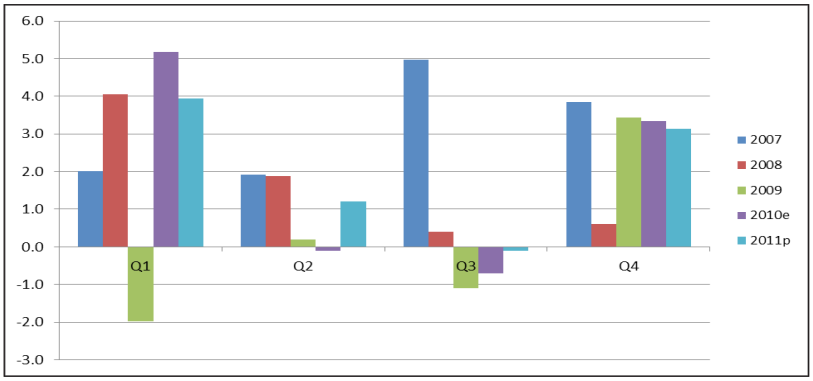

Sursa: BNS, Pronosticul experţilor CPE

După cum vedem în figura de mai sus, a doua jumătate a anului 2010 este însoțită de o creştere a prețurilor. Produsele alimentare vor înregistra cel mai mare avans al prețurilor în această perioadă, mai puțin produsele nealimentare şi serviciile. În mare măsură, această evoluție a indicelui prețurilor de consum se datorează factorilor de sezonalitate şi mai puțin unui an agricol favorabil pentru produsele alimentare însoțit de reducerea barierelor la exportul unor produse. Continuă creşterea uşoară a prețurilor la produsele petroliere, pe când avansul sezonier pronunțat al prețurilor la legume şi fructe, pe fondul deprecierii uşoare a valutei naționale, vor juca un rol important la formarea prețurilor în a doua jumătate a anului 2010.

În trimestrul III prețurile la cereale au fost în creştere, mai ales față de aceeaşi perioadă a anului precedent. Aici s-a atestat o majorare de peste 32%. Cea mai spectaculoasă creştere, cu 67%, este înregistrată la cerealiere, inclusiv la grâu cu cca 80%, la floarea soarelui şi struguri –cu peste 82% mai mult, iar la porumb cu 53% mai mult.

Situația economiei din ultima perioadă trebuie privită diferențiat. Există sectoare sunt destul de performante față de 2009, vorbim despre exporturi, producția industrială, consumul privat şi-a revenit destul de bine. Însă comparativ cu anul 2008, mai avem de avansat în continuare. Consumul, în prima jumătate a anului, este în continuare în creştere față de aceeaşi perioadă a anului precedent, fapt care indică cel puțin consolidarea situației economice din țară, unde economia este bazată în mare măsură pe consum.

Prețuri mai mari în anul 2011

Anul 2011 va fi un an destul de dur. Este important ca să fie alocați mai mulți bani de la buget pentru investiții efective, nu statistice, în condițiile în care sectorul privat îşi revine destul de greu. Iar investițiile să nu fie sacrificate pentru a plăti pensiile şi salariile. Se află încă în amorțire profundă investițiile în infrastructură, formarea brută de capital fix. Crearea unor cadre legislative prielnice în aceste sectoare sunt critice şi efortul guvernului este indispensabil. Dar, situația politică ne sugerează că aceste subiecte vor fi abordate temeinic doar după o stabilizare pe plan politic şi o demarare vădită a procesului va fi observabilă doar spre mijlocul anului 2011.

Inflația gastarbaiterilor

Volumul remitențelor pentru 2010 va fi puțin în creştere față de anul precedent. Trebuie să menționăm că inflația a influențat facturile la unele servicii plătite din veniturile valutare. Populația dependentă de resursele din exterior, este dublu taxată în cazul scumpirii bunurilor şi serviciilor dependente de valuta străină pe fondul aprecierii valutei naționale.

Figura 16. Inflaţia gastarbaiterilor până în luna noiembrie 2010, în EUR şi USD

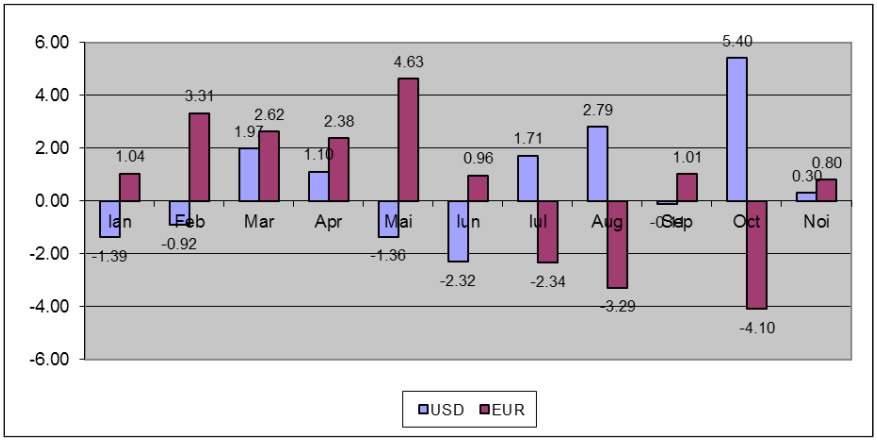

Inflaţia gastarbaiterilor – cu peste 0,5% mai mare decât cei care îşi primesc salariile în lei

După cum a fost menţionat în numărul precedent, în prima jumătate a anului pentru cei cu veniturile în Euro creşterea de preţuri a constituit peste 12%, iar populaţia care obţine veniturile în dolari a avut doar de câştigat. Pentru aceştia s-a înregistrat o deflaţie de peste 1%. După cum a şi fost prognozat, constatăm că în a doua jumătate de an această tendinţă s-a inversat. Luna octombrie a fost apogeul discrepanţelor dintre presiunile acestor două valute. Pentru cei cu veniturile în dolari, inflaţia a constituit pentru octombrie 5,4%, iar în Euro s-a înregistat o deflaţie de 4,1%. Dacă să privim evoluţia IPC pentru cei cu veniturile în valută, este clar că aceştia au avut de suportat de la începutul anului o inflaţie majorată cu peste jumătate de procent faţă de cei care îşi primesc salariile în lei.

Deprecierea valutei naţionale determină creşterea preţurilor, şi a celor tarifare şi a celor netarifare. Dar, aici BNM şi Guvernul trebuie să găsească un compromis bine echilibrat pentru a balansa puterea de cumpărare a celor care au venituri în lei, versus cei care obţin venituri din remitenţe valutare, aceştia fiind şi din păturile sociale mai vulnerabile, şi care vor fi afectaţi invers proporţional cu politica valutară comparativ cu primii. Pentru cei din urmă Biroul de statistică nu prezintă nici o informaţie privind efectele inflaţioniste şi este o greşeală să construieşti strategia monetară şi economică dependentă de o cifră calculată şi supraestimată ca importanţă (inflaţia).

De asemenea, o apreciere a valutei prea semnificativă va afecta exportatorii fără de care nu avem nici o şansă să realizăm o creştere economică durabilă. Stabilitatea cursului valutar cu un trend UŞOR de depreciere a valutei naţionale, cu controlarea perturbaţiilor provocate de factori psiho-sociali trebuie să fie obiectivul de bază al guvernului. Inflaţia este un indicator agregat care este compus din mai mulţi factori, atât monetari cât şi nemonetari. Un progres major în stabilirea politicii date este excluderea unei serii de factori din politica de targetare a inflaţiei de către BNM. *(vezi capitolul Piaţa Monetară)*.

Figura 17. Ratele lunare ale inflației pentru 2010 şi pronosticurile pentru 2011

Inflația estimată pentru anul 2010 – 7,8%

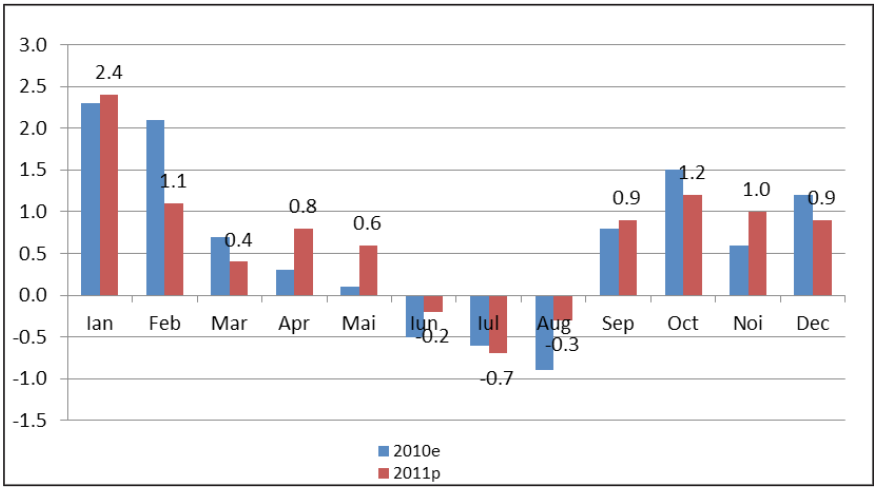

Sursa: BNS, Pronosticul experților CPE

Apetitul populației pentru produse nealimentare – a coborât uşor

Structura de consum a populației pe parcursul anului 2010 practic va rămâne neschimbată. Astfel, conform BNS, din 100 MDL populația în prezent cheltuieşte deja 35 MDL pentru alimentație, 38 lei pentru produsele nealimentare, şi 27 lei pentru servicii. Populația nu se va grăbi să investească în produse nealimentare.

Figura 18. Ratele anuale ale inflației în Republica Moldova şi pronosticurile pentru 2011, %

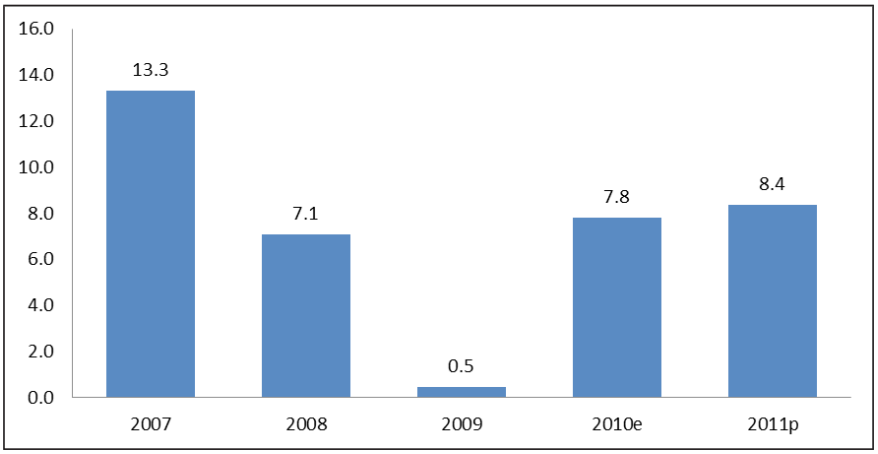

Sursa: BNS, Pronosticul experților CPE

Pentru 2010 estimăm o inflație de 7,8% la sfârşit de an. Datorită tendințelor de apreciere a monedei naționale față de dolar, inflația anuală cel mai mult probabil nu va mai avansa până la sfârşit de an.

Iar în anul ce urmează, 2011, pronosticul CEP este că inflația va avansa până la nivelul de 8,4%.

Inflația țărilor partenere, mai ales în această perioadă de revenire din recesiune este un factor indirect de influență a indicatorului dat. Și de dată aceasta vom monitoriza inflația în topul celor 10 țări exportatoare în Moldova.

Tabelul 14. Inflația pentru ianuarie-octombrie 2010, în top 10 dintre țările partenere

Țara	Ian-Oct, IPC, %
România	6.9
Ucraina	7.9
Rusia	6.8
Germania	0.7
Italia	1.7
Turcia	6.4
Belarus	7.9
Polonia	2.4
Marea Britanie	2.0
Grecia	4.4

Sursa: Eurostat

Luând în considerație că primele 3 țări asigură circa 40% din importuri, inflația acestor țări se răsfrânge direct asupra inflației din Moldova. Ne aşteptăm la o temperare a inflației în România, cât şi alte țări partenere.

În anul ce urmează inflația va avansa datorită factorilor de reglementare, a cursului valutar şi a inflației importate. Este foarte clar că în 2011 vom avea o inflație ceva mai mare decât în anul curent. Iar în condițiile de renaştere economică inflația indicată nu este un pericol pentru echilibrul economic.

SITUAȚIA PE PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ

Guvernul a reuşit să găsească fonduri pentru a suporta cheltuielile asumate de către guvernul precedent

În pofida faptului că guvernul actual la momentul intrării sale în exercițiu în 2009 a trebuit să facă fața unui buget falimentar, moştenit de la guvernul precedent, el totuşi a reuşit să găsească fonduri pentru a suporta toate cheltuielile asumate, inclusiv şi cele care au fost aprobate fără acoperire financiară, şi chiar să le majoreze pe parcursul anului. Totodată, criza politică din țară şi contextul alegerilor anticipate a avut repercusiuni şi asupra politicii sociale şi modului în care au fost gestionate finanțele publice. Aşadar, Guvernul RM a aprobat un şir de măsuri, printre care modificări şi completări în Legea Bugetului de Stat pentru anul 2010, Legea Bugetului Asigurărilor Sociale de Stat pentru anul 2010, Legea privind compensațiile sociale în perioada rece a anului 2010. A fost prevăzută finanțarea unor cheltuieli adiționale în valoare de 426,3 milioane de lei pentru următoarele obiective:

– alocații suplimentare în suma de 112,8 mln de lei pentru plata compensațiilor sociale în perioada rece a anului (beneficiarii de pensii sau alocații sociale în sumă de pînă la 900 de lei vor primi în perioada rece a anului 2010 compensații sociale lunare in cuantum de 130 lei);
– alocarea suplimentara de mijloace pentru învățămînt - 36,6 milioane de lei;
– completarea Fondului de subvenționare a producătorilor agricoli - 100 milioane de lei;

– alocarea a 103,5 milioane de lei în vederea construcției caselor de locuit pentru persoanele sinistrate din raionul Hînceşti.

Aceste măsuri reflectă corelația între apropierea perioadei electorale şi înclinația autorităților publice spre mărirea cheltuielilor publice. Cu toate că drept scop al acestor măsuri a fost declarată ameliorarea situației păturilor social vulnerabile, modul ad hoc în care ele au fost aprobate, reflectă faptul că acestea, în mare parte, nu reprezintă o soluție viabilă de lungă durată. Totodată, aceste cheltuieli reduc spațiul de manevră al Guvernului în 2011, când acesta va trebui sa facă față unor probleme, soluționarea cărora a fost amînată. Astfel, proiectul de lege privind indexarea pensiilor n-a fost adoptat, iar cele mai sărace grupuri de pensionari au primit suport financiar conform deciziilor menționate mai sus. Se preconizează că această problemă să revină pe agenda autorităților în anul viitor.

Populația ocupată şi şomajul

Populația economic activă este în scădere

În al doilea trimestru al anului 2010, populația ocupată a constituit peste 1228,4 mii persoane, micşorându-se cu 1,8% față de trimestrul III 2009. Din totalul populației ocupate 50,9% sunt bărbați şi 49,1% femei, această proporție fiind mai echilibrată decît în cazul populației active (respectiv,

51,2% şi 48,8%), ceea ce sugerează o rată de şomaj mai înaltă pentru bărbați. Aproximativ 54,7% din populația ocupată sunt stabiliți în mediul rural.

Numărul şomerilor, estimat conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii a fost de 85,4 mii pentru al doilea trimestru al anului 2010. Aceasta indică o cifră cu 9,2 mii mai mare față de tr. III 2009 şi cu 9,1 mii mai mic în comparație cu tr. II 2010. Din numărul total de şomeri 55,7% sunt bărbați şi 61,4% sunt stabiliți în localitățile urbane.

În trimestrul III 2010, în activitățile non-agricole, numărul persoanelor ocupate a fost de 843,9 mii (68,7% din totalul populației ocupate), fiind aproape egal cu cel înregistrat în trimestrul III 2009 (844,0 mii). Ponderea persoanelor ocupate în industrie a constituit 12,1% şi în construcții – 7,2%. În sectorul servicii au activat 49,4% din totalul persoanelor ocupate, această pondere crescînd cu 1,0 p.p. față de trimestrul III 2009.

În trimestrul III 2010 **populația economic activă** (populația ocupată plus şomerii) a constituit 1313,8 mii persoane, fiind cu 12,9 la sută în descreştere față de aceeaşi perioadă a anului 2009.

La finele trimestrului III 2010, conform datelor estimate de ANOFM, 5213 persoane au beneficiat de ajutor de şomaj. La finele trimestrului III 2009 au existat 4647 beneficiari sau 12,0% din numărul total de şomeri înregistrați la finele trimestrului III 2010. Acest lucru se datorează faptului că în pofida creşterii economice, şomajul a continuat să crească la începutul anului. Acest trend și-a schimbat direcția abia în trimestrul III 2010.

Conform estimărilor CPE, în anul 2011, populația Republicii Moldova va atinge nivelul de 3546 mii persoane, iar numărul persoanelor ocupate va constitui 1124 mii persoane.

Şomeri instruiți profesional

Şomajul în trimestrul III este într-o uşoară descreştere

În trimestrul II 2010 rata şomajului (proporția şomerilor BIM în populația activă) la nivel de țară a înregistrat valoarea de 7,0%, fiind mai ridicată față de trimestrul II 2009 (6,1%). Rata şomajului la bărbați şi la femei a înregistrat următoarele valori: 8,7% şi 5,2%. În continuare, disparități semnificative se înregistrează între rata şomajului în mediul urban – 10,0%, față de mediul rural – 4,5%. În rândurile tinerilor (15-24 ani) rata şomajului a constituit 14,6%. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a înregistrat valoarea de 12,0%.

În pofida corelării pozitive între evoluția ratei şomajului şi creşterii economice ce s-a înregistrat la sfarşitul 2009 – începutul 2010, în trimestru II 2010 creşterea PIB-ului a fost însoțită de o scădere în nivelul şomajului. Asta poate fi explicat prin faptul că mediul de afaceri are aşteptări mai pozitive despre evoluția economiei, care sunt reflectate în angajarea noilor lucrători.

Figura 19 Creşterea economică şi şomajul în 2009-2010.

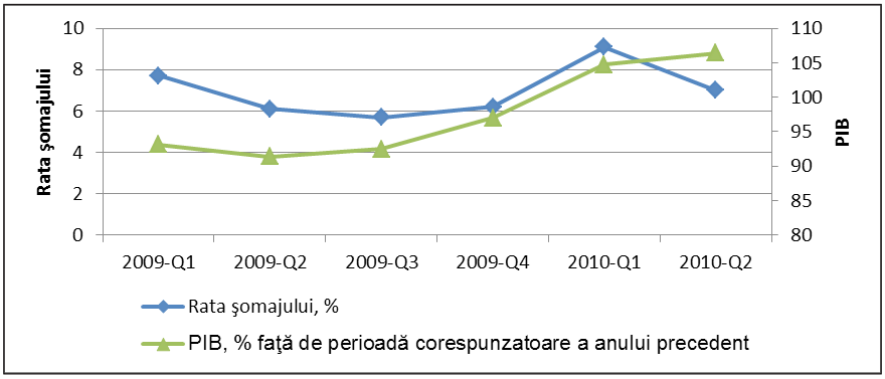

Sursa: Diagrama realizată de CPE în baza datelor ANOFM şi BNS.

Rata şomajului pentru semestrul III 2010 a înregistrat o valoare de 6,5 %, fiind cu 0,7 la sută mai ridicată faţă de trimestrul III al anului 2009. Cum ne arată şi datele înregistrate de ANOFM, în această perioadă, rata şomajului se menţine la un nivel ridicat. Totuşi, se observă şi scăderea indicatorului în comparaţie cu începutul anului. Dacă la începutul lunii martie 2010, numărul şomerilor înregistraţi era de 49054 persoane, atunci pentru septembrie 2010 acesta a constituit 46216 de persoane, fiind în scădere în comparaţie cu iunie 2010, 52480 de persoane.

În luna octombrie 2010 numărul total al şomerilor înregistraţi de la începutul anului de ANOFM, inclusiv cei aflaţi în evidenţă la 1.01.2010, a constituit 107707 persoane, adică cu 22620 persoane mai mult decât pentru aceeaşi perioadă al anului precedent.

Conform prognozelor CPE, rata şomajului pentru anul 2011 este preconizată la nivelul de 5,9%.

Figura 20. Evoluţia numărului de persoane aflate în căutarea unui loc de muncă (persoane).

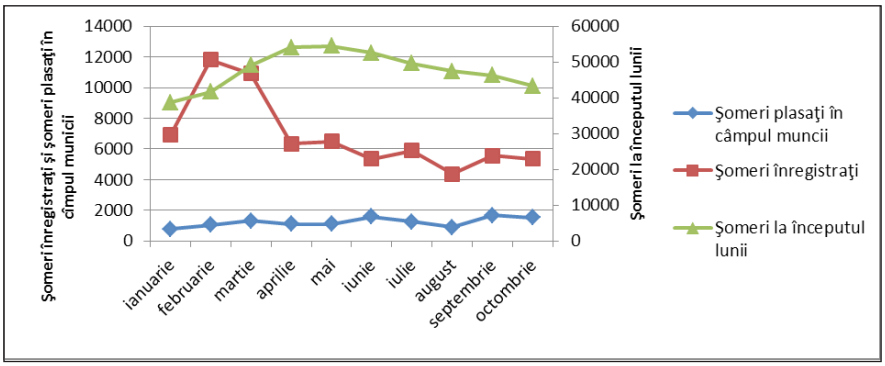

Sursa: Diagrama realizată de CPE în baza datelor ANOFM.

Veniturile populației şi remunerarea salariaților

Creşterea salariului real a constituit 1,1%

În trimestrul II 2010 venitul disponibil mediu a constituit 1259,8 lei pe lună, cu 10,8% mai mult în comparație cu aceeaşi perioadă a anului trecut. Principalele surse de formare au fost activitatea salariată, 42,2%, prestații sociale, 18%, remitențele, 15,8%, activitatea individuală agricolă, 11,3%, şi activitatea individuală non-agricolă, 6,4%.

Conform datelor oficiale, în septembrie 2010 salariul mediu lunar al unui lucrător din economia națională a constituit 2993,2 lei, fiind în creştere cu 9,2% față de perioada similară a anului precedent. Salariul real a crescut cu 1,1%. În sectorul bugetar, salariul mediu a constituit 2544,2 lei, ceea ce înseamnă cu 7,0% mai mare față de iulie 2009. În sectorul real, salariul mediu lunar a constituit 3245,8 lei, fiind în creştere cu 10,1%. Salariile medii au crescut cel mai mult în domeniile pescuitului şi pisciculturii, cu 29,1%, agriculturii, vânatului, silviculturii, cu 13,4%, şi în sectorul serviciile hoteliere şi restaurante, cu 13,9%. În acelaşi timp, salariile angajaților în administrarea publică a crescut numai cu 2,5%, iar în industria extractivă chiar a fost înregistrată o scădere, cu 6,1%.

După recentele estimări, salariul mediu lunar pe activitățile economice pentru luna septembrie a scăzut cu 86,9 lei, sau 2,8% comparativ cu luna iunie 2010, acesta fiind trend-ul şi în anii precedenți. Cele mai mari scăderi în comparație cu trimestrul II au fost înregistrate în domeniul sănătății şi asistenței sociale, învățământului şi activităților financiare, iar cea mai mare creştere s-a produs în sectorul agricol şi a pisciculturii.

Conform prognozelor CPE in trimestrul IV 2010 salariul mediu şi minimul de existență vor atinge nivelul de 3218 lei, respectiv 1368,8 lei. Pentru 2011 se preconizează că salariul mediu va constitui cca 3340 lei, iar minimul de existență 1466 lei. În acelaşi timp, salariul real va înregistra o creştere de 3,6%.

Figura 21. Salariu mediu lunar al unui lucrător pe activități economice

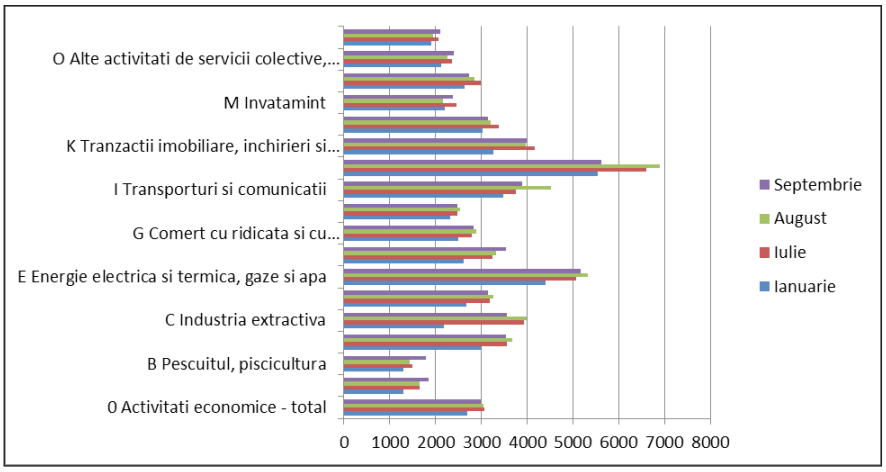

Sursa: Diagrama realizată de CPE în baza datelor BNS.

Totodată, în luna septembrie 2010, indicele preţurilor de consum a constituit 8,0% faţă de aceeaşi perioadă a anului trecut. Preţurile la produse alimentare au crescut cu 7,2%, la mărfuri nealimentare cu 6,8%, la servicii de plată prestate populaţiei cu 11,1%, din care la servicii comunal-locative cu 18,8% (inclusiv: incălzire centrală – 25,3%, gaze naturale din reţea – 21,6% şi energie electrică – 20,4%).

Figura 22. Evoluţia preţurilor şi salariilor nominale în 2010, %.

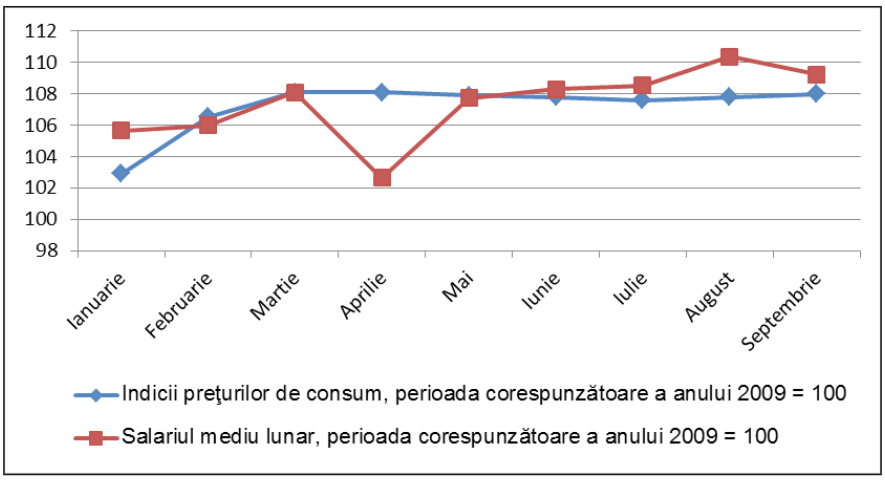

Sursa: Diagrama realizată de CPE în baza datelor BNS

Cheltuielile pe produse alimentare şi întreţinerea locuinţei constituie 60% din totalul cheltuielilor gospodăriilor casnice

Consumul final al gospodăriilor în trimestrul II al anului 2010 a constituit 1325,2 lei pe persoană, înregistrînd o creştere de 10,6% faţă de perioada corespunzătoare a anului 2009. În continuare, cea mai mare parte a cheltuielilor revine produselor alimentare şi întreţinerii locuinţei. În comparaţie cu trimestrul II 2009, schimbări esenţiale în structura cheltuielilor nu s-au produs, însă putem nota că ponderea transportului, cheltuielilor de întreţinere a locuinţei şi a cheltuielilor de sănătate a crescut cu 1,4 p.p., 1,4 p.p. şi 0,9 p.p. Totodată, gospodăriile au cheltuit cu 2 p.p. mai puţin pentru îmbrăcăminte şi cu 0,6 p.p. mai puţin pentru produsele alimentare.

DEZVOLTAREA REGIONALĂ

Guvernul a continuat cu întărirea capacităților instituționale ale regiunilor

Obiectivele de dezvoltare regională sunt ambițioase şi vizează obținerea unei dezvoltări social-economice echilibrate şi durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Reducerea dezechilibrelor nivelurilor de dezvoltare social-economică dintre regiuni şi din interiorul lor şi consolidarea oportunităților financiare, instituționale şi umane pentru dezvoltarea social-economică a regiunilor sunt obiective pe cât de ambițioase, pe atât şi de reale. Nu în ultimul rând, drept un obiectiv al politicii de dezvoltare regională este susținerea activității autorităților administrației publice locale şi a colectivităților locale orientate spre dezvoltarea social-economică a localităților.

În ce măsură, însă, aceste obiective vor avea efecte la nivel regional şi în final la cel național, rămâne să apreciem în timp, întrucât în aproape un an de zile nu s-au realizat prea multe.

Pe parcursul anului curent, eforturile Guvernului au fost direcționate spre consolidarea capacităților instituționale şi crearea condițiilor de dezvoltare în cadrul a trei regiuni de dezvoltare – Nord, Centru şi Sud. Începând cu anul 2012 şi până în 2019 activitățile de dezvoltare regională, conform planurilor de activitate, vor fi focusate în celelalte regiuni de dezvoltare – Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, municipiul Chişinău şi Regiunea de dezvoltare Transnistria.

INDUSTRIA REGIONALĂ

Contribuția majoră în producerea industrială, de 57,9 la sută, aparține RDCH

Volumul producției industriale în prețuri curente, în trimestru III al anului curent a constituit 18666,6 mln lei, în creştere cu 6,3 la sută față de perioada similară a anului precedent. Contribuția majoră, de 57,9 la sută, aparține RDCH, Chişinăul având o creştere de 7,2% în perioada de analiză. Această creştere se datorează în cea mai mare parte majorării producției conservelor de legume cu 34%, de carne (22,9%), crupe grişuri şi aglomerate (21,6%), băuturilor alcoolice, în special producția de divinuri care a sporit cu 36,2% şi de vodcă cu 30,4%, producția de tutun fermentat s-a majorat cu aproape 50 la sută.

RDN – a doua zonă industrială a țării a contribuit în această perioadă cu 23,1 la sută la producerea producției industriale, având o creştere de 4,4 la sută, după o creştere de 0,4% în trimestru doi, comparativ cu perioadele similare ale anului 2009, pe când RDC, necătând la aportul cu doar 13,3 la sută la dezvoltarea industrială a țării a avut o creştere de 8,1 %, în special datorită sporirii producției de sucuri cu 33,5% şi celei de conserve de legume de 2,1 ori.

În acelaşi timp, RDUTAG care în trimestrul II a avut o creştere de 6,5 la sută a producției industriale datorită sporirii volumului producției animaliere, în trimestrul III a pierdut mai bine de 7 la sută. Diminuări semnificative de peste 52 la sută a înregistrat producția de mezeluri şi ce de sucuri de fructe şi legume.

Tabelul 15. Producția Industrială, ianuarie-iunie 2010

	RDN	RDC	RDS	RDUTAG	RDCH	Total
Valoarea producției industriale	3397,5	1958,5	459,0	353,9	8502,0	18666,6
în % față de ianuarie-iunie 2009	104,4	108,1	113,5	92,9	107,2	106,3

BNS:[1] Indicatorul include valoarea producției întreprinderilor individuale care prezintă rapoarte statistice anuale, calculat estimativ

AGRICULTURA REGIONALĂ

Campania de recoltare e finisată demult ceia ce ne permite să examinăm unele aspecte ale rezultatelor obținute de producători şi în plan regional. An de an, întâmplător sau nu, pentru agricultură e caracteristic un lucru bine ştiut – rezultatele bune sunt atribuite politicii de stat promovate întru dezvoltarea sectorului, iar cele negative sunt date pe seama condițiilor climaterice nefavorabile.

Tabelul 16. Roada medie a culturilor agricole, chintale la 1 ha

	RDN	RDC	RDS	RDUTAG	RDCH	Medie
Cereale şi leguminoase pentru boabe (cu excepția porumbului), inclusiv	25,6	19,6	18,6	18,2	15,9	21,5
grâu	27,2	21,4	21,2	20,5	16,3	23,6
porumb	40,2	24,4	30,5	16,1	28,0	31,4
Floarea soarelui	12,9	7,8	9,9	10,9	9,2	10,3
Legume de cîmp	61,7	55,7	66,9	16,5	29,7	60,0
Fructe şi pomuşoare	59,4	37,2	49,2	31,4	28,8	49,8
Struguri	26,1	22,7	34,3	14,8	30,5	28,6

Raioanele din RDN dețin întâietatea la productivitatea la cea mai mare parte din culturile agricole

De cele mai bune condiții pentru cultivarea culturilor cerealiere a beneficiat RDN, de fapt regiune şi specializată pentru cultivarea acestor produse. Astfel, roada medie la cereale şi leguminoase pentru boabe (cu excepția porumbului) a fost de 25,6 q/ha, comparativ cu 19,6 în RDC şi câte 18,6 şi 18,2q/ha în RDS şi RDUTAG. Gospodăriile din cadrul RDCH s-au mulțumit doar cu 15,9q/ha. Cultura de bază pentru asigurarea securității alimentare a țării – grâul a avut o creştere a productivității la hectar cu 10,3 la sută comparativ cu a. 2009, cât priveşte calitatea aceasta a scăzut simțitor. Raioanele din RDN au obținut în mediu 27,2 q/h grâu, iar raioanele Donduşeni şi Glodeni au obținut chiar peste 29,3q. În acelaşi timp unele raioane din RDC (Nisporeni, Anenii Noi) şi RDS (Cimişlia, Basarabeasca) au obținut o recoltă de 15-16 q/ha.

Rezultate frumoase la producția de porumb, productivitatea căreia a crescut în mediu cu 31,4%, au avut practic toate regiunile, cu excepția RDUTAG,unde roada medie la hectar s-a diminuat cu 21,8 la sută. Rezultatele cele mai mari au fost obținute din nou de către gospodăriile agricole din raioanele de nord ale republicii: Donduşeni (54,8q/ha) Floreşti (52,5q/ha)şi Ocnița (50,8q/ha).

Condițiile dificile pentru producerea semințelor de floarea soarelui a dus la diminuarea productivității la hectar în mediu cu 19,5 la sută. Şi din nou,

doar câteva din raioanele din RDN au atins recolte majore la această cultură, printre care pot fi menționate Ocnița (22,8 q/ha) şi Drochia (18,6). Chiar dacă RDUTAG a avut o creştere a roadei la ha cu 1,9% nu putem spune ca acesta este un rezultat pozitiv, întrucât rooada medie la hectar nu a depăşit 10,9q/ha. Cele mai mari pierderi la această cultură a înregistrat RDC unde productivitatea s-a diminuat cu 31 la sută comparativ cu recolta anului 2009.

Dintre produsele cu valoare adăugată înaltă, doar fructele şi legumele au înregistrat o evoluție pozitivă a roadei la hectar. Evoluția pozitivă de 16,1% a productivității fructelor la nivel național se datorează cel mai mult producătorilor agricoli din RDS care a înregistrat o roadă medie de 49,2 q/ha şi o creştere cu 96%. Printre raioanele regiunii s-a manifestat r. Basarabeasca unde s-a înregistrat o roadă de 80,5 q/ha. În acelaşi timp, RDN care a pierdut 2,6 % la roadă a înregistrat o medie de 59,4 q/ha, iar în raionul Briceni, producătorii de fructe a obținut o roadă medie de 106,1q/ha.

Recolta de struguri a fost compromisă în anul curent pe întreg teritoriul țării diminuând productivitatea la hectar cu 26,5% față de anul 2009. În timp ce RDC şi RDN au avut pierderi a roadei la hectar de aproape 50 şi respectiv 40 la sută, RDS a pierdut în mediu doar 20% a roadei. Totuşi, unele raioane au reuşi să înregistreze evoluții pozitive în sporirea productivității de struguri. Astfel producătorii de struguri din raionul Călăraşi (RDC) au înregistrat o roadă medie de 64,4q/ha, iar cei din Ştefan Vodă (RDS) – 56,4, cu o creştere față de anul 2009 de 7,2 şi, respectiv 73,5 la sută.

INVESTIȚII ŞI CONSTRUCȚII ÎN PLAN REGIONAL

RDCH asimilează peste 61% din investițiile, în capitalul fix

Criza economico-financiară îşi menține efectul asupra domeniului de investiții şi construcții cu excepția a două dintre regiunile țării – RDCH şi RDC care şi-au crescut investițiile în capitalul fix cu 30,1 şi, respectiv, 17,2 la sută comparativ cu primele 9 luni ale anului precedent. Celelalte regiuni continuă să piardă din investiții. au suferit diminuări substanțiale în valoarea mijloacelor financiare alocate în acest scop.

Astfel, din suma totală de 6393,3 mil. lei a investițiilor în capitalul fix, care este în creştere în total pe țară cu 15,8% comparativ cu perioada respectivă a anului precedent, peste 61 la sută revine RDCH, cu o creştere de 30,1% față de aceiați perioadă a anului 2009.

Tabelul 17. Investiții în capitalul fix şi construcții

	Investiții în capital fix		din care, lucrări de construcții-montaj	
Regiunile de dezvoltare	realizări, mil. lei	în % față ianuarie-iunie 2009	realizări, mil. lei	în % față ianuarie-iunie 2009
Mun. Chişinău	3824,6	130,1	1862,6	104,1
Nord	984,1	94,8	417,5	88,5
Centru	851,6	117,2	531,2	116,4
Sud	434,3	83,2	218,7	82,1
UTA Găgăuzia	157,4	90,9	90,1	97,8
Total, inclusiv	**6392,3**	**115,8**	**3230,8**	**101,8**

RDC, cu o cotă de 13,6% şi-a crescut investiţiile cu 13,6%, în timp ce RDN, RDS şi RDUAG continuă să piardă din investiţii, diminuându-le în primele 9 luni ale anului curent cu 5,2, 16,8 şi, respectiv, 9,1 la sută.

TRANSPORTUL RUTIER PE REGIUNI

Atât transportul de mărfuri prin întreprinderile de transport auto cât şi cel de pasageri au înregistrat în perioada analizată Indicatori pozitivi şi în viziunea noastră, chiar dacă în trimestrul IV al anului curent şi I trimestru al anului creşterile nu vor fi prea accelerate, acestea se vor ridica începând cu trimestrul II, 2011.

Evident că, sporirea transportului de mărfuri prin întreprinderile de transport auto cu 27,7% în ianuarie-septembrie curent se datorează şi înviorării întreprinderilor din sectorul agroalimentar. Acest lucru ne este demonstrat şi de evoluţia indicatorilor pe regiuni. Astfel dacă în RDCH volumul de mărfuri transportate a crescut cu 16%, apoi în RDN şi RDC majorarea a constituit 34,1% şi respectiv, 49,4%. Necătând la faptul că, volumul mărfurilor transportate de RDS a fost de doar 147,7 mii tone aceasta a avut o majorare de aproape 70 la sută.

REGIUNEA DE DEZVOLTARE TRANSNISTRIA

Proiectul bugetului RD Transnistria pentru anul 2011 va fi aprobat cu un deficit de peste 62 la sută

Aşa numitul Comitet pentru politica economică, buget şi finanţe al Sovietului Suprem al Regiunii de dezvoltare Transnistria, a examinat, înainte de a fi înaintat pentru lectura a treia, proiectul bugetului regiunii pentru anul 2011. Elaborarea acestuia s-a bazat pe evoluţia indicatorilor de bază ai dezvoltării socio-economice a RDT care, sub influenţa crizei economice mondiale, nici pe departe nu par a fi optimişti.

Tabelul 18. Indicatorii macroeconomici ai dezvoltării socio-economice a Regiunii de Dezvoltare Transnistria

Indicatori		De facto, 2009	Prognozat, 2010	Prognozat, 2011
PIB nominal	mln rub.	8 597,4	8 181,0	9 162,7
	%	105,7	95,2	112,0
PIB real	%	108,3	93,0	102,5
Deflatorul PIB	%	0,98	1,0232	1,0927
Valoarea producţiei industrial (preţuri curente)	mln rub.	6 829,5	7 257,9	8 610,8
	%	73,5	106,3	118,6
Valoarea serviciilor cu plată oferite populaţiei (preţuri curente)	mln rub.	1 314,2	1 432,5	1 547,1
	%	104,4	109,0	108,0
Valoarea producţiei agricole (preţuri curente)	mln rub.	887,8	912,0	925,0
Volumul comerţului cu amănuntul (preţuri curente)	mln rub.	4 073,3	4 570,0	4 890,0
	%	98,8	112,2	107,0
Valoarea totală a exportului	mln rub.	576,8	584,8	683,0
	%	62,1	101,4	116,8
Valoarea totală a importului	mln rub.	1 111,9	1 167,5	1 225,0
	%	67,7	105,0	104,9
Inflaţia	%	105,7	115,0	112,0
Rata medie de schimb valutar, rub/USD	rub.	8,947	9,5	10,0

Conform datelor prezentate, pentru anul 2011, RDT planifică creşterea PIB până la 916 mln. USD sau cu 12%. De fapt, prognoza creşterii PIB-ului este în aceiaşi mărime ca şi rata inflației planificată – de 12 la sută şi, aceasta în situația în care cursul valutar se va menține la cel planificat de 10rub/1USD.

Reducerea drastică a exporturilor transnistrene pe parcursul ultimilor ani a lovit dur veniturile la bugetul regiunii. Prognoza de sporire a acestora în anul 2011 până la 68,3 mln USD sau cu peste 10 mln. USD (16,8%), comparativ cu anul 2010, pare ar fi doar un vis frumos. În acelaşi timp importurile se prevăd de a ajunge la peste 122 mln USD.

Separatiştii Sovietului Suprem au rămas cu finanțare doar pentru salariile bugetarilor şi pensii

Concomitent, după depistarea unor nereguli în utilizarea mijloacelor financiare oferite de către Rusia, asistența financiară din partea fratelui mai mare a fost suspendată în primăvara anului curent, ce din nou a influențat veniturile la buget. Chiar dacă suma nu era foarte mare, în ultimii doi ani, din aceşti bani se plătea un adaos la pensii de aproximativ 15 dolari pe lună.

În aceste condiții, Separatiştii Sovietului Suprem au rămas cu finanțare doar pentru salariile bugetarilor, pensii şi câteva capitole privind sănătatea.

Parlamentul de la Tiraspol a aprobat în lectura a doua un buget al regiunii separatiste pentru anul viitor cu venituri totale la bugetul consolidat de 176 mil. USD şi cu cheltuieli de peste 460 mil USD, planificând, astfel un deficit de 62 la sută. Cu alte cuvinte, autoritățile transnistrene vor avea bani să acopere numai o treime din cheltuielile prevăzute pentru anul viitor. Deficitul bugetar în stânga Nistrului a fost în mod tradițional mare. Dar cel aşteptat în 2011 poate atinge un nivel record în ultimul deceniu.

Separatiştii au redus cheltuielile la minim şi au fost înghețate toate programele de investiții şi reconstrucție din regiune

Necătând la faptul că cheltuielile au fost reduse la minim, au şi au fost orientate spre finanțare doar plata salariilor bugetarilor, a pensiilor, şi a unor capitole privind sănătatea şi educația, acestea oricum depăşesc veniturile de 3 ori.

În dezbaterile asupra bugetului s-a spus că pensiile şi salariile vor fi indexate la procentul inflației. Rata prognozată a inflației pentru anul viitor, după cum am menționat este de 12 la sută. În acelaşi timp, s-a anunțat că pensia minimă pentru vârsta de pensionare va fi majorată cu 19 procente, iar pensia minimă pentru anii lucrați va creşte cu 25 la sută. Astfel, pensia media de vârstă ar urma să crească până la 93 de dolari. Totodată, media coşului minim de existență a fost calculat pentru anul 2011 la suma de 168 de dolari, în timp ce pentru pensionari, administrația a stabilit un minim de existență de 88 de dolari. Din cele expuse putem menționa că, pentru regiune va fi destul de dificil să mențină stabilitatea monedei în condițiile unui dezechilibru economic total.

Trebuie să evidențiem că majorările promise în preajma alegerilor din decembrie în Sovietul Suprem al RDT are un caracter populist, prin care separatiştii doresc să motiveze populația pentru a ieşi la vot.

În mod tradițional, aproape jumătate din veniturile bugetului regiunii erau asigurate de uzina metalurgică de la Râbnița, dar în ultimii doi ani această întreprindere a lucrat sporadic şi la capacități minime. Întrucât cererea pe piețele externe la producția întreprinderilor transnistrene nu mai este atât de mare, e puțin probabil ca acestea să-şi reveni in 2011.

Administrația de la Tiraspol mai speră că deficitul va fi acoperit parțial din rambursarea creditelor şi din plățile populației pentru consumul de gaze

Astfel pentru anul 2011 se aşteaptă o diminuare a încasărilor la toate tipurile de impozite, inclusiv a impozitelor pe venit şi încasările în fondul social, motivul fiind unul simplu – întreprinderile stagnează sau lucrează parțial, fondul salarial nu creşte. În privința impozitului pe venit, pentru 2011 s-a hotărât ca deducerea standard să fie majorată până la nivelul minimului de existență. Aceasta înseamnă că încasările de la acest tip de impozit vor fi mai puține.

Administrația de la Tiraspol mai speră că deficitul va fi acoperit parțial din rambursarea creditelor care au fost oferite anul trecut (2009) mai multor întreprinderi pentru plata salariilor. Trebuie să menționăm, însă, că termenul de rambursare a acestor credite a expirat la 01 octombrie curent, iar întreprinderile sunt în prag de faliment. O altă sursă ar fi şi privatizarea puținelor obiective rămase în proprietatea administrației sau, ceea ce este mai probabil, renaționalizarea întreprinderilor cândva privatizare, dar care nu şi-au onorat angajamentele contractuale, asemenea întreprinderi fiind într-un număr destul de mare.

Experți economişti de la Tiraspol nu se îndoiesc însă că administrația îşi va onora promisiunile de plată a pensiilor şi salariilor. În situații de criză, liderii transnistreni au apelat ori de câte ori au avut nevoie la o sursă nesecată de bani. Este vorba despre banii pe care populația îi plăteşte în mod disciplinat pentru consumul de gaze naturale. Datoria regiunii transnistrene față de Gazpromul Federației Ruse se apropie în prezent de 2 miliarde şi jumătate de dolari.

ECONOMIA MONDIALĂ

Tendințe generale

Relansare economică mondială

În a doua jumătate din anul 2010, economia mondială a continuat să se redreseze, însă avântul nu a fost atât de spectaculos ca în trimestrul II. În continuare vulnerabilitatea țărilor europene se menține la un nivel destul de ridicat. Și această vulnerabilitate este generală, atât în țările din Uniunea Europeană, cât şi în lume. În acest context, toate țările au adoptat măsuri mai puțin populare, dar sunt măsuri care pot funcționa eficient. În continuare, cel mai important obiectiv îl reprezintă evitarea unei noi crize şi menținerea, deşi lentă, a relansării economice. Foarte multe țări au fost nevoite să se împrumute pentru atenuarea impactului crizei în 2010 şi pentru obținerea unui efect multiplicator al investițiilor pe timp de criză.

Potrivit unui sondaj realizat de Bloomberg, majoritatea investitorilor la nivel mondial şi-au exprimat încrederea că criza financiară este depăşită şi economia mondială per ansamblu s-a stabilizat.

PIB-ul Japoniei accelerează în trimestrul trei

PIB-ul Japoniei a accelerat în trimestrul al treilea la 0,9%, datorită efectelor de final ale programelor de stimulare încheiate de guvern în această perioadă. Unul din programe cu efect mai mare ține de vânzările de maşini ecologice, pe baza unor prime de casare oferite de stat. Creşterea s-a mai datorat şi vânzărilor mai mari de țigări, înainte de a fi impusă o supratax pentru aceste produse.

Exportatorii sunt afectați de valoarea mare a yenului japonez, care le face marfa mult prea scumpă şi necompetitivă pe piețele externe. Dacă aceştia aleg să scadă prețurile pentru a deveni mai competitivi, aceasta le va reduce din venituri. Din cauza exporturilor reduse, creşterea economică în trimestrul IV va fi mai mică.

Economia Statelor Unite a crescut în trimestrul III pînă la o rată anuală de 2,5%. Asta se datorează creşterii volumului transporturilor în exterior. cât şi cheltuielilor gospodăriilor, care au crescut. Totuşi, consumatorii prudenți s-au limitat să cumpere doar strictul necesar. Consumul real a crescut cu 2,8% anual.

Exporturile au crescut cu 6,3%, iar importurile, care se scad din calculul PIB, au crescut cu 16,8%. Cheltuielile guvernamentale au înregistrat un avans cu 4% în trimestrul III şi sunt constituite în mare măsură din cheltuieli ale guvernului federal. Evoluția reală a PIB în al doilea trimestru reflectă în primul rând, contribuții pozitive din investiții în mijloace fixe, exporturi, consum, cheltuieli ale guvernului federal.

Creşterea în zona euro ar putea încetini în 2011

Economia în Uniunea Europeană se aşteaptă să crească cu 1,7% în 2010. Potrivit Eurostat, UE a înregistrat o creştere trimestrială a PIB de 0,5%. În zona euro, PIB a crescut cu 0,4% în trimestrul III anul curent comparativ cu trimestrul II 2010. Iar în 2011 creşterea economică ar putea încetini până la 1,5%. Asta datorită măsurilor de austeritate bugetară care afectează consumul în economie.

Economia UE este în continuare destul de firavă

Temerile noastre referitor la situaţia din zona euro, expuse în numerele anterioare, s-au adeverit. În ciuda evoluţiei spectaculoase a Germaniei, regiunile periferice ale Europei - inclusiv Grecia, Irlanda, Spania şi Portugalia - au avut o expunere foarte mare la criză, şi în acest sens economiile lor au fost marcate de creşterea datoriei guvernelor. România şi Grecia sunt singurele state din UE care au înregistrat o contracţie în trimestrul III din punct de vedere economic. Dacă în România scăderea PIB-ului a fost de 0,7% , atunci în Grecia situaţia este încă şi mai defectuoasă, acesta atingând o scădere de 1,1%. Respectiv, Germania rămâne a fi motorul economiei europene cu o pondere enormă pentru creşterea din întreaga regiune.

În luna mai, un colac salvator de 110 miliarde de euro s-a îndreptat către Grecia şi acest fapt trebuia să închidă întrebările privind deficienţele economice din zonă. Însă problemele s-au aflat abia la început. Pentru că ulterior au ieşit la iveală carenţele economiilor mai multor ţări. Pentru ca aceste deficienţe să nu perpetueze, este nevoie de acţiuni radicale din partea ţărilor membre. Ţările care se bazează pe o uniune monetară ar trebui să aibă şi o uniune politică mai largă.

Irlanda şi-a primit colacul de salvare de la UE

În urma problemelor bugetare drastice, Dublinul a obţinut o salvare de 85 de miliarde de euro (113 miliarde de dolari) pentru a calma pieţele financiare. În schimb, aceasta a fost doar o gură de oxigen pentru UE, pentru că economia europei urmează să se confrunte cu presiuni intense din partea investitorilor sceptici din Portugalia şi Spania. Portugalia - este considerată a fi următorul potenţial candidat din zona euro la un pachet de salvare, după Grecia şi Irlanda.

Este adevărat, totuşi, că o uniune monetară poate supravieţui numai dacă există dorinţa de a oferi asistenţă reciprocă financiară în perioade de criză. Nici o uniune monetară nu poate supravieţui fără un astfel de mecanism de solidaritate.

Deşi instituţiile internaţionale, precum FMI, rectifică iarăşi în ascensiune evoluţia PIB mondial de la 4,6% până la 4,8%, procesul de redresare ar putea fi periclitat dacă guvernele vor retrage prea rapid programele de susţinere, care în 2009 s-au ridicat la mii de miliarde de Euro. Ţinând cont că anul 2009 a fost un an în care zona euro s-a pomenit în zona extremelor, pentru Uniunea Europeană, FMI se aşteaptă la un avans al PIB chiar mai optimist decât prognozase în trimestrul precedent, de 1,7% în 2010.

Tabelul 19. Prognoza creşterii economice globale

	Creşterea PIB faţă de anul precedent, %		
	2009	**2010est**	**2011p**
Creşterea economică mondială	–0.6	4.8	4.2
Economiile avansate	-3.2	2.7	2.2
SUA	–2.6	2.6	2.3
Zona euro	–4.1	1.7	1.5
Japonia	–5.2	2.8	1.5
Economiile emergente şi în proces de dezvoltare	2.5	7.1	6.4
CSI	–6.5	4.3	4.6
Rusia	–7.9	4.0	4.3
China	9.1	10.5	9.6
India	5.7	9.7	8.4
Brazilia	–0.2	7.5	4.1

Sursa: World Economic Outlook, oct 2010, FMI

Economiile emergente şi în proces de dezvoltare sunt în topul creşterilor economice

Economia mondială a început să crească din nou, dar recuperarea va fi inegală. În țările emergente avansul economic este chiar peste oricare aşteptări. Dacă în trimestrul anterior se estima creşterea în această regiune de 6,8%, atunci în a doua jumătate de an evoluția economică arată un tablou mai optimist, de 7,1% pentru 2010. După intervenția fără precedent a băncilor centrale şi a guvernelor, economia globală a început să se consolideze, rezultatele fiind vizibile deja în prima jumătate a anului 2010. Cu toate acestea, problemele persistă în unele țări din UE, evoluția cărora va depinde de gestionarea împrumuturilor voluminoase încasate recent. FMI se aşteaptă ca economiile avansate, după o contracție de 3,2% în 2009, să crească deja cu 2,7%, față de 2,6% estimate anterior. Totuşi, la nivel mondial, se prognozează deja un avans de 4,7%, datorat creşterii puternice a economiilor emergente şi țărilor în proces de dezvoltare cu 7,1% în 2010.

Valoarea dolarului SUA față de moneda europeană

Situațiile financiare nu prea favorabile în unele țări din Europa nu favorizează o poziție bună a Euro. Astfel, SUA monitorizează acest curs şi periodic ia măsuri de slăbire a dolarului, având drept scop stimularea exporturilor. Astfel evoluțiile cursului în a doua jumătate a 2010 a avut o tendință generală de depreciere a USD, după cum a fost prognozat în numărul anterior.

Figura 22. Evoluția ratei EUR/USD

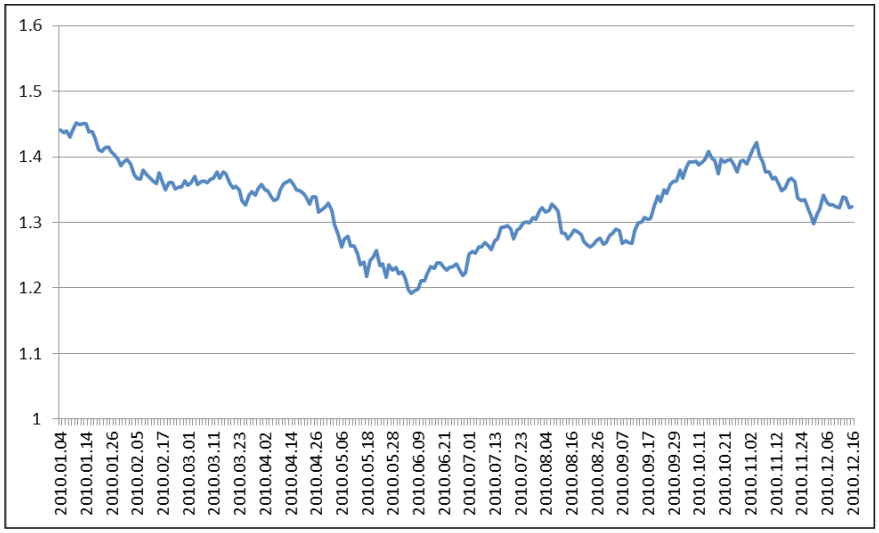

Sursa: Banca Centrală Europeană

Interesele băncii centrale ale Europei sunt orientate spre stabilizarea situației. Deprecierea euro duce la stimularea exporturilor Comunității Europene, dar o depreciere prea mare poate duce la efecte socio-economice negative pe alte domenii. Tendințele sunt ca perechea de valute USD/EUR să fie păstrată în coridorul 1.2-1.5. O prognoză este recunoscut şi de experții internaționali că are un grad mare de incertitudine.

Barilul de petrol dă semnale de creştere la finele anului 2010

Piața mondială a petrolului

Dacă în prima jumătate din 2010, prețul barilului de petrol s-a menținut relativ constant, atunci spre sfârşit de an cotațiile la bursă au atins cote de peste 90 USD/baril. În decembrie a fost înregistrat maximul din acest an de 91 USD/baril. Astfel riscurile de creştere persistente anticipate în numărul precedent se adeveresc la sfârşit de an.

Figura 23. Evoluția prețului mediu la barilul de petrol în 2010, USD/baril

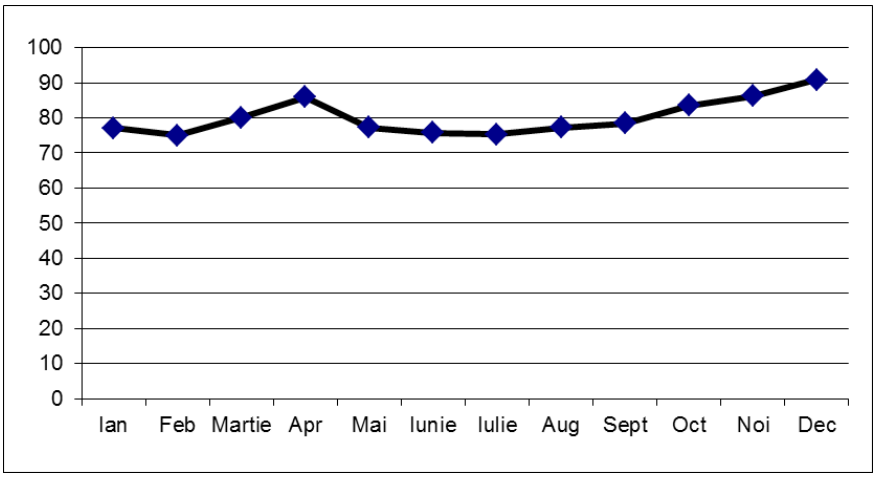

Sursa: Bloomberg, CPE

Consumul va fi satisfăcut şi piața va continua să fie bine aprovizionată dacă OPEC menține nivelul actual de producție. La moment, până la sfârşit de an, dacă şi cererea rămâne la acelaşi nivel, nu se întrevede o evoluție semnificativă a pieței.

Conform estimărilor Agenției Internaționale a Energiei, cererea mondială de petrol va creşte în anul curent la 86,6 milioane barili pe zi (bpd), cu 1,9 bpd mai mult decât în 2009. Aşteptările pentru anul viitor se cifrează la un consum de 87,9 bpd, cu 1,3 bpd mai mult decât în 2010. Astfel este foarte probabil că prețurile la petrol vor urca şi vor oscila în jurul valorii de 100 USD/baril. Scenariul din 2008 (înaintea crizei mondiale) credem că nu se va repeta în 2011, când petrolul a atins cotația record de 147 de dolari. De altfel, un preț mare al petrolului devine o piedică în plus în calea unei creşteri economice durabile, iar prețurile mari per baril afectează toate industriile şi toți consumatorii.

Prețuri exorbitante la grâul din 2010

Piața mondială a grâului

În 2010 prețul grâului a oscilat enorm. De la 201 USD/t la începutul anului şi ajungând la 157 USD/t în iunie, prețul a atins cote exorbitante în a doua jumătate de an. Aceasta s-a întâmplat pe fondul crizei grâului din anul curent ca urmare a condițiilor meteorologice devastatoare suportate de unele din principalele țări exportatoare de grâu.

Previziunile serviciilor meteorologice sunt importante, pentru că participanții de pe piață sunt îngrijorați cu privire la seceta din Statele Unite şi ploile abundente din Canada şi Australia. Toate cele trei țări sunt mari exportatori de

grâu. Actualmente treiderii urmăresc îndeaproape condițiile meteorologice, după ce în august Rusia a declarat embargo asupra exportului de cereale din cauza secetei severe. Interdicția dată a dus la o creştere a prețurilor la grâu la un maxim de acum 2 ani.

Figura 24. Evoluția prețului la grâu în 2010, USD/t

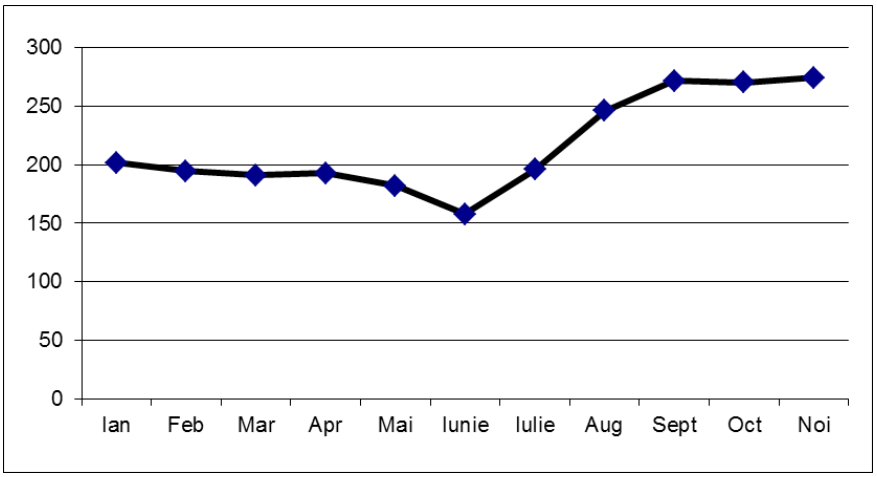

În Australia, ploile abundente duc la întârzierea recoltării de grâu, şi pot reduce în mod semnificativ calitatea acestuia. Treiderii speră că recolta în partea de est a țării va fi mai bună decât în vest, unde a existat o secetă severă.

Aşteptările privind recolta din 2011 sunt rezervate pe fondul temerilor cu privire la recolta din anul viitor din cauza condițiilor meteorologice nefavorabile. Iar vremea rea poate avea un impact negativ asupra culturilor de anul viitor şi asupra prețului acestora.

Evoluția economică a principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova

RUSIA

Creştere economică a Rusiei susținută de prețul la resurse energetice

După un avans de 5,2% în trimestrul anterior, economia Rusiei a încetinit în cel de-al treilea trimestru al anului, avansând cu 2,7%, potrivit datelor Serviciului Federal de Statistică. Economia Rusiei, deşi a revenit pe creştere, denotă o redresare destul de fragilă. Renaşterea economică s-a datorat majorării prețului la petrol, pachetului de stimulare fiscală din 2010 şi infuziei de lichidități în sistemul bancar. Statul continuă să joace un rol important în economia Rusiei, mai ales în sectoarele strategice şi în sistemul bancar.

Banca Mondială a revizuit estimările cu privire la economia Rusiei, de la 4,5% la 4,2%, deci în scădere decât prognozase inițial. Acest fapt se datorează

fluxurilor de capital volatile şi a incertitudinilor cu privire la preţul petrolului, de care Rusia depinde enorm de mult. Hidrocarburile generează peste 20% din PIB, iar exportul lor asigură 65% din veniturile ce provin din exporturi. Totuşi, la sfârşit de an, petrolul a început să-şi fortifice poziţiile pe plan mondial. Ulterior, acest fapt s-ar putea să-i aducă Rusiei avantaje economice, dacă tendinţa dată se va păstra.

În acelaşi timp, FMI a estimat un avans economic de 4%, nivel similar cu cel al autorităţilor de la Moscova. PIB-ul Rusiei s-a contractat cu 7,9% în 2009 pe fundalul crizei mondiale, dupa o creştere de 5,6% în 2008.

În luna octombrie rata inflaţiei a ajuns la 6,8% comparativ cu decembrie 2009. Prognozele de inflaţie pentru 2010 sunt menţinute în continuare la un nivel ce depăşeşte 8%.

Pentru anul 2010, menţinem previziunile de creştere economică a Rusiei, din numărul precedent al Monitorului Economic, de minim 4%.

În 2011 creşterea economică a Rusiei se va consolida. Riscurile cheie rămân a fi preţul ţiţeiului şi a altor materii prime.

UCRAINA

Economia ucraineană - cu noi performanţe, creştere de 5%, după un declin de 15% anul trecut

Economia Ucrainei este din nou în mişcare. Aceasta a avut o performanţă mai bună decât cea a Rusiei, înregistrând o creştere de 5% în perioada ianuarie-septembrie 2010. PIB-ul Ucrainei a crescut deja pentru al treilea trimestru consecutiv, după ce anul trecut s-a contractat cu 15,1%, înregistrând cel mai puternic declin din 1994.

Printre premisele de creştere economică putem enumera: creşterea cererii de investiţii din exterior, ceea ce a condus la o rată înaltă de creştere industrială, în timp ce creşterea salariilor reale au menţinut cererea internă de consum.

Produsul intern brut al Ucrainei a crescut, pentru al doilea trimestru al anului 2010, comparativ cu aceeaşi perioadă a anului 2009, cu 5,9%.

Guvernul ucrainean prognozează oficial creşterea PIB în 2010 la nivelul de 3,7% şi de evoluţie a acestuia până la 4,5% în anul viitor, care coincide cu previziunea Fondului Monetar Internaţional. Totuşi, atingerea acestui nivel va recupera doar cca 92% din nivelul indicatorului din 2008.

În acelaşi timp, datoria externă a Ucrainei a atins o cotă critică de 40 mld. dolari, adică 36% din PIB. Va fi destul de dificil pentru Ucraina să-şi onoreze obligaţiunile.

Ca parte a acordului încheiat în iulie cu FMI, Ucraina va reduce în 2011 deficitul public până la 3,5 la sută din PIB. Iar în 2012 - până la 2,5 la sută. De asemenea, Ucraina va trebui să restructureze compania natională de gaze, Naftogaz şi să fortifice situaţia sectorului financiar. Astfel se va lucra asupra completării planurilor de recapitalizare bancară, până la finele 2010, la care se va adăuga o mai mare supraveghere a sectorului bancar. Astfel, există riscul că băncile vor credita mai puţin economia reală datorită înăspririi cerinţelor din partea organului reglementator.

Reforme fiscale controversate

Totodată, au fost adoptate şi reforme fiscale. Printre măsurile cele mai controversate figurează creşterea impozitului forfetar şi reducerea numărului de sectoare de activitate autorizate să aplice acest sistem simplificat de taxare. Acest proiect care intră în vigoare din 1 ianuarie 2011 este dur criticat

de mediile de afaceri, opoziția si expertii din Ucraina. Aceştia estimează că proiectul dat va creşte presiunile fiscale asupra întreprinderilor mici şi mijlocii, fără să afecteze marile întreprinderi.

Inflația, prezentă şi ea în economia ucraineană, a atins cota de 7,9% în perioada de la început de an şi până în octombrie curent.

Menținem aşteptările privind creşterea economică a Ucrainei în anul 2010, care ar putea fi peste 4%, stimulată de sporirea cererii externe, spre deosebire de anii anteriori crizei, când motorul creşterii venea din interior, în baza sporirii cererii interne de consum.

ROMÂNIA

România în proces de restructurare economică

Produsul Intern Brut al României a avut un declin de 0.7% în trimestrul trei față de trimestrul anterior. În primele nouă luni ale anului curent PIB-ul a scăzut cu 2,3%. Economia română stagnează în 2010 din cauza noilor măsuri de austeritate, ce includ majorarea de TVA, reducerea numărului de bugetari, care frânează cererea internă. Scăderea vine după ce economia României şi-a revenit uşor în al doilea trimestru din 2010. Atunci PIB-ul s-a majorat cu 0,3%, comparativ cu trimestrul anterior, fiind si prima creştere din ultimele şase trimestre.

Conform datelor oficiale române, investițiile realizate în economie în primele nouă luni din 2010, s-au diminuat cu 17,2% față de aceeaşi perioadă a anului trecut, la 36,56 miliarde lei. În trimestrul III 2010, comparativ cu perioada similară a anului precedent, investițiile nete realizate în economia națională au scăzut cu 14,2%, la 14,13 mlrd lei. Cel mai mult s-a evidențiat scăderea la lucrările de construcții noi cu 23,1% şi la utilaje (inclusiv mijloace de transport) cu 9,2%. S-a înregistrat o creştere la alte cheltuieli cu 10,8%.

Investițiile în lucrări de construcții noi au însumat în primele nouă luni 19,12 miliarde lei, adică mai bine de jumătate din total investiții. Investitiile în utilaje şi mijloace de transport au însumat 13,90 miliarde lei în ianuarie-septembrie 2009. Un volum mai mare de investiții comparativ cu anul precedent a fost realizat doar în sectoarele industrie şi comerț/servicii.

În trimestrul III 2010 s-a înregistrat o creştere a ponderii investițiilor în alte cheltuieli cu 2,8 puncte procentuale, iar cea a utilajelor (inclusiv mijloace de transport) în total investiții cu 2,1 puncte procentuale. Acest fapt arată un trend promițător de creştere pe viitor. În acest context, există şanse ca în 2011 să fie asigurată creşterea economică.

Reformele economice şi sociale ale guvernului român actual vor fi duse până la capăt, cel puțin acestea sunt intențiile declarate ale oficialilor. Aceasta înseamnă că indicatorii principali macroeconomici nu se vor redresa în scurt timp.

Se pare că nivelul prețurilor se situează destul de sus, inclusiv din motive regulatorii de majorarea TVA. Prețurile alimentelor nu au scăzut odată cu venirea crizei financiare. Ele se situează în acest moment la acelaşi nivel cu cele din perioada 2007-2008, când criza mondială încă nu izbucnise. Doar pentru primele zece luni inflația a atins cota de 6,9%.

Prognozele optimiste precum că România va avea o creştere de 0% nu se vor adeveri. Cel mai probabil că în 2010 economia României va înregistra o scădere peste aşteptări, de 2-3%, iar inflația va ajunge la 7-8% până la finele acestui an din cauza creşterii TVA.

GERMANIA

Germania – motorul de creştere economică a UE

Economia germană a continuat o creştere favorabilă în trimestrul III, deşi într-un ritm uşor mai lent comparativ cu trimestrul II. Produsul Intern Brut al Germaniei a crescut cu 0,7% în al treilea trimestru față de trimestrul doi 2010.

Comerțul şi investițiile, precum şi cheltuielile de consum ale gospodăriilor casnice ş ale guvernului au contribuit la creşterea economică germană în al treilea trimestru.

Economia germană este în mare măsură orientată spre export. Acest fapt e demonstrat de ponderea exporturilor în economie, reprezentând mai mult de o treime din producția națională. Exporturile sale principale sunt: autovehicule, utilaje, produse chimice, dispozitive electrice şi a tehnologiei de telecomunicații. Deşi în perioada estivală exporturile germane au scăzut, în septembrie acestea s-au redresat, înregistrând cel mai inalt nivel din 2010 de 86,9 mlrd euro. În Octombrie 2010 cifra de export practic a rămas aceeaşi.

Majoritatea exporturilor din Germania rămân a fi destinate tot Europei. Pentru Germania, principalii parteneri de export sunt Franța, Statele Unite ale Americii, Marea Britanie şi Italia.

Inflația în Germania se situează printre cele mai joase nivele din întreaga Uniune Europeană, situându-se la 0,7% pentru primele 10 luni. Pentru 2010 anticipăm o inflație de 1,5%.

Prognozele oficiale germane au crescut până la 3,7% pentru acest an, estimând ceva mai mult de 2% anterior.

ITALIA

Economia Italiei în creştere lentă, atât în 2010, cât şi în 2011

Economia italiană, care este condusă în mare parte de fabricarea de bunuri de consum de înaltă calitate fabricate de către întreprinderile mici şi mijlocii, avansează cu paşi lenți, dar totuşi înregistrează valori pozitive în fiecare trimestru al anului 2010. În trimestrul III rata de creştere economică este de 0,3%, mai puțin decât 0,5% înregistrați în trimestrul II. Creşterea dată se datorează consumului gospodăriilor casnice mai mare cu 0,3%, creşterii investițiilor cu 0,9%, stocurilor cu 0,5%, precum şi a exporturilor cu 2,8%. Pe de altă parte, creşterea a fost frânată de consumul public scăzut cu 0,2% precum şi de creşterea importurilor cu 4,7%.

După cum am anticipat în numărul precedent, ca şi în cazul altor țări membre, în Italia, întreruperea măsurilor de stimulare fiscală în a doua jumătate a anului 2010 şi efectele restrictive ale ajustării bugetare au dus la o încetinire a activității economice, comparativ cu primele şase luni ale acestui an. De aceea Guvernul italian va trebui să țină sub control acest aspect economic.

Creşterea prețurilor în Italia a fost de 1,7% pentru primele 10 luni ale anului 2010. Anticipăm o evoluție pentru 2010 de peste 2%.

Previziunea de creştere economică a Italiei pentru acest an, poate fi şi peste aşteptările estimate anterior de 1,1%. Revizuirea în urcare a prognozei se datorează perspectivelor unei reveniri mai puternice a comerțului mondial, ce va avantaja economia Italiei, bazată pe exporturi. În 2011 se aşteaptă o creştere economică ceva mai mare decât în 2010, de cca 1,6%.

ANEXE STATISTICE

Tabelul 1. PIB după utilizări, milioane MDL, prețuri curente

Anul	2006	2007	2008	2009	2010e
PIB	44 754	53 354	62 840	60 043	70 158
Consum final	50 972	60 104	71 534	67 738	79 003
gospodării	41 360	48 826	57 944	52 354	61 798
administrație publică și privată	9 612	11 278	13 590	15 384	17 205
Formarea brută de capital	14 656	20 360	24 684	14 261	18 547
formarea brută de capital fix	12 691	18 222	21 392	13 491	15 682
modificarea stocurilor	1 965	2 138	3 292	770	2 865
Exporturi nete de bunuri și servicii	-21 004	-27 118	-31 916	-21 956	-27 392
exporturi de bunuri și servicii	20 591	24 176	25 603	22 115	27 198
importuri de bunuri și servicii	-41 595	-51 294	-57 519	-44 071	-54 590
Memo: PIB în milioane USD, rsma	3 356	4 484	6 048	5 215	5 635

Tabelul 2. Structura PIB după utilizări, %

Anul	2006	2007	2008	2009	2010e
PIB	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Consum final	113,9	112,7	113,8	112,8	112,6
gospodării	92,4	91,5	92,2	87,2	88,1
administrație publică și privată	21,5	21,1	21,6	25,6	24,5
Formarea brută de capital	32,7	38,2	39,3	23,8	26,4
formarea brută de capital fix	28,4	34,2	34,0	22,5	22,4
modificarea stocurilor	4,4	4,0	5,2	1,3	4,1
Exporturi nete de bunuri și servicii	-46,9	-50,8	-50,8	-36,6	-39,0
exporturi de bunuri și servicii	46,0	45,3	40,7	36,8	38,8
importuri de bunuri și servicii	-92,9	-96,1	-91,5	-73,4	-77,8

Tabelul 3. Producția industrială, milioane MDL, prețuri curente

Anul	2006	2007	2008	2009	2010e
Total industrie	22 371	26 174	29 655	23 267	27 000
Industrie prelucrătoare	18 718	21 390	24 045	14 422	23 220
Energie electrică, gaze și apă	2 368	3 176	3 853	3 035	3 375

Tabelul 4. Produsul agricol brut, milioane MDL

	Total	Modificarea anuală reală, %	Producția vegetală	Modificarea anuală reală(%)	Producția animală	Modificarea anuală reală,	Servicii	Modificarea anuală reală
2006	13 734,0	-1,1	9 079,0	-3,4	4 278,0	4,0	377,0	5,0
2007	12 825,0	-23,1	7 941,0	-33,6	4 509,0	-1,4	375,0	-
2008	16 503,0	32,1	10 600,0	68,9	5 519,0	-18,9	384,0	-
2009	13 242,0	-9,9	7 740,0	-17,4	5 152,0	11,8	350,0	

Tabelul 5. Principalele produse agricole

Perioada	Cereale și leguminoase boabe, mii tone	Struguri, mii tone	Fructe și pomușoare, mii tone	Legume, mii tone	Carne (greutate vie), mii tone	Ouă, milioane	Lapte, mii tone
2006	2 290,0	466,0	460,0	475,0	134,0	765,0	628,0
2007	902,0	598,0	277,0	222,0	141,0	704,0	604,0
2008	3 169,0	635,0	370,0	376,0	110,0	562,0	543,0
2009	2 171,0	682,0	305,0	307,0	128,0	640,0	575,0
2010e	2 230,0	470,0	320,0	310,0	137,0	680,0	529,0

Tabelul 6. Bugetul Național mln. MDL

	2006	2007	2008	2009	2010e	2010e
BUGETUL PUBLIC NAȚIONAL	17 845	22 292	25 517	23 244	26 775	25 227
I. Bugetul de Stat	11 117	14 059	15 978	13 568	16 330	15 494
II. Bugetul Asigurărilor Sociale	4 348	5 157	6 363	7 574	8 571	8 126
III. Bugetul de Asigurări în Medicină	1 559	2 036	2 689	2 851	3 213	3 089
IV. Bugetele locale	4 796	5 649	6 129	6 286	7 497	7 000
Transferuri de la bugetul de stat spre alte bugete	3 752	4 456	5 511	7 035	8 836	8 482

Tabelul 7. Indicatori monetari, sfârşitul perioadei

	Numerar în circulație		Agregatul M1		Agregatul M2		Agregatul M3		Rezerve valutare ale BNM, milioane USD	MDL/USD media perioadei
	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %		
Q1'06	4 541,2	-0,7	6 992,3	-4,6	11 065,5	-0,7	16 299,6	3,0	587,7	12,9
Q2'06	4 924,0	8,4	7 672,1	9,7	11 582,9	4,9	17 790,0	9,1	632,7	13,2
Q3'06	4 744,7	-3,6	7 584,3	-1,1	11 295,8	-2,4	17 835,4	0,3	647,0	13,3
Q4'06	5 145,8	8,5	8 268,2	9,0	12 470,2	10,4	19 558,0	9,7	775,3	13,2
Q1'07	4 856,1	-5,6	7 946,9	-3,9	12 681,8	1,7	19 948,3	2,0	750,0	12,5
Q2'07	5 421,6	11,6	8 744,4	10,0	14 199,7	12,0	22 110,0	10,8	745,2	12,4
Q3'07	5 928,4	9,3	9 518,3	8,9	15 846,9	11,6	24 767,2	12,0	950,6	12,0
Q4'07	6 664,9	12,4	10 923,5	14,8	18 379,4	16,0	27 344,2	10,4	1 050,0	11,4
Q1'08	6 367,4	-4,4	10 241,0	-6,2	19 108,5	4,0	28 470,4	4,1	1 093,8	11,1
Q2'08	6 594,1	3,6	10 859,3	6,0	20 497,6	7,3	30 149,1	5,9	1 186,6	10,3
Q3'08	7 176,5	8,8	11 400,2	5,0	21 779,3	6,3	32 356,0	7,4	1 303,9	10,2
Q4'08	7 578,7	5,6	11 609,2	1,8	21 757,2	-0,1	31 663,9	-2,1	1 505,3	10,4
Q1'09	5 612,0	-26,0	8 966,2	-22,8	17 159,1	-21,1	28 110,4	-11,3	1 132,3	10,6
Q2'09	6 600,5	17,6	10 167,7	13,4	17 787,7	3,7	29 055,4	3,4	1 210,0	11,2
Q3'09	7 258,0	10,0	11 223,0	10,4	18 424,4	3,6	29 576,6	1,8	1 290,0	11,2
Q4'09	8 849,0	21,9	13 206,8	17,7	20 940,7	13,7	32 683,0	10,5	1 480,3	11,4
Q1'10	8 267,6	-6,6	12 451,1	-5,7	20 494,3	-2,1	32 588,9	-0,3	1 460,0	12,6
Q2'10	8 812,7	6,6	13 497,8	8,4	21 801,7	6,4	32 950,6	1,1	1 421,8	12,7
Q3'10	9 170,3	4,1	14 434,4	6,9	23 022,0	5,6	34 764,5	5,5	1 551,4	12,3
Q4'10e	9 583,0	4,5	15 226,1	5,5	24 071,3	4,6	35 766,8	2,9	1 647,6	12,1
Q1'11p	9 257,1	-3,4	14 725,3	-3,3	23 995,1	-0,3	36 029,8	0,7	1 624,5	12,5
Q2'11p	9 673,7	4,5	15 480,9	5,1	25 121,5	4,7	37 481,1	4,0	1 645,6	12,6
Q3'11p	10 060,7	4,0	16 262,8	5,1	26 414,3	5,1	39 490,8	5,4	1 749,3	12,5
Q4'11p	10 704,5	6,4	17 415,2	7,1	28 196,2	6,7	42 083,4	6,6	1 870,0	12,4

Tabelul 8. Indicatori creditari, milioane MDL, dacă nu este indicat altceva, sfârşitul perioadei

	Depozite la termen în MDL	Rata medie a dobânzii pentru total depozite în MDL, %	Depozite la termen în valută	Rata medie a dobânzii pentru total depozite în valută, %	Rata de refinan-ţare a BNM, %	Rata dobânzii la credite în lei, %	Rata dobânzii la credite în valută, %
Q1'06	4 057,8	11,3	3 463,7	5,0	12,5	18,3	11,0
Q2'06	3 911,0	11,1	4 184,9	5,2	12,5	17,8	11,0
Q3'06	3 711,5	11,8	4 579,3	5,2	12,5	18,2	11,1
Q4'06	4 202,0	13,2	4 893,2	5,3	14,0	18,5	11,3
Q1'07	4 734,9	14,0	5 283,2	5,6	14,5	18,6	11,1
Q2'07	5 455,3	15,4	5 582,9	5,9	13,5	18,7	11,0
Q3'07	6 328,6	15,1	5 940,7	6,1	15,3	18,9	10,8
Q4'07	7 455,9	15,5	6 717,7	6,3	16,0	19,0	10,8
Q1'08	8 867,5	15,9	7 033,2	6,6	16,3	19,1	10,9
Q2'08	9 638,3	17,3	7 312,0	8,8	18,0	20,3	11,4
Q3'08	10 379,1	18,8	8 178,7	10,7	18,0	22,4	12,5
Q4'08	10 148,0	19,7	7 955,6	11,4	15,5	22,5	13,6
Q1'09	8 192,9	20,2	8 565,0	11,2	11,5	23,1	13,5
Q2'09	7 620,0	16,2	8 789,7	8,4	9,0	20,7	12,8
Q3'09	7 201,4	14,0	8 484,8	5,9	5,0	19,2	12,1
Q4'09	7 733,9	10,3	8 943,0	5,0	4,2	18,2	11,4
Q1'10	8 046,8	8,8	9 197,1	3,6	7,0	17,3	10,3
Q2'10	8 303,9	6,7	8 558,4	3,3	7,0	16,5	10,5
Q3'10	8 587,6	7,7	8 941,8	3,5	7,0	16,1	9,8
Q4'10e	8 845,2	3,0	8 888,6	3,4	7,0	15,9	9,6
Q1'11p	9 269,8	7,0	9 086,2	3,4	7,0	16,0	9,5
Q2'11p	9 640,6	6,9	9 331,5	3,3	6,5	15,9	9,5
Q3'11p	10 151,5	6,8	9 833,5	3,2	6,5	15,7	9,4
Q4'11p	10 780,9	6,7	10 415,4	3,3	6,5	15,5	9,4

Tabelul 9. Salarii

	Salariul lunar nominal, MDL (media perioadei)	Creșterea față de trimestrul precedent, % ajustată sezonier	Valoarea minimului de existență (medii lunare pe o persoană, lei), media perioadei	Raportul dintre salariul mediu nominal și minimum de existență, %
Q1'06	1 454,3	-5,1	878,7	165,5
Q2'06	1 684,0	15,8	968,2	173,9
Q3'06	1 774,0	5,3	816,6	217,2
Q4'06	1 948,0	9,8	929,0	209,7
Q1'07	1 783,0	-8,5	980,2	181,9
Q2'07	2 069,0	16,0	1 062,6	194,7
Q3'07	2 135,0	3,2	1 025,3	208,2
Q4'07	2 353,0	10,2	1 142,1	206,0
Q1'08	2 286,0	-2,8	1 318,3	173,4
Q2'08	2 583,0	13,0	1 389,3	185,9
Q3'08	2 602,0	0,7	1 260,5	206,4
Q4'08	2 747,0	5,6	1 355,8	202,6
Q1'09	2 569,0	-6,5	1 338,0	192,0
Q2'09	2 792,0	8,7	1 238,0	225,5
Q3'09	2 771,0	-0,8	1 085,0	255,4
Q4'09	2 920,0	5,4	1 120,0	260,7
Q1'10	2 747,0	-5,9	1 343,0	204,5
Q2'10	2 966,0	8,0	1 385,8	214,0
Q3'10	3 030,1	2,2	1 278,8	236,9
Q4'10e	3 218,1	6,2	1 368,8	235,1
Q1'11p	3 118,9	-3,1	1 476,3	211,3
Q2'11p	3 310,7	6,1	1 506,5	219,8
Q3'11p	3 373,5	1,9	1 397,7	241,4
Q4'11p	3 558,3	5,5	1 486,2	239,4

Tabelul 10. Structura populației ocupate, mii oameni

	2006	2007	2008	2009	2010e	2011p
Total populație	3589	3581	3573	3564	3555	3546
Populația activă	1357	1314	1303	1265	1225	1190
Populația ocupată în economie	1257	1247	1251	1184	1135	1124
Șomeri	102	70	52	80,9	90	66

Tabelul 11. Rata inflației, %

	Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Noi	Dec	Față de decembrie anul precedent
2006	1,9	1,4	1,5	1,0	1,2	0,0	-0,4	0,8	1,1	1,6	1,7	1,2	13,8
2007	0,8	0,6	0,6	1,0	0,9	0,0	1,1	2,2	1,6	1,6	1,3	0,9	13,3
2008	1,4	1,5	1,1	1,6	1,5	-1,2	-0,9	0,7	0,6	0,8	0,0	-0,2	7,1
2009	-0,1	-1,1	-0,8	0,3	0,2	-0,3	-0,6	-1,1	0,6	1,5	1,0	0,9	0,5
2010e	2,3	2,1	0,7	0,3	0,1	-0,5	-0,6	-0,9	0,8	1,5	0,6	1,2	7,8
2011p	2,4	1,1	0,4	0,8	0,6	-0,2	-0,7	-0,3	0,9	1,2	1,0	0,9	8,4

Tabelul 12. Balanța de plăți şi poziția investițională netă, milioane USD

	2006	2007	2008	2009
Contul curent	-379,72	-695,14	-1 009,34	-439,29
Soldul balanței comerțului cu mărfuri	-1 585,66	-2 307,95	-3 223,39	-1 943,55
Exporturi FOB	1 058,76	1 368,46	1 646,65	1 329,16
Importuri FOB	-2 644,42	-3 676,41	-4 870,04	-3 272,71
Balanța serviciilor	4,20	20,01	25,85	-28,76
Venituri, inclusiv	402,06	414,27	583,90	313,73
Compensare pentru muncă	522,60	592,89	763,00	497,73
Transferuri curente	799,68	1 178,53	1 594,30	1 219,29
Contul de capital și financiar	315,42	556,55	925,82	376,83
Contul de capital	-22,78	-7,96	-14,67	-17,54
Investiții directe	251,79	481,39	679,40	79,45
Investiții de portofoliu	-4,79	-4,51	6,38	-5,82
Alte investiții	231,77	616,96	705,78	119,85
Erori / omisiuni	64,30	138,59	83,52	62,46
Poziția investițională netă	-2 086,50	-2 726,45	-3 735,92	-4 072,09

Tabelul 13. Creşterea PIB în principalele țări-partenere

	2006	2007	2008	2009	2010e	Ponderea în exporturile Moldovei, %, ian-oct 2010
Rusia	7,7	8,1	5,6	-7,9	4,0	25,3
Zona Euro:	2,9	2,7	0,9	-4,1	1,7	
Italia	2.0	1,6	-1.0	-3,2	1,1	9,9
Germania	3.0	2.5	1,3	-2,9	3,7	4,6
România	7,9	6,2	7,1	-8,5	-2,7	17,1
Ucraina	7,3	7,9	2,1	-15,0	4,0	5,9

Tabelul 14. Importurile Moldovei după țările de origini, milioane USD

	2006	2007	2008	2009	2010e	2011p
CSI	1020,8	1333,7	1737,2	1140,4	1366,6	1758,6
Rusia	417,0	498,6	666,1	373,2	627,0	
Ucraina	516,5	687,0	838,9	458,8	546,9	
Belarus	74,6	118,7	199,1	137,4	123,4	
Altele	12,7	29,4	33,1	170,6	69,3	
UE	837,50	1681,30	2105,40	1422,5	1534,9	2087,7
România*	-	449,1	590,8	311,7	361,5	
Germania	214,1	319,4	364,5	252,3	277,0	
Italia	196,3	269,3	306,2	231,5	261,3	
Altele	427,1	643,5	843,9	627,0	635,1	
ALTE ȚĂRI	834,90	674,90	1056,30	715,4	1055,2	1087,7
România*	345,9	-	-	-	-	
China	116,8	202,9	325,5	246,5	323,4	
Turcia	113,8	166,8	231,9	172,4	203,3	
Celelalte țări	258,1	305,2	498,9	296,5	528,5	
Total	2693,2	3689,9	4898,9	3278,3	3956,7	4934

Tabelul 15. Exporturile Moldovei după țările de destinație, milioane USD

	2006	2007	2008	2009	2010e	2011p
CSI	424,1	550,3	627,9	490,5	604,3	693,7
Rusia	182,0	232,7	318,4	286,5	384,4	
Ucraina	128,8	167,9	142,8	81,3	87,6	
Belarus	74,0	82,0	92,8	80,7	82,9	
Altele	39,3	67,7	73,9	42,0	49,4	
UE	368,00	679,30	820,10	678,5	729,4	851,2
România*	-	211,2	335,8	239,6	253,3	
Germania	51,9	86,3	63,8	75,5	70,0	
Italia	116,9	140,2	167,1	135,7	146,1	
Altele	199,2	241,6	253,4	227,7	260,0	
ALTE ȚĂRI	259,50	112,20	149,30	128,7	200,4	247,4
România*	155,6	-	-	-	-	
China	0,4	0,9	2,2	0,9	1,2	
Turcia	28,5	32,1	33,4	33,1	82,6	
Celelalte țări	75,0	79,2	113,7	94,7	116,6	
Total	1051,6	1341,8	1597,3	1297,7	1534,1	1792,3

Tabelul 16. Comerțul cu amănuntul, servicii şi construcții de case particulare, milioane MDL, dacă nu este indicat altceva

	Comerțul cu amănuntul	Creșterea anuală reală, %	Servicii prestate populației	Creșterea anuală reală, %
2006	23 357	6,9	9 964,0	5,6
2007	28 220	7,6	11 568,5	1,1
2008	34 684	8,8	13 152,5	-2,2
2009	19 925	-3,5	12 262,0	4,3
2010e	24 772	9,5	14 471,0	6,5

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

Knowledge creating development

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”

str. Iacob Hîncu 10/1, Chișinău
MD-2005 Republica Moldova

373 / 22 221844 tel
373 / 22 245714 fax

office@viitorul.org
www.viitorul.org